

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Srovnání gramatického systému Oldricha Švarného a Zhu Dexiho

Comparison of Oldrich Svarny and Zhu Dexi's grammatical systems

OLOMOUC 2012 Vlastimil Dobečka

vedoucí diplomové práce: Mgr. David Uher, PhD.

Zadání bakalářské práce studenta

TÉMA ČESKY: Srovnání gramatického systému Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho

NÁZEV ANGLICKY: Comparison of Oldřich Svarny and Zhu Dexi's grammatical systems

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. David Uher, PhD. - ASH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Bakalářská práce bude vypracována jako komparace gramatických systémů Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho. K tomuto účelu budou využity níže uvedené práce těchto autorů věnované gramatice čínštiny. Ke gramatickým jevům popsaným v systému Zhu Dexiho budou vyhledány ekvivalenty v gramatickém systému Oldřicha Švarného a rovněž budou vyhodnoceny případné odlišnosti v jejich přístupu k danému tématu.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

ZHU, Dexi. Zhu Dexi wenji. Shangwu yinshuguan, 1999.

ŠVARNÝ, Oldřich. Hovorová čínština v příkladech I-IV. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998.

ŠVARNÝ, Oldřich; UHER, David. Hovorová čínština: úvod do studia hovorové čínštiny. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, 190 s.

ŠVARNÝ, Oldřich. Učební slovník jazyka čínského I-IV. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998-2000.

Prohlášení o samostatnosti

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité prameny a literaturu.

Olomouc, 25.04.2012

Anotace:

V této práci jsem si dal za úkol zpracovat přehledné a strukturované porovnání gramatických systémů Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho, z kterého budou jasně patry hlavní rozdíly v obou systémech, a to na pozadí širšího kontextu rozdílných okolností vzniku obou systémů a také různých cílových skupin, pro které byly primárně určeny. Na základě porovnání těchto okolností jsou definovány rámcové rozdíly, které jsou dále rozšířeny o porovnání jednotlivých gramatických jevů obou systémů. V práci jsou porovnány především jevy morfologické, vzhledem k rozsahu práce nejsou syntaktické jevy pojednány v plné šíři.

Klíčová slova: gramatika, současná čínština, Zhu Dexi, Oldřich Švarný

Resumé výsledků: Porovnáním obou systémů se potvrdily rámcové rozdíly dané rozdílnými okolnostmi jejich vzniku (rozdílným jazykovým prostředím, zaměřením autorů a cílovou skupinou) a jejich podobnost v oblasti přístupu ke zkoumání gramatiky současné čínštiny (strukturalistický přístup).

Poděkování:

Děkuji Mgr. Davidovi Uhrovi, PhD. za jeho cenné rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	12
Okolnosti vzniku gramatického systémů Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho.....	12
Okolnosti vzniku gramatického systému Oldřicha Švarného.....	12
Okolnosti vzniku gramatických systémů Zhu Dexiho.....	14
Rámcové rozdíly gramatických systémů Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho.....	18
1. Gramatické jednotky.....	19
1.1 Jednotka /yusu/ 语素.....	19
1.1.1 Terminologie a definice:.....	19
1.1.2 Jednoslabičné a víceslabičné jednotky yusu	21
1.1.3 Samostatnost a pozice jednotek yusu.....	21
1.1.4 Vztah jednotek yusu, slabik a čínských znaků.....	23
1.1.5 Hlavní rozdíly v přístupu k jednotkám yusu.....	24
1.2 Slovo /ci/ 词.....	25
1.2.1 Terminologie a definice:.....	25
1.2.2 Určení hranice slova.....	25
1.2.3 Jednoslabičná a víceslabičná slova.....	27
1.2.4 Semimorfologické struktury.....	28
1.2.5 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice čínských slov.....	28
1.3 Slovní spojení /cizu/ 词组.....	29
1.3.1 Terminologie a definice:.....	29
1.3.2 Typy slovních spojení:.....	29
1.3.3 Rozbor věty na jednotlivá slovní spojení:.....	31
1.3.4 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice slovních spojení.....	32
1.4 Věta /juzi/ 句子.....	32
1.4.1 Terminologie a definice.....	32
1.4.2 Druhy vět.....	33
1.4.3 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice vět.....	34
2 Morfologie.....	34
2.1 Reduplikace /chongdie/ 重叠.....	34
2.1.1 Terminologie a definice.....	34
2.1.2 Reduplikace podstatných jmen.....	35
2.1.3 Reduplikace měrových slov.....	35
2.1.4 Reduplikace sloves.....	36
2.1.5 Reduplikace adjektiv.....	37
2.1.6 Reduplikace adverbí.....	38
2.1.7 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice reduplikace.....	39
2.2 Afixace /fujia/ 附加.....	40
2.2.1 Terminologie a definice.....	40
2.2.2 Prefixy /qianzhui/ 前缀.....	41
2.2.3 Sufixy /houzhui/ 后缀.....	41
2.2.4 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice afixace.....	42
2.3 Kompozice /fuhe/ 复合.....	43
2.3.1 Terminologie a definice.....	43
2.3.2 Odlišení kompozit od syntaktických struktur.....	43
2.3.3 Komplikované složeniny.....	44

2.3.4 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice kompozice.....	45
3 Slovní druhy /cilei/ 词类.....	45
3.1 Terminologie a definice.....	45
3.2 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice slovních druhů.....	49
4 Substantivní slovní druhy /tici/ 体词.....	49
4.1 Terminologie a definice.....	49
4.2 Podstatná jména /mingci/ 名词.....	50
4.3 Jména místa /chusuoci/ 处所词.....	51
4.4 Jména času /shijianci/ 时间词.....	52
4.5 Lokativní slova /fangweici/ 方位词.....	52
4.6 Číslovky /shuci/ 数词.....	54
4.7 Měrová slova /liangci/ 量词.....	58
4.9 Rozlišovací slova /qubieci/ 区别词.....	62
4.10 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice substantivních slovních druhů.....	63
5 Predikativní slovní druhy /weici/ 谓词.....	64
5.1 Terminologie a definice.....	64
5.2 Rozlišení sloves a adjektiv.....	65
5.3 Tranzitivní slovesa /jiwu dongci/ 及物动词 a intranzitivní slovesa /bu jiwu dongci/ 不及物动词.....	67
5.4 Slovesa se substantivním předmětem /ti bin dongci/ 体宾动词 a slovesa s predikativním předmětem /wei bin dongci/ 谓宾动词.....	67
5.5 Nominální slovesa /ming-dongci/ 名动词.....	68
5.6 Pomocná slovesa /zhu dongci/ 助动词.....	68
5.7 Adjektiva s funkcí pomocných sloves	71
5.8 Slovesné sufixy	71
5.9 Kvalitativní adjektiva /xingzhi xingrongci/ 性质形容词 a stavová adjektiva /zhuangtai xingrongci/ 状态形容词.....	74
5.10 Slova s funkční charakteristikou podstatného jména a adjektiva /mingxingci/ 名形词.....	76
5.11 Substantifikace predikátů /weici de ticihua/ 谓词的体词化.....	76
5.12 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice predikativních slovních druhů.....	77
6 Zástupná slova /daici/ 代词.....	78
6.1 Terminologie a definice.....	78
6.2 Osobní zájmena /rencheng daici/ 人称代词.....	79
6.3 Deiktická slova /zhishi daici/ 指示代词.....	80
6.4 Tázací zástupná slova /yiwen daici/ 疑问代词.....	83
6.5 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice zástupných slov.....	84
7 Adverbia /fuci/ 副词.....	85
7.1 Terminologie a definice.....	85
7.2 Jednotka de 地 adverbálních určení.....	85
7.3 Zdvojená adverbia.....	86
7.4 Rozsahová adverbia /fanwei fuci/ 范围副词.....	86
7.5 Adverbia míry /chengdu fuci/ 程度副词.....	86
7.6 Časová adverbia /shijian fuci/ 时间副词.....	87
7.7 Záporná adverbia /fouding fuci/ 否定副词.....	88
7.8 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice adverbí.....	89
8 Prepoziční slovesa /jieci/ 介词.....	90
8.1 Terminologie a definice.....	90
8.2 Funkce prepozičních sloves.....	90

8.3 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice prepozičních sloves.....	91
Závěr.....	92
Resumé:	95
Seznam pramenů:.....	96
Seznam literatury:.....	97
Seznam příloh.....	98
Přílohy.....	99
Příloha č. 1 Bibliografie Zhu Dexiho.....	99
Příloha č. 2 Bibliografie Oldřicha Švarného.....	101
Příloha č. 3 Seznam slovních druhů podle učebnice Practical Chinese Reader I.....	103

Seznam zkratk a symbolů:

DIS	K otázce morfému a slova v moderní hovorové čínštině
HČP I-IV	Hovorová čínština v příkladech I-IV
OŠ	Oldřich Švarný
SHK	Shiyong Hanyu Keben - Practical Chinese Reader I
ÚSHČ	Úvod do studia hovorové čínštiny
USJČ I-IV	Učební slovník jazyka čínského I-IV
VD	Vlastimil Dobečka
WJ I-IV	Zhu Dexi wenji I-IV
YFJY	Yufa jiangyi
YFDW	Yufa da wen
ZD _x	Zhu Dexi

Ediční poznámka:

K přepisu výslovnosti čínštiny je užitá čínská abeceda *pinyin* bez tónových značek. Čínské znaky jsou uváděny v jejich zjednodušené podobě (*jiantizi*). U citací z ÚSHČ je, vzhledem k obtížím spojeným s použitím původního zápisu, taktéž použita abeceda *pinyin*. Terminologie použitá v názvech kapitol vychází ze snahy použít pro popis neutrální označení, která by odpovídala oběma systémům.

Úvod

Cílem této práce je zpracovat přehledné a strukturované porovnání gramatických systémů Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho, z kterého budou jasně patry hlavní rozdíly v obou systémech, a to na pozadí širšího kontextu rozdílných okolností vzniku obou systémů a také různých cílových skupin, pro které byly primárně určeny. Na základě porovnání těchto okolností jsou definovány rámcové rozdíly. Tyto jsou dále rozšířeny o zevrubné porovnání jednotlivých gramatických jevů obou systémů. Práce se omezuje především na srovnání morfologie a problematiky slovních druhů.

Struktura práce z větší části koresponduje se strukturou Zhu dexiho učebního materiálu *Yufa jiangyi* 语法讲义. Každá kapitola obsahuje přehled základních pojmů a jejich definice na které navazuje popis jednotlivých gramatických jevů. Nejprve je uveden popis gramatického jevu z pohledu Zhu Dexiho a následně pak popis daného jevu z pohledu Oldřicha Švarného. V závěru každé kapitoly jsou potom shrnuty hlavní rozdíly v přístupu obou gramatiků k dané problematice. Tomu odpovídal i postup práce, kdy k určitému gramatickému jevu u Zhu Dexiho byl dohledán odpovídající jev u Oldřicha Švarného. Na základě jejich porovnáním potom byly formulovány hlavní rozdíly. V závěru práce jsou potom shrnuty obecné rozdíly a shody obou systémů.

Okolnosti vzniku gramatického systémů Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho

Rozdíly v obou gramatických systémech jsou do jisté míry determinovány okolnostmi jejich vzniku, jako např. návazností na předchozí práce jiných autorů v této oblasti, specializací autora, cílovou skupinou, pro kterou byl daný gramatický systém primárně určen, jazykovým prostředím cílové skupiny a dalšími z toho vyplývajícími okolnostmi.

Okolnosti vzniku gramatického systému Oldřicha Švarného

Osobnost prof. Švarného

ŠVARNÝ Oldřich - český sinolog, lingvista-fonetik

* 1. 5. 1920 Velké Němčice + 19.4.2011 Praha¹

Po absolvování klasického gymnázia začal v roce 1939 studovat latinu a řečtinu.

Po uzavření vysokých škol nacisty byl totálně nasazen. Během válečných let se věnoval studiu cizích jazyků: již tehdy jej zaujala čínština. Po válce

---

1 prof. Švarný zemřel až po vydání citované knihy; zdroj místa a data úmrtí: Mgr. David Uher, PhD.

vystudoval na brněnské Masarykově univerzitě angličtinu a ruštinu. Poté učil tři roky tyto jazyky na brněnských středních školách. Zájem o čínštinu jej neopouštěl, přihlásil se tedy k postgraduálnímu studiu sinologie a fonetiky na Karlově univerzitě. Prof. J. Průšek jej brzy pověřil zpracováním standardní české transkripce čínštiny.

V roce 1951 byl Švarný přijat do Orientálního ústavu, 1952 obhájil doktorskou disertaci na téma *Prozodické vlastnosti slabiky v čínštině a jejich modifikace v řeči souvislé*. Téměř celá 50. léta a počátkem 60. let vyučoval fonetiku moderní čínštiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, roku 1963 obhájil kandidátskou disertaci *K otázce morfému a slova v moderní čínštině*.

Školní rok 1969/70 strávil v USA na univerzitách v Princetonu a v Berkeley, kde prováděl akustickou analýzu nahrávek plynulé čínské řeči. Zkoumal zejména různé stupně přízvukové prominence čínské slabiky v toku řeči a její souvislost s tónem. Výzkum prozodie moderní čínštiny dovršil ucelenou podobou prozodického přepisu mluvené čínštiny a vypracováním statisticky podloženého systému akcentuačních typů dvojslabičných slov.

V roce 1976 byl donucen z politických důvodů odejít z OÚ, avšak podařilo se mu získat smlouvu o externí pracovní činnosti na poloviční úvazek. Začal vyučovat čínštinu v jazykových kursech OKD Prahy 6. Celá 80. léta se věnoval analýze rytmického členění vět mluvené čínštiny. Věnoval se též studiu dalších orientálních jazyků: sanskrtu, hebrejštiny, arabštiny, tibetštiny, vietnamštiny. Pro potřeby výuky čínštiny na FF Univerzity Komenského v Bratislavě, kde začal 1989 přednášet, zpracoval *Gramatiku hovorové čínštiny v příkladech*, doplněnou šesti kazetami. Po listopadu 1989 byl mimosoudně rehabilitován. Posléze začal učit na katedře Dálného východu FF UK v Praze a 1994 i na Palackého Univerzitě v Olomouci.

Od konce 50. let prakticky nepřetržitě pracoval na rozsáhlém slovníku jednoslabičných sémémů moderní čínštiny, který byl původně plánován jako 3. díl *Úvodu do hovorové čínštiny*. O vydání slovníku usiloval od konce 70. let, neustále jej doplňoval a zdokonaloval. První díl pod názvem *Učební slovník jazyka čínského* vyšel 1998. Toto obsáhlé dílo je ztělesněním výsledků Švarného

celoživotní práce. Teoretická východiska byla stanovena již v jeho doktorské a kandidátské disertaci. Slovník zahrnuje vedle obsažného teoretického úvodu a vlastního slovníku téměř 2 000 sémémů s podrobnými gramatickými informacemi i šestnáct tisíc cenných exemplifikačních vět.²

Při studiu starořečtiny jej zaujala prozodická stránka jazyka a nasměroval svůj zájem k čínštině jako k živému tonálnímu jazyku. Svou vědeckou práci proto zaměřil především na fonetiku a prozódii čínštiny. Při tvorbě svého gramatického systému navázal na práci prof. Průška, který v roce 1938 vydal ve Zlíně svou Učebnici mluvené čínštiny, která byla první učebnicí čínštiny u nás a jistým způsobem řešila rovněž problematiku čínské gramatiky.

Okolnosti vzniku gramatických systémů Zhu Dexiho

Základní životní data

Zhu Dexi 朱德熙 (1920-1992), slavný čínský odborník na paleografii, jazykovědec, gramatik a pedagog. Pocházel z provincie Jiangsu z města Suzhou.

Životopis

Narodil se 24. října 1920 v rodině vysoce postaveného úředníka Oddělení solného průmyslu Ministerstva financí Nanjingské vlády. Jejich rodina byla dobře zaopatřená. V ranném věku se učil znakům, starým básním shi a ci, a v jedenácti nebo dvanácti letech začal číst romány psané klasickou čínštinou. Při studiu na střední škole přijal pokrokové myšlenky, a v Shanghai se aktivně účastnil protijaponského hnutí za záchranu vlasti. V roce 1939 složil přijímací zkoušky na katedru fyziky Jihočínské integrované univerzity, kde získal dobré základy v matematice a angličtině. Po roce přestoupil na katedru čínštiny, kde pod vedením Tang Lana a Wen Yiduo studoval a zkoumal paleografii, vedli jej rovněž profesori Luo Changpei a Chen Mengjia. Poté, co v roce 1945 dokončil studium, učil na Katedře čínštiny Kunmingské čínsko-francouzské univerzity a vstoupil do Čínské demokratické ligy. Od roku 1946 začal vyučovat na Katedře čínštiny Univerzity Qinghua. V roce 1952 postoupil na pozici pomocného

---

2 FILIPSKÝ, Jan, ed. *KDO BYL KDO: Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. heslo ŠVARNÝ Oldřich.

profesora, a ve stejném roce přestoupil na Katedru čínštiny Pekingské univerzity. Byl vyslán, aby učil na Sofijské univerzitě v Bulharsku. Poté, co se v roce 1955 vrátil, učil nadále na Katedře čínštiny Pekingské univerzity a v roce 1979 získal titul profesora. 19.července 1992 v USA podlehl nemoci, dožil se sedmdesáti dvou let.

Pracovní pozice

Zhu Dexi postupně vyučoval na prestižních univerzitách, jako jsou Univerzita Qinghua, Kunmingská čínsko-francouzská univerzita a Sofijská univerzita v Bulharsku. Na Pekingské univerzitě zastával funkce zástupce vedoucího katedry čínštiny, prorektora, vedoucího institutu postgraduálního studia, tutora doktorandského studia, vedoucího Výzkumného institutu programovacích jazyků, a poté souběžně prorektora Pekingské univerzity a vedoucího institutu postgraduálního studia.

Osobnost Zhu Dexiho

Zhu Dexi byl nepřekonatelný v lásce k učení, snažil se v něm stále zlepšovat a dosáhl tak v umění učit vysoké profesionality. Využíval své hluboké znalosti, aby studenty fascinoval jinak nezábavnými přednáškami gramatiky. Byl po celý život čestný, otevřený a bezelstný, hledal pravdu, byl realista, domýšlivost mu byla cizí, nelpěl na slávě, byl přísný ve vztahu k sobě a precizní ve studiu. Své celoživotní snažení upřel ke své otčině a k jazykovědě. Vůči lidem se choval ohleduplně, čestně a upřímně, s respektem ke starší generaci. Byl věrný v přátelství, miloval hudbu, malířství a operu kunqu, uměl hrát na flétnu a zpívat. Vynikal obzvláště v pekingské opeře, velmi dobře hrál na jinghu, když zpíval, byl jeho hlas opravu čistý a zvučný. Na katedře bývala jeho vystoupení přijímána s velikým nadšením.

Zásluhy na poli jazykovědy

Zhu Dexi je jako jazykovědec velikánem ve světě čínské gramatiky. Byl učencem nadaným výjimečnou schopností proniknout k podstatě. Zaujímá postavení jedné z nejdůležitějších osobností v historii čínské gramatiky. Na poli výzkumu gramatiky Zhu Dexi využíval svého osobitého pojetí gramatiky a metody vědecké analýzy, aby do hloubky prozkoumal gramatické jevy čínštiny a položil tak

základy deskriptivní gramatiky čínštiny. Jeho bohaté a hluboké myšlenky v oblasti gramatiky jsou naším cenným dědictvím, kterým byl hluboce ovlivněn výzkum gramatiky čínštiny. Tyto úspěchy na poli vědy mu přinesly mezinárodní uznání. Byl postupně zván, aby přednášel, věnoval se výzkumu nebo se účastnil konferencí v Bulharsku, USA, Francii, Thajsku, Hongkongu, Singapuru a Itálii. V roce 1986 mu byl Pařížskou 7. univerzitou udělen čestný doktorát. Měl velkou zásluhu na propagaci čínštiny ve světě, pozitivně přispěl k mezinárodnímu šíření čínské kultury.

Profesní zaměření

Zhu Dexi se dlouhodobě zabýval prací na gramatice současné čínštiny a výukou a výzkumem paleografie. Jeho hlavní přispění v oblasti mluveného a psaného jazyka spočívá především v oblasti výzkumu gramatiky čínštiny, paleografického výzkumu a v oblasti jazykové výuky. Významně tak přispěl k rozvoji čínské lingvistiky.

Výzkum gramatiky čínštiny

Co se týče metod výzkumu gramatiky čínštiny, kriticky přijímal nové zahraniční jazykovědné teorie a nové metody, které potom kreativně aplikoval ve svém výzkumu a neustále hledal nové cesty pro lingvistický výzkum. Při zkoumání čínštiny se snažil aplikovat západní strukturalistické lingvistické principy, což s sebou přineslo velký průlom v oblasti tohoto zkoumání. Jeho hlavní výsledky již byly v lingvistických kruzích obecně přijaty. V roce 1961 nejprve předložil metodu substituční analýzy, což bylo prvenství v použití této teorie k syntaktické analýze čínštiny. Metoda substituční analýzy vychází z teorií zástupce americké deskriptivní lingvistiky Z. Harrise. Při jejich aplikaci je musel Zhu Dexi upravit a rozšířit v souladu s praktickými potřebami výzkumu gramatiky čínštiny. Při vytváření teorií vztahujících se k substituční analýze pronikl do hloubky ve výzkumu gramatiky čínštiny, zavedl další nová gramatická pravidla a rozšířil obzory dalšího výzkumu. V roce 1979 postoupil v návrhu a aplikaci metody analýzy sémantických charakteristik a doplnil slabá místa substituční metody analýzy. Tím, že zaměřil své bádání na kombinaci formy a významu, postoupil o krok dále.

Zaměření na metodu synchronního a diachronního zkoumání jazyka podle F. de Saussurea v roce 1985 mělo pozitivní vliv na čínské bádání v této oblasti a vedlo jej samého k přísnému rozdělení synchronního a diachronního přístupu k výzkumu. S využitím kombinace synchronního srovnávacího výzkumu různých dialektů, diachronního srovnávacího výzkumu gramatiky a výzkumu standardního jazyka nastoupil cestu komplexního výzkumu v oblasti gramatiky čínštiny.

V oblasti teorie kladl důraz na realitu konkrétního jazyka a deskriptivní analýzu konkrétních gramatických pravidel, na základě osmi různých hledisek stanovil gramatické funkční charakteristiky jako základ pro rozdělení slovních druhů, obohatil teorii obecné lingvistiky o prvky, které mají využití nejen ve výzkumu čínské gramatiky, ale i ve výzkumu gramatiky jiných jazyků. Společně s Lü Shuxiangem je autorem “Úvodu do gramatiky a stylistiky” /Yufa xiuci jianghua/ (od 6.6.1951 vycházel na pokračování v deníku Renmin ribao a současně byl vysílán v rádiu Zhongyang renmin guangbo diantai) a to mělo pozitivní vliv na rektifikaci tehdejšího chaotického stavu v oblasti správného užívání jazyka a na popularizaci znalostí gramatiky v celostátním měřítku. Monografie “Gramatika” /Yufa jiangyi/ je systematickou prací věnovanou základům jeho výzkumu gramatiky současné čínštiny. Je mistrovským dílem, které klade důraz na praktičnost, rozbor a popis je zde proveden podrobně a do hloubky, k rozboru gramatických struktur je zde použita strukturalistická teorie gramatiky. ...³

---

3 výňatek z <http://baike.baidu.com/view/65154.htm> (přeložil VD)

Rámcové rozdíly gramatických systémů Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho

Profesor Švarný vytvářel svůj gramatický systém primárně pro československé studenty čínštiny, jeho práce proto vycházejí v češtině. Na rozdíl od Zhu Dexiho tak musel řešit otázku převodu čínské gramatické terminologie do češtiny. Při výkladu gramatických jevů používá nejčastěji srovnání s českému čtenáři známou gramatikou češtiny, ale též s jinými jazyky.

„Při porovnávání různých jazyků je zde důležitá otázka gramatických termínů. Je možno jít zhruba dvojitou cestou: buďto vytváříme pro každý ze srovnávaných jazyků zcela rozdílné termíny, nebo používáme stejné termíny, kterým však pro každý jazyk přisuzujeme modifikovaný (někdy i velmi rozdílný) význam. Nejčastěji však oba systémy kombinujeme.“⁴

V jeho pracích jsou, kromě gramatiky čínštiny, obsaženy rovněž základní informace o čínštině, jejím historickém vývoji, o vzniku a vývoji čínského znakového písma, o technice psaní znaků a analýze znaků na radikály a fonetika, o fonetických a prozodických charakteristikách čínštiny, o některých důležitých čínských reáliích atd. Vzhledem k zaměření své vědecké práce v nich věnuje velký prostor právě prozódii čínštiny. Své práce opatřil bohatým exemplifikačním materiálem nepostradatelným pro studenty čínštiny jako cizího jazyka. Jsou zásadním prvkem pro správné pochopení gramatických jevů a také pro získání objemu základní slovní a znakové zásoby současné hovorové čínštiny.

Zhu Dexi oproti tomu psal své práce primárně pro čínského čtenáře, a neměl tudíž potřebu vybavit své práce tak bohatým exemplifikačním materiálem ani informacemi jinak nezbytnými pro čtenáře neznalé čínského jazykového prostředí.

---

4 ÚSHČ, str. 66

1. Gramatické jednotky

1.1 Jednotka /yusu/ 语素

ZDx: jednotkám *yusu* věnuje krátkou úvodní kapitolu v YFJY a dále se o nich zmiňuje také v YFDW. V jeho gramatickém systému tvoří jen součást výkladu o základních jednotkách gramatiky čínštiny. S ohledem na čínského čtenáře nepovažuje za nutné podrobně se zabývat způsobem použití jednotlivých *yusu* v rámci čínského lexika.

OŠ: velkou pozornost věnuje jednotkám *yusu* v USJČ⁵. Popisuje zde použití a funkční charakteristiky 1969 nejfrekventovanějších jednotek *yusu*, jejichž použití dokládá na 16000 exemplifikačních větách. V HČP se věnuje jednotkám *yusu* v rámci kapitoly Stručná typologická charakteristika čínštiny. Problematiku jednotek *yusu* pojednal také ve své kandidátské disertační práci *K otázce morfému a slova v moderní čínštině*.

1.1.1 Terminologie a definice:

ZDx: pojem *yusu* překládá anglickým slovem „morpheme“⁶ a definuje jej následovně:

„Při analýze fonetické struktury jazyka je nejmenší jednotkou, kterou nalezneme foném. Při analýze gramatické struktury je jednotka, jakou je foném, nevyhovující. Víme, že jazyk je systémem znaků. Kterýkoliv znak zahrnuje dvě stránky: formu a význam. Foném je formou, která nenes význam, není proto znkem, je pouze stavebním prvkem znaku. Chceme-li pokročit v gramatické analýze, nemůžeme zkoumat pouze stavební materiál znaků, ale musíme postoupit o krok dále a zkoumat samotné znaky. Základními znaky v gramatickém systému jsou jednotky yusu. Jednotku yusu lze definovat jako nejmenší jednotku jazyka nesoucí význam.“⁷

OŠ: používá pro jednotky *yusu* také několik dalších výrazů v závislosti na jejich postavení a funkci:

a) *yusu*⁸; v USJČ používá také zkratku *y*⁹

---

5 čínský titul USJČ je vztažen přímo k problematice jednotek *yusu*: 现代汉语常用语素汇编 Xiandai hanyu chang yong yusu huibian

6 YFDW, WJ I, str. 270

7 YFJY, WJ I, str. 15, čl. 1.1.1 (přeložil VD)

8 USJČ I, str. XXV

9 USJČ I, str. XXXVI

b) báze / sémém¹⁰ - pojem báze vyjadřuje skutečnost, že se jedná o základní jednotku, zatímco pojem sémém odkazuje na to, že se jedná o jednotku významovou

c) sylabosémém¹¹ - poukazuje na to, že v drtivé většině případů je tato významová jednotka jednoslabičná

d) morfém - jako složka kompozit

„...zajímá-li nás především sémantický obsah dané jednoslab. jednotky (bez ohledu na její možné funkční charakteristiky), mluvíme o jednoslabičné bázi (sémému); když však o dané bázi chceme mluvit jako o složce kompozita, pak mluvíme o morfému.“¹²

Termínu morfém se však většinou vyhýbá, vzhledem ke konotacím, které má tento výraz v evropských indoevropských flektujících jazycích, které od morfémů odvozují alomorfy. Popírá existenci alomorfů v čínštině, ovšem za předpokladu, že odhlédneme od změn přízvučnosti slabiky.¹³ V souvislosti s morfémem zmiňuje tzv. erizaci:

„Na druhé straně jediným významným morfémem (rozuměj: elementem, který tvoří pouze složku slova), který netvoří slabiku, ale je prvkem suprasegmentálním (tj. pouze modifikuje výslovnost vokálu slabiky, se kterou se spojuje), je tzv. erizace, při které se během a zejména na konci trvání slabiky špička jazyka zvedá, případně i obrací dozadu.“¹⁴

Jednotku *yusu* rovněž definuje jako nejmenší významovou jednotku čínského jazyka.

„Dnešní čínština již dávno není izolujícím jazykem v tom smyslu, že bychom mohli položit rovnítku: neměnná slabika = nejmenší významová jednotka jazyka = slovo (blíže tomuto „ideálu“ izolujícího jazyka má např. vietnamština nebo měla stará čínština). Zůstává však izolujícím jazykem v tom smyslu, že stále důsledně platí prvá část uvedené rovnice: v čínštině se kryjí hranice slabiky s hranicemi nejmenší, již dále nedělitelné a foneticky (segmentálně) neměnné významové jednotky jazyka, jednoslabičné báze (/yusu/), tj. (jednoslab.) sémému.“¹⁵

---

10 HČP III, str. 85, 92, 166

11 USJČ I, str. XXV

12 HČP III, str. 86

13 HČP III, str. 86

14 HČP III, str. 88

15 HČP III, str. 85

1.1.2 Jednoslabičné a víceslabičné jednotky *yusu*

ZDx: na několika příkladech ukazuje, že kromě jednoslabičných *yusu* existuje také malé množství víceslabičných *yusu*.¹⁶

OŠ: při definici jednotky *yusu* uvádí, že se její hranice kryjí s hranicemi slabiky, v dalším výkladu však doplňuje, že existuje malé množství víceslabičných jednotek *yusu*, které však tvoří okrajovou část lexika čínštiny s malou frekvencí užití.¹⁷ Nepočítá mezi ně víceslabičná cizí slova a cizí vlastní názvy.

„Některá hesla (případně specifické použití některých hesel uvedené na konci výkladu hesla) představují okrajové případy, kdy čtení znaku musíme charakterizovat pouze jako fonetickou jednotku (slabiku), aniž bychom k ní mohli přiřadit nějaký význam: jde o slabiky používané v přepisech cizích slov, slabiky v izolovaných dvoj- nebo víceslabičných čínských slovech, v nichž slabikám (nebo aspoň dané slabice hesla) nelze již dobře přiřadit žádný lexikální význam, kdy přiřazení významu může být značně sporné apod. Tyto případy uvádíme (na konci hesla) pod trhanou čarou, ...“¹⁸

1.1.3 Samostatnost a pozice jednotek *yusu*

ZDx: z pohledu pozice jednotek *yusu* rozlišuje:

a) jednotky *yusu* s fixní pozicí, které mohou stát pouze na začátku, nebo pouze na konci slova, slovního spojení nebo věty,

b) jednotky *yusu* s volnou pozicí,¹⁹

z pohledu samostatnosti jednotek *yusu* rozlišuje:

c) volné jednotky *yusu*, které mohou samostatně tvořit větné členy, přičemž nikdy nemají fixní pozici,

d) vázané jednotky *yusu*, které nemohou samostatně tvořit větné členy, jsou buďto s fixní nebo volnou pozicí.²⁰

OŠ: rozděluje báze na:

a) samostatné, které mohou vystupovat jako samostatná slova,

---

16 YFJY, WJ I, str. 15, čl. 1.1.1

17 HČP III, str. 87

18 USJČ I, str. XXVII

19 YFJY, WJ I, str. 16, čl. 1.1.3

20 YFJY, WJ I, str. 15, čl. 1.1.2

b) nesamostatné, které se vyskytují pouze jako složky kompozit²¹

K jejich přesnému rozlišení používá v USJČ označení následujícími zkratkami:

F „přívěsné“ (finální) slovo

I „iniciální“ (úvodní) slovo (včetně ekvivalentů českých větných spojek)²²

Výše uvedené dvě zkratky se vztahují k bázím pouze v případě, že jsou tyto báze současně také samostatnými slovy. Níže uvedené zkratky se buďto přímo vztahují k samostatnosti a postavení jednotek *yusu* (tučně označené), nebo navíc upřesňují jejich použití.

LEX.-MORPH. COMP. složka morfologické struktury

M komponenty kvazimorfologických struktur

Me gramatický marker (jiný než slovesný, viz *Mve*)

Mm modifikátory (směrové i výsledkové)

M(m) kvazi-modifikátor (sloveso s připojenou jednotkou *M(m)* tvoří potenciální formu)

Mn jednoslabičné vlastní jméno (zpravidla příjmení; nemůže samostatně vystupovat jako podst. jméno)

Mnc nominální složka struktury *v-n* (objektového slovesa)

Mo onomatopoický element

Mpn postnominální element (nominální záložka, dvojslabičné jednotky *Mpn* vystupují zpravidla i ve funkci *Nl*)

Mpv postverbální element (komplementy /zai/, /gei/, /dao/ a některé jiné, uvádějící postverbální nominální člen)

Ms jednoslabičný výskyt sylabosémému namísto dvoj- či víceslabičné struktury

Mvc verbální složka struktury *v-n* (objektového slovesa, případně i struktury (*v-n*))

Mve slovesný marker²³

---

21 HČP III, str. 90

22 USJČ I, str. XXVIII

23 USJČ I, str. XXIX

- m-* morfologická struktura s daným sylabosémémem na prvním místě
- m* morfologická struktura s daným sylabosémémem na druhém místě²⁴
- mr* struktura *-m* s erizací
- m(z)* struktura *-m* s fakultativní příponou *-z* (vzácné)
- r* označení erizace
- (r)* fakultativní erizace²⁵
- str.* čti. ve vazbě s ...²⁶
- v-m* modifikované sloveso, tj. struktura *v + Mm*
- v-n* objektové sloveso, tj. struktura *Mvc + Mnc*, objektová slovesa nepřipouštějí předmět v postverbální pozici ani vazbu *s /ba/Vp*
- (v-n)* struktura vztahem obou jednoslabičných složek analogická struktuře *v-n*, ale nedělitelná²⁷

1.1.4 Vztah jednotek yusu, slabik a čínských znaků

ZDx: uvádí, že většina jednotek *yusu* je jednoslabičná a pekingský dialekt nemá více než 1400 slabik při daleko větším počtu jednotek *yusu*. Jedna slabika proto často zastupuje více různých jednotek *yusu*. Upozorňuje také na skutečnost, že jeden znak může zastupovat více různých jednotek *yusu*, současně však může být jedna jednotka *yusu* zastoupena více různými znaky. Přitom některé znaky nezastupují žádnou jednotku *yusu*, jsou-li součástí víceslabičné jednotky *yusu*, i když jinak mohou zastupovat některou jednoslabičnou jednotku *yusu*.²⁸

OŠ: konstatuje, že i přes bohatý samohláskový repertoár čínštiny je celkový počet slabik čínštiny jen asi 410 slabik²⁹, nebo asi 1340 slabik, rozlišíme-li je tónově. Oproti tomu jednoslabičných bází moderní čínštiny je asi 5000. Z toho vyplývá, že v čínštině je velká homofonie jednoslabičných bází.³⁰ Zabývá se také „okrajovými případy, kdy jedna slabika

24 USJČ I, str. XXXII

25 USJČ I, str. XXXIII

26 USJČ I, str. XXXIV

27 USJČ I, str. XXXVI

28 YFJY, WJ I, str. 16-17, čl. 1.1.4

29 HČP III, str. 88

30 HČP III, str. 89

zachycuje dvě báze,...³¹ Vztahu mezi bázemi a znaky se věnuje v USJČ³², kde u jednotlivých slovníkových vstupů uvádí jak případné různocnění znaků (situace, kdy jeden znak zastupuje více slabik), tak i možnost zápisu jedné báze více různými znaky. Tyto varianty označuje zkratkou:

v. *varianta výslovnosti ..., případně: varianta psaní znaku apod.*³³

1.1.5 Hlavní rozdíly v přístupu k jednotkám *yusu*

- a) ZDx se, na rozdíl od OŠ, nezabývá ve spojitosti s jednotkami *yusu* otázkou erizace, přestože překládá pojem *yusu* do angličtiny jako morpheme. Zabývá je jí v kapitole o sufixech, kde ji označuje za neslabičný sufix.³⁴ Vzhledem k marginálnosti tohoto jevu v čínštině je však pochopitelné, že mu ZDx nevěnuje pozornost,
- b) ZDx se, na rozdíl od OŠ, nezabývá případy, kdy jedna slabika/znak zachycuje současně dvě báze³⁵,
- c) při řešení otázky samostatnosti jednotky *yusu* ZDx řeší její schopnost samostatně tvořit větu, zatímco OŠ v tomto případě řeší její schopnost vystupovat jako jednoslabičné slovo,
- d) zatímco ZDx při řešení otázky postavení jednotky *yusu* nerozlišuje, zda se jedná o pozici v rámci slova, slovního spojení nebo věty a poukazuje pouze na existenci této skutečnosti, OŠ tyto různé případy ve svém USJČ důsledně rozlišuje,
- e) OŠ používá obsáhlý exemplifikační aparát a podrobný výklad použití jednotlivých *yusu*, který je pro studenta čínštiny jako cizího jazyka nezbytnou pomůckou k získání znalostí o jejich správném použití. ZDx psal své práce primárně pro rodilé mluvčí čínštiny, tudíž neměl potřebu opatřovat své práce bohatším exemplifikačním materiálem,
- f) OŠ je nucen hledat pro čínskou gramatickou terminologii české ekvivalenty (báze, sémém, mofrém), případně zavádět nové termíny (sylobosémém),
- g) OŠ uvádí přesnější údaje týkající se počtu slabik současné čínštiny a také vyčíslil počet jednotek *yusu*,
- h) OŠ využívá komparaci jednoslabičné *báze* jako slova s evropskými jazyky, kde obdobný jev neexistuje, porovnává také vztah nejmenší významové jednotky jazyka a slabiky u různých skupin jazyků³⁶.

---

31 HČP III, str. 88

32 USJČ I, str. XXV

33 USJČ I, str. XXVI

34 YFJY, WJ I, str. 38, čl. 2.5.2

35 HČP III, str. 88

36 HČP III, str. 85

1.2 Slovo /ci/ 词

1.2.1 Terminologie a definice:

ZDx: definuje slovo následovně:

„Jednotka yusu je základní gramatickou jednotkou. Slovo je o jednu úroveň vyšší jednotkou, než je jednotka yusu. Můžeme říci, že všechna slova jsou tvořena jednotkami yusu.³⁷“ „Slovo definujeme jako nejmenší samostatnou funkční významovou jednotku jazyka.³⁸“

OŠ: Definuje slovo takto:

„Slovy pak nazýváme takové jednotky (jednoslabičné nebo kompozita), kterým přísluší některé ze stanovených funkčních charakteristik (včetně charakteristik pomocného slova), jímž přiznáváme statut slova, případně současně i více takových charakteristik.³⁹“

1.2.2 Určení hranice slova

Při aplikaci definice slova jako nejmenší samostatné funkční významové jednotky jazyka narážíme v čínštině na problém vymezení hranice slova.

ZDx: Na význam definice „nejmenší samostatná funkční významová jednotka jazyka“ nabízí několik pohledů:

a) Slovo může samostatně tvořit větný člen, je nejmenší volnou jednotkou jazyka. Tato definice však neplatí pro všechna slova, nelze ji aplikovat např. na prázdná slova a na složená slova, která jsou tvořena jednotkami *yusu*, které mohou být slovy i samy o sobě⁴⁰.

b) Slova se jako jazykové jednotky vyznačují velkou funkční kapacitou, neboli velkou produktivností, tj. velkou schopností přibírat různé další zaměnitelné jednotky, s kterými tvoří slovní spojení. U tohoto přístupu k určení slova se setkáváme se dvěma problémy: prvním problémem je určení míry produktivnosti jednotky pro stanovení hranice mezi slovy a nižšími jazykovými jednotkami, druhým problémem je použití této metody u slov s velkou produktivností, jejichž význam se u jednotlivých slovních spojení, do kterých se zapojuje, může značně lišit⁴¹.

37 YFJY, WJ I, str. 17, čl. 1.2.1 (přeložil VD)

38 YFJY, WJ I, str. 18, čl. 1.2.1 (přeložil VD)

39 HČP III, str. 94, čl. 2.4

40 YFJY, WJ I, str. 18, čl. 1.2.2

41 YFJY, WJ I, str. 18, čl. 1.2.3

c) Dále zmiňuje vkládací metodu, jejímž základem je tvrzení, že můžeme-li rozdělit jazykovou strukturu AB a vytvořit tak strukturu ACB, nejedná se o kompozitum, nýbrž o slovní spojení.⁴²

Nakonec konstatuje, že tyto přístupy nelze aplikovat samostatně, aniž bychom narazili na případy, kdy neplatí. Proto doporučuje posuzovat samostatnost jazykových jednotek s využitím kombinace všech tří uvedených metod⁴³ a uvádí příklady sporných případů⁴⁴.

Kromě výše uvedených přístupů k určení samostatné funkční významové jazykové jednotky, neboli slova, které k problému přistupují z hlediska struktury, uvádí ještě jeden další přístup, který zohledňuje význam jazykové jednotky. Cituje zde definici z některé z dřívějších prací věnovaných tomuto tématu: „Jazykové jednotky, které zastupují jeden význam, nazýváme slovem.“⁴⁵ Na příkladech však ukazuje, že pojem „jeden význam“ je značně problematický. Jedná se o případy, kdy je slovo tvořeno jednotkami, které mohou vystupovat rovněž jako samostatná slova; význam slovního spojení vzniklého použitím vkládací metody je však odlišný od významu původního slova složeného z těchto jednotek.

OŠ: V USJČ v Seznamu symbolů psaných velkými písmeny⁴⁶ uvádí:

„Jednotky označené těmito symboly (kromě symbolů M) označujeme "po dohodě" jako "slova" různých stupňů samostatnosti, tj. slova autosémantická (jež mohou samostatně tvořit větné členy) a sysémantická, jež se již z definice pojí nutně s jinými slovy, ať již autosémantickými (s funkčními charakteristikami především jmennými, srov. N Nl Nt Np, a slovesnými, např. Vt Vi Ve Va aj., dále i s I F E P R) nebo rovněž sysémantickými (např. C D U Uc Nu Nuv T Vp V(p) Vv V(v) A).“⁴⁷

K určení hranice slova rovněž využívá hledisko „..., samostatnosti“, tj. schopnosti být větným členem „sama o sobě, ...“⁴⁸, které se vztahuje na autosémantické funkční charakteristiky slov, ale rovněž se zabývá vázanými (sysémantickými) funkčními charakteristikami slov, která jsou vždy v těsném spojení s jinými slovy⁴⁹; ve spojitosti s příponovými slabikami se také zmiňuje o schopnosti tvořit lexikální jednotky *gou ci nengli*⁵⁰.

42 YFJY, WJ I, str. 19, čl. 1.2.4

43 YFJY, WJ I, str. 19, čl. 1.2.5

44 YFJY, WJ I, str. 20, čl. 1.2.6-9

45 YFJY, WJ I, str. 20, čl. 1.2.5 (přeložil VD)

46 USJČ I, str. XXVIII-XXX

47 USJČ I, str. XXVIII

48 HČP III, str. 121, kap. 3.2.3

49 HČP III, str. 121, kap. 3.2.3

50 HČP III, str. 117, kap. 3.1.15.1

Co se týče vkládací metody, považuje za rozhodující kontinuitu či diskontinuitu rozšiřované struktury⁵¹.

Při určení hranice slova využívá kromě přiřazení funkčních charakteristik také prozodických charakteristik čínštiny⁵².

1.2.3 Jednoslabičná a víceslabičná slova

ZDx: Rozlišuje slova podle počtu jednotek *yusu* kterými jsou tvořena na:

- a) jednoduchá slova *danchunci* 单纯词 – slova tvořená jednou jednotkou *yusu*,
- b) složená slova / kompozita *hechengci* 合成词 – slova tvořená dvěma či více jednotkami *yusu*.

V této souvislosti upozorňuje na skutečnost, že některé jednotky *yusu* nemohou samostatně tvořit jednoduchá slova, nazývá je jednotkami *yusu*, které netvoří [samostatná] slova *bu cheng ci yusu* 不成词语素⁵³.

OŠ: Zábývá se rovněž počtem slabik či bází, kterými jsou slova tvořena:

„V čínštině nerozlišujeme slova podle toho, jak se ohýbají, ale různým způsobem se tu projevuje protiklad mezi slovy jednobázovými (tj. jednoslabičnými) a kompozity (tj. slovy dvoj- a víceslabičnými).“⁵⁴

Dále se zmiňuje o jedno- či víceslabičnosti slov ve spojitosti s jejich funkčními charakteristikami:

„Slova synsémantická jsou typicky nebo převážně jednoslabičná, autosémantická slova jsou typicky jednoslabičná (Np, P), dvojslabičná (Nl, Nt, I) nebo jak jednoslabičná tak i dvojslabičná nebo víceslabičná (především jména N a také slovesa Vt, Vi; slovesa jsou vzhledem ke své organizující funkci ve větě více vázána na přítomnost různých markerů, vazeb a větných členů).“⁵⁵

V USJČ vyznačuje zkratkou Ms sylabosemémy, které jsou obvykle součástí víceslabičného slova, ale někdy se vyskytují jednoslabičně a v kterých případech se tak děje⁵⁶.

---

51 HČP III, str. 94

52 HČP III, str. 124, kap. 4

53 YFJY, WJ I, str. 18, čl. 1.2.1

54 HČP III, str. 89, čl. 1.5

55 USJČ I, str. XXVIII

56 USJČ I, str. XXIX

1.2.4 Semimorfologické struktury

ZDx: U semimorfologických struktur se snaží jednoznačně rozhodnout o tom, zda se jedná o slova či nikoliv⁵⁷.

OŠ: Stanovil také kategorii semimorfologických struktur, které nelze vždy jednoznačně označit za slova:

„Je ovšem třeba stanovit i některé takové f.ch-ky, jimiž by bylo možno zachytit i semi-morfologické dvojslabičné a trojslabičné (případně i víceslabičné) struktury, jež jsou na přechodu mezi spojením dvou slov (syntagmatem) a dvojslab. či víceslabičným slovem, tj. kompozitem. Jde zejména o struktury za určitých okolností diskontinuitní, tj. struktury, ve kterých je možno obě složky za určitých podmínek oddělit vložením určitých dalších elementů (jsou to zejména tzv. slovesa objektová a slovesa modifikovaná).“⁵⁸

Dále zde řadí například jednotky s funkční charakteristikou předponové slabiky, předpony *ci* a příponové slabiky, přípony *ciwei*, příponové slabiky však v GHČP považuje za součást kompozit.⁵⁹ Naproti tomu u vidočasových slovesných gramatických ukazatelů *dongtai zhuci*⁶⁰ a gramatických ukazatelů vyjadřujících gramatické charakteristiky slov jiných než sloves a dále strukturní vztahy mezi složkami určitých druhů syntagmat *jiegou zhuci*⁶¹ upozorňuje:

„I když se pomocná slova z odd. 3.1.11.2 a 3.1.11.3 někdy označují za „gramatické přípony“, je třeba i je považovat za slova. Se slovy, ke kterým se připojují, nevytvářejí žádné slovní tvary, neboť se připojují k větným členům nebo spojují (a zároveň oddělují, osamostatňují) složky syntagmat.“⁶²

1.2.5 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice čínských slov

a) ZDx označuje semimorfologické struktury, jako jsou modifikovaná slovesa a slovesa se záložkami za slovní spojení, zatímco OŠ přistupuje k modifikovaným slovesům jako ke slovním spojením jen v případě, že se vyskytují diskontinuitně, jinak je považuje za slova⁶³. Obecně lze říci, že ZDx považuje za nutné vždy jednoznačně určit, zda se u dané jazykové

57 YFJY, WJ I, str. 20, čl. 1.2.6-7

58 HČP III, str. 94

59 HČP III, str. 117-118

60 HČP III, str. 114, čl. 3.1.11.2 (了、着、过)

61 HČP III, str. 115, čl. 3.1.11.3 (们、的、地、得)

62 HČP III, str. 116, čl. 3.1.11.5

63 HČP III, str. 91

jednotky jedná o slovo, či nikoliv, zatímco OŠ v této otázce zastává pružnější přístup a bere v potaz funkci jednotky v konkrétním případě:

„Konečně některé jednotky mohou mít syntaktické vlastnosti, jež nelze dobře zachytit stanovenými typickými f.ch-kami a jež je třeba popisovat individuálně.⁶⁴“

b) ZDx zohledňuje při určování hranice slova kombinaci několika faktorů (možnost rozšíření jednotky vkladací metodou, produktivnost jazykových jednotek, schopnost slova vystupovat v roli větných členů a význam jazykové jednotky). OŠ využívá k určení hranice slova kromě výše zmíněných metod především přiřazení jazykových jednotek k funkčním charakteristikám v kombinaci s jejich charakteristikami prozodickými.

c) OŠ rozlišuje slova autosémantická a synsémantická, zatímco ZDx sleduje jen jejich schopnost vystupovat jako samostatný větný člen⁶⁵.

1.3 Slovní spojení /cizu/ 词组

1.3.1 Terminologie a definice:

ZDx: definuje slovní spojení následovně:

„Tak jako spolu tvoří jednotky yusu vzájemným spojováním slova (kompozita), tak také spojováním slov vznikají slovní spojení, která v této knize někdy nazýváme také syntaktické struktury. Nejjednodušší slovní spojení jsou tvořena dvěma slovy. Slovní spojení mohou samostatně tvořit větu.⁶⁶“

OŠ: definici slovních spojení neuvádí; ve spojitosti se slovními spojeními používá někdy výraz syntagma⁶⁷.

1.3.2 Typy slovních spojení:

ZDx: uvádí následující typy slovních spojení, neboli syntaktických struktur:

a) **modifikační struktura** *pian-zheng jieyou* 偏正结构, kterou dále dělí na kvalitativní, přivlastňovací a číslovkové přivlastky *dingyu* 定语 a na adverbialní určení *zhuangyu* 状语;⁶⁸

b) **vazba predikátu a objektu** *shu-bin jieyou* 述宾结构, u které rozlišuje předmět působení

64 HČP III, str. 93, čl. 2.3

65 HČP III, str. 121, čl. 3.2.3

66 YFJY, WJ I, str. 21, čl. 1.3.1 (přeložil VD)

67 HČP III, str. 94, čl. 2.4

68 YFJY, WJ I, str. 21, čl. 1.3.2

predikátu, předmět jako výsledek činnosti predikátu, předmět vyjádřený jménem místa a předmět jako činitel děje. Zmiňuje případy, kdy mezi predikát a předmět vstupují pomocná slova *le* 了 nebo *zhe* 着, kdy struktura zůstává vazbou predikátu a předmětu a případy, kdy mezi ně vstupuje pomocné slovo *de*, které mění vazbu predikátu a předmětu na modifikační strukturu. Většinou predikát vyjadřuje činnost, nebo jednání, někdy však také stav nebo změnu;⁶⁹

c) **vazba predikátu a komplementu** *shu-bu jiegou* 述补结构, kterou lze rozšířit vložením gramatického ukazatele *de* 得 nebo zápornky *bu* 不, které značí možnost, či nemožnost děje;⁷⁰

d) **vazba subjektu a predikátu** *zhu-wei jiegou* 主谓结构, kde podmět je aktivním či pasivním konatelem děje, nebo není ani aktivním, ani pasivním konatelem děje; uvádí, že podmět a předmět se neváže automaticky na aktivum a pasivum;⁷¹

e) **souřadná struktura** *lianhe jiegou* 联合结构, která někdy využívá souřadných spojek a na rozdíl od předchozích vazeb může být tvořena více než dvěma složkami;⁷²

f) **vazba s konsekutivním predikátem** *lian wei jiegou* 连谓结构, která kombinuje dříve uvedené slovesné vazby; s ohledem na význam jejich složek ji rozděluje na několik typů: dvojice slovesných struktur vyjadřující následnost dějů, typ, kdy první ze slovesných vazeb vyjadřuje způsob, typ, kdy první ze slovesných vazeb vyjadřuje příčinu nebo předpoklad a typ, kdy druhá ze slovesných vazeb vyjadřuje cíl.⁷³

OŠ: nerozděluje větu na podmětovou a přísudkovou část, ale za jádro věty považuje vždy predikát (sloveso nebo adjektivum), kolem kterého se organizují všechny ostatní větné členy.⁷⁴

Podle příslušnosti k predikativnímu či jmennému komplexu a pozice před nebo za jádrem komplexu dále uvádí následující vazby:

I. predikativní komplex⁷⁵ (jeho jádrem je sloveso nebo adjektivum)

1.1. predikativní komplex s rozvíjejícím členem v pozici před predikátem

a) vazba predikátu a adverbialního určení *zhuangyu* (s gramatickým ukazatelem *de* nebo bez něj),

b) vazba predikátu s modálním nebo fázovým slovesem,

69 YFJY, WJ I, str. 22, čl. 1.3.3

70 YFJY, WJ I, str. 23, čl. 1.3.4

71 YFJY, WJ I, str. 23, čl. 1.3.5

72 YFJY, WJ I, str. 25, čl. 1.3.6

73 YFJY, WJ I, str. 25, čl. 1.3.7

74 HČP III, str. 122, čl. 3.3.1

75 HČP III, str. 122, čl. 3.3.2

c) vazba predikátu se členem zřetelově vymezovacím,

I.2. predikativní komplex s rozvíjejícím členem v pozici za predikátem

a) vazba predikátu s vido-časovými ukazateli,

b) vazba predikátu s modifikátory/komplementy⁷⁶ (v USJČ označovanými zkratkou v-m⁷⁷)

II. jmenný komplex⁷⁸ (jeho jádrem je podstatné jméno, synsémantické měrové slovo, zájmeno, jméno místa nebo jméno času)

II.1. jmenný komplex s předcházejícím rozvíjejícím členem

a) vazba jádra jmenného komplexu s přívlastkem *dingyu* (přívlastňovacím, číslovkovým, deiktickým nebo kvalitativním), v USJČ používá pro přívlastek zkratku *attr.*⁷⁹

II.1. jmenný komplex s následujícím rozvíjejícím členem

a) vazba jádra jmenného komplexu se záložkou

b) vazba jádra jmenného komplexu s přístavkem

Dále uvádí také následující vazby:

a) **vazba podmětu *zhuyu* s přísudkem *weiyu***⁸⁰,

b) **vazba slovesa** (tranzitivního, identifikačního či slovesa existence) **s předmětem** (přímým, nepřímým nebo lokativním)⁸¹,

c) **slučovací spojení větných členů**⁸².

1.3.3 Rozbor věty na jednotlivá slovní spojení:

ZDx: uvádí, že vzhledem ke skutečnosti, že jednotlivé struktury se mohou vzájemně kombinovat a vrstvit, mohou takto vzniknout velmi složitá spojení. Používá rozbor věty na jednotlivé vazby, kdy nejprve určí podmětnou a přísudkovou část věty a ty teprve dále rozkládá na menší části, které jsou obvykle tvořeny dvěma částmi s výjimkou souřadné struktury. Při rozboru struktury věty nejprve určuje jednotlivé struktury, z kterých se věta skládá, a poté určuje vztahy mezi těmito strukturami. Uvádí také jiný pohled, podle kterého se rozlišují struktury podle slovních druhů na jmenné, slovesné a pod. Tyto dva pohledy však nejsou vždy zaměnitelné, např. všechny vazby predikátu a předmětu jsou slovesnými vazbami, avšak ne všechny slovesné vazby jsou vazbami predikátu a objektu.

---

76 HČP III, str. 141, čl. 5.4

77 USJČ I, str. XXXVI

78 HČP III, str. 123, čl. 3.3.3

79 USJČ I, str. XXXI

80 HČP III, str. 138, čl. 5.2

81 HČP III, str. 139, čl. 5.3

82 ÚSHČ, str. 148, §59

OŠ: kromě rozdělení na větné členy uvedeného výše používá také prozodické členění na rytmické celky, v rámci kterého popisuje spojování slabik do dvojslabičných sledů, segmentů a kól. V případě dvojslabičných sledů se kromě dvojslabičných kompozit jedná také o vazby dvou jednoslabičných slov:

- a) spojení jednoslabičných slov s příklonnými gramatickými ukazateli,
  - b) spojení dvou jednoslabičných synsémantických slov,
  - c) spojení jednoslabičných adverbiií sloves s jednoslabičnými predikáty,
  - d) spojení jednoslabičných modálních sloves s jednoslabičnými predikáty
  - e) spojení jednoslabičných sloves s jednoslabičným předmětem
- atd.⁸³

Segmenty jsou potom tvořeny spojením dvojslabičných sledů (dvojslabičných slov nebo výše uvedených vazeb) s tzv. lichými slabikami, nebo se tyto dvojslabičné sledy spojují mezi sebou navzájem, přičemž oba případy se mohou kombinovat. Takto vznikají segmenty o různé délce (průměrně 2,5 až 4,5 slabiky dlouhé).⁸⁴

Spojováním segmentů potom vznikají kóla o průměrné délce 6 až 7 slabik.⁸⁵

1.3.4 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice slovních spojení

- a) zatímco se ZDx ve svých skriptech snaží o podání systematického přehledu syntaktických struktur a věnuje jim samostatnou kapitolu, OŠ je popisuje v rámci více kapitol věnovaných predikativnímu a jmennému komplexu, využití prozodických charakteristik pro účely syntaktického členění, charakteristikám větných členů v čínštině atd.,
- b) ZDx uvádí dva přístupy ke klasifikaci slovních spojení: rozdělení podle větných členů a rozdělení podle slovních druhů; OŠ kromě uvedených dvou přístupů řeší problematiku slovních spojení také z pohledu prozodického,

1.4 Věta /juzi/ 句子

1.4.1 Terminologie a definice

ZDx: Definuje větu následovně:

„Věta je jazykovým útvarem, který má před i za sebou pauzu, nese také jistou

---

83 HČP III, str. 125, čl. 4.1.1

84 HČP III, str. 125, čl. 4.1.2

85 HČP III, str. 125, čl. 4.1.3

větnou intonaci a vyjadřuje relativně ucelenou ideu.“⁸⁶

Dále uvádí, že věta, za splnění výše uvedených podmínek, může být totožná se slovním spojením, slovem, nebo dokonce s morfémem, nebo může být naopak velmi dlouhá.⁸⁷

OŠ: uvádí:

*„Věta je jako v češtině ukončena tečkou (přesněji řečeno malým kroužkem); stejně jako v češtině se užívá vykřičníku a otazníku. Čárkou se oddělují věty v souvětí, někdy i větné členy.“*⁸⁸ *„Ve vzorku, který obsahuje 640 slabik (varianty v závorkách zanedbáváme), je 48 vět nebo souvětí zakončených tečkou, otazníkem nebo vykřičníkem, tj. vyslovených s příslušnou intonační modifikací.“*⁸⁹

1.4.2 Druhy vět

ZDx: Rozlišuje věty tvořené vazbou subjektu a predikátu a věty tvořené jinými vazbami nebo jen jediným slovem.⁹⁰

Dále dělí věty na **jednoduché věty** *fenju* 分句 a **souvětí** *fuju* 复句, přičemž upozorňuje na rozdíly v intonaci u vět stojících samostatně a u stejných vět tvořících souvětí.⁹¹ Většinou jsou souvětí tvořena jednoduchými větami, může ale nastat i situace, kdy je souvětí součástí jednoduché věty.⁹²

Podle funkce věty rozlišuje⁹³:

- a) **oznamovací věty** *chenshujū* 陈述句,
- b) **tázací věty/věty vyjadřující pochybnost** *yíwēnjū* 疑问句,
- c) **rozkazovací věty** *qìshǐjū* 祈使句,
- d) **vokativní věty** *chēnghūjū* 称呼局,
- e) **zvolací věty** *gǎntānjū* 感叹句.

Z hlediska struktury věty uvádí, že tázací a rozkazovací věty mají poměrně mnoho specifických vlastností. Upozorňuje na skutečnost, že se jednotlivé typy vět z hlediska struktury a funkce kombinují, např. věta může mít strukturu tázací věty, ale funkci věty

86 YFJY, WJ I, str. 28, čl. 1.4.1 (přeložil VD)

87 YFJY, WJ I, str. 29, čl. 1.4.1

88 ÚSHČ, str. 80, §4

89 HČP III, str. 23, čl. 2

90 YFJY, WJ I, str. 29, čl. 1.4.3

91 YFJY, WJ I, str. 30, čl. 1.4.4

92 YFJY, WJ I, str. 30, čl. 1.4.5

93 YFJY, WJ I, str. 30-31, čl. 1.4.6

oznamovací, nebo strukturu věty tázací a funkci věty rozkazovací.

OŠ: neuvádí kompletní výčet druhů vět podle jejich funkce, ve svém výkladu se však věnuje následujícím druhům jednoduchých vět:

- a) věty oznamovací⁹⁴,
- b) věty tázací⁹⁵,
- c) věty rozkazovací⁹⁶,

kromě jednoduchých vět se zabývá také vedlejšími větami souvětí:

- a) vedlejší věty časové⁹⁷,
- b) vedlejší věty podmínkové⁹⁸,
- c) vedlejší věty příčinné⁹⁹,
- d) vedlejší věty předmětné,
- e) vedlejší věty podmětne,
- f) vedlejší věty účelové¹⁰⁰.

1.4.3 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice vět

a) OŠ neuvádí souhrnný přehled druhů jednoduchých vět, zatímco ZDx zase neuvádí druhy vedlejších vět.

2 Morfologie

2.1 Reduplikace /*chongdie*/ 重叠

2.1.1 Terminologie a definice

ZDx: z hlediska skladby reduplikovaných výrazů rozlišuje:

- a) základní tvar *jishi* 基式,
- b) reduplikovaný tvar *chongdieshi* 重叠式.¹⁰¹

Dále uvádí, že při zkoumání reduplikovaných tvarů je třeba brát v potaz několik hledisek:

- a) struktura reduplikace a fonetické charakteristiky (přízvuk, tónové změny),

94 ÚSHČ, str. 60

95 ÚSHČ, str. 61, 89 §12

96 ÚSHČ, str. 62, 114 §30

97 ÚSHČ, str. 141 §53

98 ÚSHČ, str. 143 §54

99 ÚSHČ, str. 144 §55

100 ÚSHČ, str. 150 §60

101 YFJY, WJ I, str. 33, čl. 2.2.1

b) rozdíly v gramatických funkcích základního a reduplikovaného tvaru,

c) gramatický význam reduplikovaného tvaru.¹⁰²

OŠ: používá výrazy zdvojení¹⁰³ či reduplikace¹⁰⁴; v USJČ používá pro reduplikaci zkratku **redupl.**¹⁰⁵

Obecně k reduplikaci slov uvádí:

„Zdvojením slov se vyjadřují různé gramatické charakteristiky těchto slov.“¹⁰⁶

2.1.2 Reduplikace podstatných jmen

ZDx: uvádí, že se až na pár výjimek jedná o podstatná jména příbuzenská; při jejich zdvojení dochází k tónové neutralizaci druhé slabiky a v případě, že první slabika je původně ve třetím tónu, mění se tento na půltřetí. V základním tvaru se většinou jedná o vázané jednotky *yusu*. Dále uvádí několik případů reduplikace slabik u podstatných jmen, u kterých se nejedná o reduplikaci jednotek *yusu*, ale jen o reduplikaci slabik.¹⁰⁷

OŠ: uvádí:

„Dvojslabičná podstatná jména příbuzenská tvořená reduplikací se vyslovují s druhou slabikou atónovou, ...“¹⁰⁸, „Zdvojením podst. jmen (vzácné) a měrových slov (časté) vyjadřuje pluralitu těchto jednotek, kterou v překladu do češtiny zachycujeme zpr. přívlastky „všichni...“ nebo „každý...“ „...“.¹⁰⁹

2.1.3 Reduplikace měrových slov

ZDx: popisuje dvě možnosti použití zdvojeného měrového slova: s podstatným jménem, ke kterému se měrové slovo vztahuje, nebo samostatně s vynecháním podstatného jména, přičemž v obou případech má zdvojení význam plurality onoho jména („každý...“, „všichni...“). Upozorňuje na skutečnost, že tento způsob vyjádření plurality může zaujímat pozici podmětu, avšak nelze jej použít v pozici předmětu.

OŠ: uvádí, že zdvojením měrových slov (měrových jmen, měrových jednotek nebo numerativů) se vyjadřuje pluralita jevu, ke kterému se vztahují, přičemž *„slova označující*

---

102 YFJY, WJ I, str. 32, čl. 2.2.1

103 ÚSHČ, str. 159 §64

104 HČP III, str. 136, čl. 4.7

105 USJČ I, str. XXXII

106 HČP III, str. 137, čl. 4.7.2

107 YFJY, WJ I, str. 33, čl. 2.2.2

108 HČP III, str. 136, čl. 4.7.1

109 HČP III, str. 137, čl. 4.7.2

dobu nebo místo ve zdvojení vystupují nejčastěji ve funkci určení času nebo místa před slovesem“¹¹⁰.

Ke zdvojování numerativů uvádí:

„Zdvojený numerativ (měrová jednotka) spolu s podst. jménem, k němuž se vztahuje (podstatné jméno může i chybět, vyznívá-li se ze souvislosti), stojí nejčastěji v čele věty nebo před přísudkem (často ve funkci určení místa), přísudku pak ještě předchází příslovce /dou/ 都...”

„Předchází-li podstatnému jménu přívlastek, zakončený příponou /de/, klademe zdvojený numerativ (měr. jednotku) až za podstatné jméno, ...”¹¹¹

Dále uvádí, že je možné zdvojovat i spojení číslovek s numerativy, měrovými jednotkami nebo jmény zakončenými příponou de, a to v postavení před slovesem (jako určení způsobu), nebo před podstatným jménem (jako přívlastek s významem „mnohý“). Poznává také:

„Pokud se zdvojuje spojení numerativu (měrové jednotky apod.) s číslovkou /yi/, číslovka se již popř. nemusí opakovat; ...”¹¹²

2.1.4 Reduplikace sloves

ZDx: rozlišuje reduplikaci jednoslabičných a dvouslabičných sloves, přičemž u reduplikace jednoslabičných sloves je druhá slabika atónická; dále uvádí, že je-li základní tvar reduplikované slabiky ve třetím tónu, mění se tón první slabiky reduplikovaného tvaru na tón druhý; u reduplikace dvouslabičných sloves struktury AB se tyto reduplikují jako struktura ABAB, přičemž poslední dvě slabiky jsou atónické; z hlediska gramatické funkce uvádí, že reduplikovaný tvar sloves vyjadřuje krátkodobost nebo jednorázovost slovesného děje.¹¹³

Dále také zmiňuje další funkce reduplikace slovesa, a sice u apelových vět k dosažení mírnějšího/zdvořilejšího vyznění výzvy¹¹⁴, nebo k vyjádření skutečnosti, že se jedná o provedení děje zkusmo¹¹⁵. Upozorňuje také na skutečnost, že u některých sloves by vyjádření krátkosti trvání děje nedávalo smysl.¹¹⁶ Popisuje také častý způsob kombinace zdvojeného slovesa s adverbii duo 多 a changchang 常常 (kdy mají v kombinaci se zdvojeným slovesem

110 ÚSHČ, str. 159, §64.1

111 ÚSHČ, str. 160, §64.4

112 ÚSHČ, str. 160-161, §64.5

113 YFJY, WJ I, str. 33-34, čl. 2.2.4

114 YFJY, WJ I, str. 79-80, čl. 5.14.2

115 YFJY, WJ I, str. 80, čl. 5.14.3

116 YFJY, WJ I, str. 80, čl. 5.14.4

význam „trochu více“, „o něco častěji“ apod.)¹¹⁷, a případy, kdy lze zdvojené sloveso použít se zápornkou *bu 不* (ve struktuře 不~不..., nebo v rétorických otázkách)¹¹⁸.

OŠ: také zmiňuje reduplikaci jednoslabičných i dvojslabičných sloves, upozorňuje na skutečnost, že ne všechna dvojslabičná slovesa lze reduplikovat (nezdvojují se např. modifikovaná slovesa)¹¹⁹; popisuje, že při reduplikaci dvojslabičných sloves se tato reduplikují jako celek.¹²⁰ Ke gramatické funkci reduplikace sloves uvádí:

„Reduplikace sloves vyjadřuje jednorázovost děje, případně jeho provedení jen zkusmo či letmo: ...“;

k tónovým změnám uvádí:

„Při reduplikaci jmen i sloves se prominence reduplikované (tj. druhé) slabiky, případně při reduplikaci dvojslabičných sloves prominence druhé složky, oslabuje (při reduplikaci jednoslabičných sloves se může oslabit až k atoničnosti; při reduplikaci těchto jednoslabičných sloves se mezi obě slabiky může vkládat i atónová číslovka /yi/).“¹²¹

Kromě vložení číslovky *yi* popisuje ještě možnost vložit za první část reduplikovaného slovesa příponu *le*.¹²²

2.1.5 Reduplikace adjektiv

ZDx: uvádí následující struktury zdvojení:

u jednoslabičných adjektiv:

a) AA 儿的, bez ohledu na tón reduplikované slabiky v základním tvaru je druhá slabika reduplikovaného tvaru vždy v prvním tónu;

u dvojslabičných adjektiv:

b) AABB nebo A里AB, s druhou slabikou atónickou;

c) u popisných adjektiv ABAB s první slabikou tónickou;

d) u dvouslabičných onomatopoických adjektiv AABB;

e) u popisných adjektiv se sufixem ABB, A里BC a A不BC¹²³;

Z pohledu významu uvádí, že zdvojení popisných adjektiv má význam větší míry vlastnosti,

117 YFJY, WJ I, str. 80, čl. 5.14.5

118 YFJY, WJ I, str. 81, čl. 5.14.6

119 ÚSHČ, str. 160, §64.3

120 ÚSHČ, str. 160, §64.3

121 HČP III, str. 137, čl. 4.7.2

122 ÚSHČ, str. 154, §61.5

123 YFJY, WJ I, str. 86, čl. 5.16.1(4)

zatímco u ostatních typů zdvojení je situace složitější, závisí zde na postavení ve větě: v postavení přívlastku či přísudku značí zmírnění/mírné zvýšení míry vlastnosti, kterou popisují nebo citové zabarvení; v postavení adverbialního určení nebo komplementu má význam zesílení či zdůraznění.¹²⁴

OŠ: ke zdvojeným adjektivům uvádí, že „vyjadřují větší intenzitu vlastnosti (popř. emocionální zabarvení)“¹²⁵, bývají určeními způsobu, přívlastky nebo přísudky. Ke zdvojení jednoslabičných adjektiv uvádí, že druhá zdvojená slabika se vyslovuje kakuminálně, a toto zdvojení bývá zpravidla doplněno o příponu *de*, jedná-li se však o určení způsobu, mohou být i bez přípony *de*; druhá slabika zdvojeného tvaru bývá zpravidla přízvučnější, především pojí-li se s příponou *de*. Popisuje způsob zdvojení dvojslabičných adjektiv:

„Dvojslabičná adjektiva (pokud se ovšem vůbec mohou zdvojovat) se zdvojují tak, že se každá slabika zdvojí zvlášť: ...“,

uvádí, že se většinou jedná o dvojslabičná adjektiva s oběma slabikami synonymními¹²⁶.

„Záporka /bu/ se se zdvojenými adjektivy zpravidla nespojuje; setkáváme se s ní např. jen ve spojení se zdvojeným adjektivem /hao/ 好 : ... a dále ve vedlejších větách podmínkových (ve spojení s nejrůznějšími zdvojenými adjektivy) ...“¹²⁷,
„Dvojslabičná adjektiva ve funkci přísudku se zpravidla zdvojují jako celek (stejně jako slovesa, ...) a nepřibírají příponu /de/: ...“¹²⁸

K přízvukování zdvojených dvojslabičných adjektiv uvádí, že nejpřízvučnější bývají první a poslední slabika takto vzniklého čtyřslabičného spojení (pátou slabiku /de/ nepočítá).¹²⁹

2.1.6 Reduplikace adverbii

ZDx: popisuje dva typy zdvojovaných adverbii:

- a) jednoslabičná adverbia, která tvoří po zdvojení strukturu AA;
- b) zdvojení jednoslabičných adjektiv do struktury AA(L), přičemž druhá slabika je vždy v prvním tónu; upozorňuje, že mohou vystupovat pouze v pozici adverbialního určení, přidá-li se přípona *de*, mění se na adjektiva.¹³⁰

124 YFJY, WJ I, str. 34-35, čl. 2.2.5

125 ÚSHČ, str. 159, §64.2

126 HČP III, str. 137, čl. 4.7.2.1

127 ÚSHČ, str. 159, §64.2

128 ÚSHČ, str. 160, §64.2

129 ÚSHČ, str. 112, §29.1

130 YFJY, WJ I, str. 35, čl. 2.2.6

OŠ: zdvojeváním adverbíí se (až na adverbíální určení tvořená zdvojeváním adjektiv) nezabývá.

2.1.7 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice reduplikace

- a) OŠ se ve spojitosti s reduplikací podstatných jmen, narozdíl od ZDx, nezmiňuje o dvojslabičných morfémech s reduplikovanou slabikou;
- b) změnu tónu první slabiky při neutralizaci druhé slabiky u slabik ve třetím tónu popisuje jinde¹³¹ jako obecný jev při kombinaci třetího tónu s následující slabikou atónickou;
- c) zatímco ZDx charakterizuje postavení reduplikovaného měrového slova jako postavení v pozici podmětu, OŠ je charakterizuje jako postavení v čele věty nebo před přísudkem, většinou ve funkci určení času nebo místa slovesa, kdy slovesu předchází příslovce *dou*; dále podává také upřesnění týkající se postavení zdvojeného numerativu za podst. jménem s přívlastkem s příponou *de*;
- d) OŠ uvádí také použití reduplikovaného měrového slova jako přívlastku podst. jména s významem „mnohý“;
- e) OŠ definuje okolnosti, za kterých lze u zdvojeného spojení číslovky s měrovým slovem číslovku vypustit;
- f) OŠ, na rozdíl od ZDx, upozorňuje na skutečnost, že ne všechna dvojslabičná slovesa lze reduplikovat, zmiňuje také možnost vložit za první slabiku/část reduplikovaného slovesa příponu *le*, případně také číslovku *yi*;
- g) ZDx popisuje podobu tónové změny při reduplikaci jednoslabičných sloves ve třetím tónu, zatímco OŠ ji sice neuvádí teoreticky, ale v příkladových větách¹³²;
- h) OŠ uvádí možnost vložení přípony *le* za první část reduplikovaného slovesa; ZDx zase popisuje případy, kdy se reduplikované sloveso kombinuje s adverbii *duo* a *changchang* nebo se záporkou *bu*.
- i) OŠ uvádí, že některá slovesa, jako např. modifikovaná slovesa, nelze reduplikovat, zatímco ZDx se zmiňuje o skutečnosti, že u některých sloves nelze reduplikaci přisuzovat význam krátkosti průběhu děje.
- j) **významným rozdílem je vysvětlení významu reduplikace adjektiv u obou gramatiků:** oba uvádějí, že reduplikace adjektiv má význam zesílení míry vlastnosti, kterou adjektivum vyjadřuje, nebo značí citové zabarvení. ZDx však přisuzuje první ze zmíněných významů pouze popisným adjektivům nebo adjektivům v postavení adverbíálního určení či

---

131 ÚSHČ, str. 44

132 HČP I, str. 171, YD 255

komplementu. Zdvojení adjektiv v postavení přívlastku nebo predikátu naopak přisuzuje význam zmírnění adjektivem vyjadřované vlastnosti. OŠ tyto různé významy zdvojení adjektiv nerozlišuje;

k) OŠ popisuje použití struktury ABAB při zdvojení dvojslabičného adjektiva u adjektiv v postavení predikátu a použití struktury AABB u reduplikace dvouslabičných adjektiv s oběma slabikami synonymními, zatímco ZDx uvádí použití struktury ABAB u popisných adjektiv a také struktury ABB, A里BC a A不BC;

l) OŠ popisuje, na rozdíl od ZDx, způsob použití zápornky *bu* v kombinaci s reduplikovanými adjektivy;

m) OŠ přesněji popisuje přízvukování slabik reduplikovaných tvarů, což odpovídá jeho systému přesného popisu tónové prominence obecně;

n) OŠ se nezabývá zdvojováním adverbíí.

2.2 Afixace /*fujia*/ 附加

2.2.1 Terminologie a definice

ZDx: jeho popis afixace se dá shrnout následovně:

- tvar slova vzniklý afixací se dělí na kořen slova *cigen* 词根 a afix *cizhui* 词缀;
- afixy dělíme na prefixy *qianzhui* 前缀 připojené před kořen slova a sufixy *houzhui* 后缀 připojené za kořen slova;¹³³
- afixy jsou vždy jednotky *yusu* s pevnou pozicí;¹³⁴
- pravé afixy nemají významovou vazbu na kořen slova, zatímco nepravé afixy si částečně zachovávají svůj původní význam¹³⁵.

OŠ: ve spojitosti s afixy zmiňuje:

- atónové lexikální přípony,¹³⁶
- předponové slabiky, předpony *citou*,¹³⁷
- příponové slabiky, přípony *ciwei*.¹³⁸

O příponových slabikách říká:

---

133 YFJY, WJ I, str. 36, čl. 2.3.1

134 YFJY, WJ I, str. 36, čl. 2.3.2

135 YFJY, WJ I, str. 37, čl. 2.3.2

136 HČP III, str. 116, čl. 3.1.11.5

137 HČP III, str. 117, čl. 3.1.14

138 HČP III, str. 117, čl. 3.1.15

„Podle nečetných jednotek, kterým jsou tyto f.ch-ky přiřazovány, je můžeme charakterizovat jako jednoslabičné jednotky, jež jsou na přechodu mezi morfémy a slovy (v GHČP je zařazujeme mezi morfémy).“¹³⁹

Zmiňuje se také o tzv. „gramatických příponách“:

„I když se pomocná slova z odd. 3.1.11.2 a 3.1.11.3 někdy označují za „gramatické přípony“, je třeba i je považovat za slova. Se slovy, ke kterým se připojují, nevytvářejí žádné slovní tvary, neboť se připojují k větným členům nebo spojují (a zároveň oddělují, osamostatňují) složky syntagmat.“¹⁴⁰

2.2.2 Prefixy /qianzhui/ 前缀

ZDx: uvádí tři příklady prefixů:

chu 初 – předpona číslovek 1 až 10 označujících dny v lunárním kalendáři,

di 第 – předpona řadových číslovek,

lao 老 – a) předpona příjmení mluvčímu známých osob, b) předpona označení sourozenců podle pořadí narození, c) předpona v názvech některých zvířat;¹⁴¹

všechny uvedené předpony si uchovávají pozůstatky původního významu.¹⁴²

OŠ: jako příklady předponových slabik uvádí slabiky:

di- 第 - předponu řadových číslovek,

lao- 老 - předponu některých podst. jmen označujících osoby,

fei- 非 – předponu slov různých funkčních charakteristik ve významu naší předpony ne-,

a dále také předpony *yi-* 以, *ke-* 可, *hao-* 好 a *nan-* 难.¹⁴³

2.2.3 Sufixy /houzhui/ 后缀

ZDx: uvádí následující příklady sufixů:

zi 子 – atónický sufix podst. jmen a měrových slov, ne vždy se však u tohoto znaku jedná o sufix, v takovýchto případech si ponechává svůj původní tón;¹⁴⁴

er 儿 – v postavení sufixu není samostatnou slabikou, tvoří sufix podst. jmen, měrových slov, sloves, adverbíí a popisných adjektiv; u některých slov se však jedná o zástupný znak pro

139 HČP III, str. 117

140 HČP III, str. 116, čl. 3.1.11.5, jedná se o slova 了, 着, 过 a 们, 的, 地, 得

141 YFJY, WJ I, str. 37, čl. 2.4.1

142 YFJY, WJ I, str. 37, čl. 2.4.2

143 HČP III, str. 117, čl. 3.1.14

144 YFJY, WJ I, str. 38, čl. 2.5.1

znak *ri* 日, nebo znak *li* 里;¹⁴⁵

tou 头 – sufix podst. jmen a adjektiv;¹⁴⁶

men 们 – sufix osobních zájmen a podst. jmen označujících osoby, který značí jejich pluralitu;¹⁴⁷

le 了 – sufix sloves značící uskutečnění, ukončenost děje,

zhe 着 – sufix sloves značící průběh děje,

guo 过 – sufix sloves značící uskutečnění děje v minulosti;¹⁴⁸

de 的 – sufix popisných adjektiv;¹⁴⁹ nezaměňovat s pomocným slovem *de* připojovaným za podst. jména, osobní zájmena, adjektiva, slovesa a různá slovní spojení vytvářející tak jmennou strukturu;¹⁵⁰

de 地 – sufix adverbíí;¹⁵¹

de 得 – sufix sloves a adjektiv u struktur predikátu a komplementu;¹⁵²

OŠ: mezi atónové lexikální přípony řadí např. přípony podstatných jmen *-z* 子, *-tou* 头 a příponu některých adverbíí a slov dalších funkčních charakteristik *-me* 么;¹⁵³

jako příklady příponových slabik uvádí slabiky:

-zhe 者 a *-jia* 家 – přípony ve výrazech označujících osoby,

-yuan 园 – přípona používaná v názvech zahrad a parků,

-zhang 长 – přípona v označeních pro vedoucí činitele a ředitele,

-yuan 院 – přípona názvů některých institucí,

-li 率 – přípona abstrakt označujících míru.¹⁵⁴

2.2.4 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice afixace

a) OŠ nerozlišuje mezi pravými a nepravými afixy, některé ze slabik, které ZDx označuje za afixy, však řadí mezi pomocná slova;

b) ZDx rozlišuje mezi příponou *de* 的 popisných adjektiv a pomocným slovem *de* 的, které se používá při tvorbě jmenných struktur, zatímco OŠ oba případy řadí mezi pomocná slova.

145 YFJY, WJ I, str. 39, čl. 2.5.2

146 YFJY, WJ I, str. 39, čl. 2.5.3

147 YFJY, WJ I, str. 39, čl. 2.5.4

148 YFJY, WJ I, str. 39, čl. 2.5.5

149 YFJY, WJ I, str. 39, čl. 2.5.6

150 YFJY, WJ I, str. 39-40, čl. 2.5.7

151 YFJY, WJ I, str. 162, čl. 10.3.1

152 YFJY, WJ I, str. 40, čl. 2.5.8

153 HČP III, str. 116, čl. 3.1.11.5

154 HČP III, str. 117, čl. 3.1.15

2.3 Kompozice /fuhe/ 复合

2.3.1 Terminologie a definice

ZDx: definuje kompozici následovně:

„Kompozice je způsob tvoření slov, při kterém je slovo tvořeno spojením dvou nebo více sémantémů. Složená slova vzniklá kompozicí se nazývají kompozita. V čínštině je mezi složkami tvořícími kompozita v základu stejný vztah jako mezi syntaktickými strukturami. Mezi syntaktické struktury patří vazby subjektu a predikátu, predikátu a objektu, predikátu a komplementu, modifikační vazba, souřadná vazba a další a velká část kompozit je utvořena na základě těchto několika vazeb.“¹⁵⁵

Dále uvádí příklady slov různých funkčních charakteristik utvořených na základě vazeb analogických syntaktickým strukturám.

OŠ: ke kompozitům uvádí:

„V češtině je obsah termínu kompozitum (tj. složenina) jiný než v čínštině. V češtině kompozita, jako např. „černobílý, zemětřesení, hromosvod, dálhopis“, stojí v protikladu nejen proti slovům kořenovým, ale i proti slovům „složeným“ (tj. vícemorfémovým), tvořeným různě odvozováním (nikoliv skládáním kořenů). V čínštině naproti tomu kompozitem rozumíme jakékoliv dvoj- či víceslabičné slovo (tvořené jakkoliv), jež stojí proti slovům jednobázovým (jednoslabičným).“¹⁵⁶

2.3.2 Odlišení kompozit od syntaktických struktur

ZDx: otázku rozlišení kompozit od syntaktických struktur řeší následovně:

- a) na základě druhu jednotek *yusu* - jedná-li se pouze o vázané jednotky *yusu* s volnou pozicí, jde o kompozitum; jedná-li se však o vázané jednotky s pevnou pozicí nebo volné jednotky *yusu*, může se jednat i o syntaktické struktury;
- b) je-li druhá slabika dvojslabičného spojení atónická, jedná se o kompozitum, je-li však tato atónická slabika současně také slabikou s pevnou pozicí, může se jednat o syntaktickou strukturu;

---

155 YFJY, WJ I, str. 40, čl. 2.6.1 (přeložil VD)

156 HČP III, str. 90, čl. 1.5

- c) je-li možné rozšířit spojení vložím další složky, jedná se o syntaktickou strukturu;
- d) na základě významů jednotek – význam kompozita není vždy spojením významů jeho jednotlivých složek; není však možné spoléhat se výhradně na tuto metodu, protože existuje řada případů, kdy význam kompozita je spojením významů jeho složek; v tomto ohledu jsou problematická také některá idiomatická syntaktická spojení.¹⁵⁷

OŠ: ve spojitosti s rozlišením kompozit od syntaktických struktur se zabývá samostatností či nesamostatností bází:

„2/ báze „nesamostatné“ se vyskytují pouze jako složky dvoj- a víceslabičných kompozit; míra jejich „schopnosti tvořit slova“ v tomto případě je dána součtem kompozit, ve kterých se vyskytují.“

„Stanovení kritérií, které výrazy považujeme za kompozitum a které nikoliv, je o to důležitější, že vnitřní vztahy u většiny různých typů kompozit jsou sémanticky obdobné syntaktickým vztahům mezi slovy (např. atribut – jméno, adverbium – sloveso, sloveso – předmět, sloveso – komplement, zřetelově vymezovací člen – adjektivum apod.).“¹⁵⁸

Jako konkrétní příklad kompozit utvořených na základě syntaktických vztahů uvádí objektová slovesa v jejich kontinuitní podobě.

2.3.3 Komplikované složeniny

ZDx: zabývá se problematikou rozboru komplikovaných složenin, kdy je slovo složeno z více než dvou složek, přičemž se uplatňují různé slovo tvorné mechanismy jako reduplikace, afixace nebo kompozice, a to mnohdy současně.¹⁵⁹ Popisuje rovněž způsob tvoření zkratk redukcí *jiansuo* 减缩 a kontrakcí *jinsuo* 紧缩, nebo kombinací obou postupů.¹⁶⁰ Význam takto vzniklých zkratk se může lišit podle místa a doby použití; způsob zkracování konkrétních výrazů je ustálený a nelze jej libovolně měnit.¹⁶¹ Dále se zabývá také idiomatickými kompozity, která se podobají souřadným spojením slov o dvou členech, nelze je však rozšířit o další členy a jejich funkční charakteristika nemusí být shodná s funkční charakteristikou jejich členů; dalším rozdílem je, že jednotlivé členy zde nejsou ostenzivní a nemají zde svůj

157 YFJY, WJ I, str. 41-42, čl. 2.6.2

158 HČP III, str. 90-91

159 YFJY, WJ I, str. 42-43, čl. 2.7.1

160 YFJY, WJ I, str. 43, čl. 2.7.2

161 YFJY, WJ I, str. 43-44, čl. 2.7.3

samostatný význam.¹⁶²

2.3.4 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice kompozice

- a) ZDx věnuje po teoretické stránce problematice rozlišení kompozit od syntaktických struktur větší pozornost než OŠ;
- b) projevuje se zde problematičnost převodu terminologie při popisu gramatických jevů, kdy český výraz kompozitum je použit jak pro veškerá víceslabičná slova (*hechengci* 合成词), tak i pro slova tvořená na základě vztahů odpovídajících syntaktickým strukturám (*fuheci* 复合词);
- c) OŠ se teoreticky nezabývá problematikou komplikovaných složenin a idiomatických kompozit.

3 Slovní druhy /*cilei*/ 词类

3.1 Terminologie a definice

ZDx: nejprve se zabývá otázkou rozlišení slovních druhů na základě významu slov, ukazuje však na příkladech, že je tento přístup nepoužitelný, protože slova se stejným významem mohou mít různé gramatické funkční charakteristiky.

Zmiňuje se o rozlišení slovních druhů u indoevropských flektivních jazyků, kde lze využít k jejich rozlišení rozdílů ve flexi, ale vzhledem ke skutečnosti, že čínština flexivním jazykem není, ani tato metoda zde není použitelná.

Na základě výše uvedených skutečností dochází k závěru, že slovní druhy lze u jednotlivých slov rozlišit jedině na základě jejich gramatických funkčních charakteristik.¹⁶³

Funkční charakteristiku slova definuje jako schopnost zastávat jistou gramatickou funkci v rámci věty, která souvisí také s jeho schopností vystupovat ve větě v jisté pozici.¹⁶⁴

Na základě podobností gramatických funkcí slov různých slovních druhů zavádí shrnující kategorie pro tyto slovní druhy a naopak na základě rozdílů v gramatických funkcích slov stejného slovního druhu zavádí poddruhy tohoto slovního druhu.¹⁶⁵

Popisuje případy, kdy má jedno slovo více funkčních charakteristik. Je-li však u jeho různých funkčních charakteristik jeho význam příliš vzdálený a nelze-li ho považovat za

---

162 YFJY, WJ I, str. 44-45, čl. 2.8

163 YFJY, WJ I, str. 46, čl. 3.1.1

164 YFJY, WJ I, str. 47, čl. 3.1.2

165 YFJY, WJ I, str. 47-48, čl. 3.2

odvozený, potom se jedná o více samostatných slov.¹⁶⁶

Používá základní rozdělení na **autosémantika** *shici* 实词 a **syntaktická** *xuci* 虚词:

- a) autosémantika definuje jako slova, která mohou vystupovat ve funkci subjektu, objektu nebo predikátu, zatímco syntaktická tuto schopnost nemají;
- b) autosémantika vyjadřují věc, děj, činnost, změnu, charakteristiku, stav, místo, čas apod., syntaktická mají pouze gramatickou funkci, někdy vyjadřují jistý logický koncept;
- c) autosémantika většinou mohou zastávat funkci větných členů, zatímco syntaktická většinou tuto schopnost nemají;
- d) autosémantika většinou mají ve větě volnou pozici, zatímco syntaktická mají ve větě zpravidla vázanou pozici;
- e) autosémantika označuje za otevřené druhy *kai fang lei* 开放类 které nelze snadno v úplnosti vyjmenovat, syntaktická označuje za uzavřené druhy *feng bi lei* 封闭类.¹⁶⁷

---

166 YFJY, WJ I, str. 48-49, čl. 3.3

167 YFJY, WJ I, str. 49, čl. 3.4

词类表

实 词	体 词	1. 名 词 水 树 道德 战争 2. 处所词 北京 图书馆 邮局 3. 方位词 里 上 里头 东边 4. 时间词 今天 现在 从前 星期一 5. 区别词 男 女 金 银 新式 高级 6. 数 词 一 二 十 百 千 万 7. 量 词 个 只 块 条 8. 代 词(体词性) 我 谁 这 那 什么
	谓 词	代 词(谓词性) 这么 那么样 怎么 9. 动 词 来 写 买 研究 10. 形 容 词 红 大 干净 多
虚 词		11. 副 词 很 也 已经 再 12. 介 词 把 被 从 连 13. 连 词 可是 如果 即使 和 14. 助 词 的 所 得 似(shì)的 15. 语 气 词 啊 吗 呢 吧
		16. 拟声词 啪 哗啦 叮叮当当 叽里咕噜 17. 感叹词 哦 哎呀 嗜

Obr. 1 Tabulka slovních druhů¹⁶⁸

Dále rozlišuje **substantivní slova** *tici* 体词 a **predikativní slova** *weici* 谓词. Substantivní slova zastávají ve větě funkci subjektu nebo objektu, predikativní slova ve větě zastávají funkci predikátu, subjektu nebo objektu.¹⁶⁹

OŠ: obecně k problematice slovních druhů v čínštině říká:

„Otázka slovních druhů je v čínštině dosti složitá. Jistá obtíž je např. v tom, že nemáme dostatek morfologických kritérií (skloňování, časování apod., srov. výše), podle kterých bychom mohli vždy a ve všech případech bezpečně odlišit slova od syntaktických spojení a zjištěná slova bezpečně přiřadit k tomu či

¹⁶⁸ YFJY, WJ I, str. 50, čl. 3.6

¹⁶⁹ YFJY, WJ I, str. 49, čl. 3.5

onomu slovnímu druhu. V čínštině musíme hojně využívat různých kritérií syntaktických, takže by bylo vlastně lépe mluvit o (syntaktické) funkci, popř. různých (syntaktických) funkcích daného slova (výrazu) ve větě. Pro naše výklady v Úvodu do studia hovorové čínštiny však zatím postačí, když i v čínštině budeme prostě mluvit o druzích slov.¹⁷⁰

S jistými úpravami převzal rozdělení slovních druhů z učebnice Practical Chinese Reader I:

„V následujícím přehledu f.ch-k vycházíme ze seznamu druhů slov (/cilei/), tj. gramatických funkčních charakteristik (/yufa gongneng tezheng/), jak je uveden v Shiyong Hanyu Keben – Practical Chinese Reader (zkr. SHK) I, str. 122.¹⁷¹ Uvnitř mnohých z těchto f.ch-k je však provedeno rozlišení na dílčí skupiny v dalších gramatických výkladech a poznámkách učebnice SHK; u jiných některá rozlišení a zpřesnění nebo naopak stažení různých f.ch-k v jednu obecnější provádíme zde v HČP na základě kontrastivního porovnání čínštiny s evr. indoevropskými, ale i jinými jazyky.“¹⁷²

Dále dělí slovní druhy **podle počtu slabik** na:

- a) **jednoslabičné** (nebo naprostou většinou jednoslabičné) – osobní zájmena, deiktická slova, jednotkové číslovky 1-9, označení číselných řádů, měrová slova, prepoziční a postpoziční slovesa a pomocná slova,
- b) **dvojslabičné nebo víceslabičné** – jména místa, jména času, větné spojky (v čele vět), objektová slovesa a modifikovaná slovesa,
- c) **jednoslabičné i víceslabičné** – s převahou jednoslabičných: adverbia, modální slovesa, slovesa a adjektiva; s převahou dvojslabičných a trojslabičných: podstatná jména.¹⁷³

Podle samostatnosti dělí funkční charakteristiky na:

- a) **samostatné** (autosémantické) – mohou být větným členem „samy o sobě“: podstatná jména, jména místa, jména času, zájmena, slovesa a adjektiva,
- b) **vázané** (synsémantické) – s vlastním lexikálním významem, jako větné členy však mohou vystupovat jedině v bezprostřední vazbě s jinými slovy: číslovky, deiktická slova, měrová slova, jednoslabičné záložky, modální slovesa, adverbia, prepoziční a postpoziční slovesa,

---

170 ÚSHČ, str. 78, §2

171 viz Příloha č. 3

172 HČP III, str. 95, čl. 3.1

173 HČP III, str. 120-121, čl. 3.2.2

c) **pomocné** – nemají vlastní lexikální význam, pouze význam formální, gramatický.

Toto rozdělení označuje za orientační, přičemž hranice funkčních charakteristik nejsou vždy ostře vymezeny.

Používá také rozdělení na **samostatná jména**, která mohou stát ve větě v pozici podmětu nebo předmětu a **samostatné predikativní funkce**, slovesa a adjektiva, které ve větě tvoří predikát nebo jádro predikátu. Všimá si také skutečnosti, že samostatnost predikátů je v porovnání s podstatnými jmény a zájmeny často omezená nutnými vazbami na další jednotky.

Upozorňuje na skutečnost, že jednotky náležející ke stejné funkční charakteristice nejsou vždy svými funkčními vlastnostmi shodné.¹⁷⁴

3.2 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice slovních druhů

- a) oba gramatici používají členění slovních druhů podle gramatických funkčních charakteristik, samostatnosti a příslušnosti k predikativnímu či jmennému komplexu,
- b) OŠ rozděluje funkční charakteristiky i podle počtu slabik, kterými jsou tvořeny,
- c) OŠ kromě autosémantických a sysémantických funkčních charakteristik uvádí také kategorii pomocných funkčních charakteristik, což činí na základě přihlídnutí nejen k schopnosti či neschopnosti funkčních charakteristik vystupovat jako samostatný větný člen, nýbrž i k tomu, zda mají vlastní lexikální význam,
- d) ZDx hledá vlastní přístup k vymezení slovních druhů, zatímco OŠ částečně využívá již existující rozdělení.

4 Substantivní slovní druhy /tici/ 体词

4.1 Terminologie a definice

ZDx: řadí do této skupiny podstatná jména, jména místa, směrová a lokativní jména, jména času, číslovky, druhová slova a část zájmen.¹⁷⁵

OŠ: obdobné rozdělení jako ZDx používá také v USJČ, velkou část slovních druhů, které do této kategorie řadí ZDx, zde označuje zkratkou N (s indexem nebo bez indexu), ale používá i jiné zkratky:

C   *funkční charakteristika C (tj. číslovka jako jméno v matem. formulích, jako číselné určení ve spojeních s měrovým slovem a v některých spojeních jako*

---

¹⁷⁴ HČP III, str. 121-122, čl. 3.2.3

¹⁷⁵ YFJY, WJ I, str. 51, čl. 4

	<i>ukazovací slovo, tj. „číslovka řadová“);</i>
<i>D</i>	<i>deiktické slovo (včetně číslovek řadových)</i>
<i>N</i>	<i>podstatné jméno (pojí-li se s číslovkou C, číslovka nutně vyžaduje připojení numerativu nebo měrové jednotky);</i>
<i>Nl</i>	<i>jméno místa (nomen loci);</i>
<i>Np</i>	<i>zájmeno (zastupuje slova funkční charakteristiky N);</i>
<i>Nt</i>	<i>jméno času (nomen temporis);</i>
<i>Nu</i>	<i>měrové jméno (rozlišuj od jednotek N a jednotek U, Uc);</i>
<i>Nuv</i>	<i>slovesný numerativ;</i>
<i>T</i>	<i>atributivní slovo (nesměšuj se jmény N ani s jednotkami Vi(adj.);</i>
<i>U</i>	<i>měrová jednotka (jiné termíny jsou měrové slovo, měrové jméno, numerativ a slovesný numerativ);</i>
<i>Uc</i>	<i>numerativ.¹⁷⁶</i>

Jména místa a jména času řadí pod funkční charakteristiku podstatných jmen v širším smyslu.¹⁷⁷

4.2 Podstatná jména /*mingci*/ 名词

ZDx: podstatné jméno charakterizuje jako slovní druh, jehož modifikátorem může být číslovka s měrovým slovem, ale ne adverbium.

Na základě vztahu s měrovými slovy dělí podstatná jména na následující druhy:

- počítatelná – mají vlastní numerativ;
- nepočítatelná – nemají vlastní numerativ, používáme proto ve spojení s nimi měrové jednotky, měrová jména, nebo neurčité měrové jednotky *dianr* 点儿 a *xie* 些;
- pomnožná – nelze před ně vložit číslovku s měrovým slovem, kromě pomnožných měrových jednotek 点儿 nebo 些; patří zde také podstatná jména tvořená kompozicí jmenné části a numerativu a podstatná jména s příponou *men*;
- abstraktní – mohou jím předcházet jen měrové jednotky *zhong* 种, *lei* 类, *dianr* 点儿 a *xie* 些, nebo slovesné numerativy *ci* 次, *hui* 回, *bian* 遍, *dun* 顿, *tang* 趟 u jmenné složky objektových sloves;
- vlastní jména – většinou se před ně neklade číslovka s numerativem, existují však

¹⁷⁶ USJČ I, str. XXVIII-XXIX

¹⁷⁷ HČP III, str. 95, čl. 3.1.1.1

vyjímky.¹⁷⁸

OŠ: o podstatných jménech píše:

„Podstatná jména se nesklouňují a nemají různý rod. Také jednotné a množné číslo většinou nerozlišují; ...“¹⁷⁹

Podstatná jména označuje v USJČ zkratkou N (viz 4.1 Terminologie a definice).

4.3 Jména místa /*chusuoci*/ 处所词

ZDx: charakterizuje jako slova, která mají následující tři vlastnosti:

- a) mohou být objektem po slovesech *zai* 在, *dao* 到 a *wang* 往;
- b) lze se na ně zeptat otázkovým slovem *nar* 哪儿;
- c) lze na ně ukázat deiktickými slovy *zher* 这儿 nebo *nar* 那儿.

Jména místa dělí na:

- a) místní názvy,
- b) názvy institucí jako názvy místa,
- c) složená lokativní slova.¹⁸⁰

OŠ: Jména místa řadí k autosémantickým slovům¹⁸¹ a označuje je v USJČ zkratkou NI¹⁸²; řadí je jako podskupinu podstatných jmen:

„F.ch-ky jméno místa (/chusuo mingci/) a jména času (/shijian mingci/) nemají obdoby v soustavě slovních druhů v češtině. Někdy uváděná obdoba s našimi příslovcí místa a času je jen částečně správná a může být zavádějící, poněvadž je založena pouze na obdobném sémantickém obsahu těchto jednotek, avšak gramatické vlastnosti jednotek s f.ch-kami jméno místa a jméno času v čínštině jsou velmi odlišné: jména místa mohou být např. ve větě podmětem i předmětem, přívlastkem nebo sama být blíže určena podst. jménem apod.; ...“¹⁸³

Mezi jména místa řadí i záložky, které ZDx řadí do kategorie lokativních slov (viz dále). O ostatních jménech místa se vyjadřuje následovně:

„Záložky se nekladou k takovým podstatným jménům, která už sama o sobě mají místní význam, jako např. názvy zeměpisné; u některých typů podstatných jmen,

178 YFJY, WJ I, str. 51-52, čl. 4.1

179 ÚSHČ, str. 78, § 2.1

180 YFJY, WJ I, str. 52-53, čl. 4.2

181 USJČ I, str. XXVIII

182 viz 4.1 Terminologie a definice

183 HČP III, str. 95, čl. 3.1.1.1

např. názvů různých institucí, sídel kolektivů apod., jsou záložky fakultativní. (Uvedená slova mohou být tedy určením místa i bez záložek.)“¹⁸⁴

Všímá si způsobu, jakým se jména místa pojí s lokativními slovesy ve struktuře prepoziční sloveso+podstatné jméno+záložka nebo prepoziční sloveso+jméno místa.¹⁸⁵

4.4 Jména času /shijianci/ 时间词

ZDx: u jmen času uvádí následující charakteristiky:

- mohou vystupovat jako předmět po slovesech *zai* 在, *dao* 到 a *dengdao* 等到;
- lze na ně ukázat deiktickými slovy *zhei ge shihou* 这个时候 nebo *nei ge shihou* 那个时候;
- ne všechna slova vyjadřující čas jsou jména času.

Jména času dělí na:

- slova vyjadřující bod v čase – před predikátem, v pozici subjektu, vyjadřují čas, kdy se děj udál;
- slova vyjadřující časový úsek - před predikátem, v pozici subjektu, vyjadřují časový úsek, během kterého se děj odehrál nebo nastala nějaká situace;
- slova vyjadřující časový úsek - za slovesem, v pozici objektu, vyjadřují délku trvání děje nebo stavu.¹⁸⁶

OŠ: o jménech času říká:

„...; jména času pak mají mnohé shodné vlastnosti jako jména místa a pokud jde o gramat. funkční charakteristiky, mají jen málo rysů společných s příslovci.“¹⁸⁷

Jména času řadí mezi autosémantická slova¹⁸⁸ a označuje v USJČ zkratkou Nt.¹⁸⁹

Rozlišuje určení času udávající dobu děje (bod v čase nebo časový úsek) v postavení před slovesem (případně před dalšími určeními) na začátku věty a určení času udávající dobu trvání děje v pozici za slovesem.¹⁹⁰

4.5 Lokativní slova /fangweici/ 方位词

ZDx: rozlišuje:

---

184 ÚSHČ, str. 95, §19

185 ÚSHČ, str. 96, §19

186 YFJY, WJ I, str. 53-54, čl. 4.3

187 HČP III, str. 95, čl. 3.1.1.1

188 USJČ I, str. XXVIII

189 viz 4.1 Terminologie a definice

190 ÚSHČ, str. 127-128, §42

a) jednoduchá lokativní slova *danchun fanweici* 单纯方位词: *shang* 上, *xia* 下, *qian* 前, *hou* 后, *li* 里, *wai* 外, *nei* 内, *zhong* 中, *zuo* 左, *you* 右, *dong* 东, *xi* 西, *nan* 南 a *bei* 北 .

b) složená lokativní slova *hecheng fangweici* 合成方位词 – jsou složená z jednoduchých lokativních slov a některého ze sufixů *bian(r)* 边(儿), *mian(r)* 面(儿) nebo *tou(r)* 头(儿).

	边(儿)	面(儿)	头(儿)
上	上边(儿)	上面(儿)	上头(儿)
下	下边(儿)	下面(儿)	下头(儿)
前	前边(儿)	前面(儿)	前头(儿)
后	后边(儿)	后面(儿)	后头(儿)
里	里边(儿)	里面(儿)	里头(儿)
外	外边(儿)	外面(儿)	外头(儿)
左	左边(儿)	左面(儿)	—
右	右边(儿)	右面(儿)	—
东	东边(儿)	东面(儿)	东头(儿)
南	南边(儿)	南面(儿)	南头(儿)
西	西边(儿)	西面(儿)	西头(儿)
北	北边(儿)	北面(儿)	北头(儿)

Obr. 2 Tabulka složených lokativních slov¹⁹¹

Upozorňuje na skutečnost, že slova *nei* 内 a *zhong* 中 nepřibírají sufixy *bian(r)* 边(儿), *mian(r)* 面(儿) nebo *tou(r)* 头(儿). Slovo *zhong* 中 tvoří složená lokativní slova *zhongjianr* 中间儿 a *dangzhong* 当中. Zmiňuje rovněž slova *beihou* 背后 a *dangjianr* 当间儿.¹⁹²

Jednoduchá lokativní slova jsou vázanými jednotkami, zatímco většina složených lokativních slov je volnými jednotkami. Zatímco jednoduchá lokativní slova *li* 里 a *shang* 上 jsou velmi produktivní, funkční kapacita ostatních jednoduchých lokativních slov je relativně malá. Antonyma těchto dvou slov nelze volně spojovat s podstatnými jmény. Vyskytují se jen v některých kompozitech nebo ve slovech přejatých z *wenyanu*.¹⁹³

Lokativní slova vyjadřují primárně umístění, slova *shang* 上, *zhong* 中 a *xia* 下 však v

191 YFJY, WJ I, str. 54

192 YFJY, WJ I, str. 54, čl. 4.4.1

193 YFJY, WJ I, str. 55, čl. 4.4.2

některých případech mají jinou funkci:

- a) slovo *shang* 上 vyjadřuje určité hledisko: *zhengzhi shang* 政治上, *lishi shang* 历史上, ...
- b) slovo *xia* 下 vyjadřuje okolnosti či podmínky: *zai dang de lingdao xia* 在党的领导下, *zai tongxue men bangzhu xia* 在同学们帮助下, ...
- c) slova *yishang* 以上 a *yixia* 以下 určují jistou hranici: *baifenzhi liushi yishang* 百分之六十以上, ...
- d) spojení *zai ... zhong* 在.....中 vyjadřuje rozsah: *zai nongcun renkou zhong* 在农村人口中, ...
- e) je-li do spojení *zai ... zhong* 在.....中 vložen predikát, značí toto spojení pokračování právě probíhajícího stavu či situace: *zai fazhan zhong* 在发展中, ...¹⁹⁴

OŠ: o lokativních slovech říká:

„Důležitá je vazba obecné podstatné jméno jako člen blíže určující (tj. člen na místě prvním) + jméno místa (označující prostorové umístění) jako člen blíže určovaný (tj. člen na místě druhém). Jména místa se v tomto případě v čínštině označují termínem /fangweici/ (dosl. asi „slovo umístění“); zde v GHČP je označujeme vzhledem k jejich postavení za podst. jménem obecným jako záložky.“¹⁹⁵

Zmiňuje také následující skutečnost:

„Některé předložky a záložky s místním významem přecházejí i k určení času.“¹⁹⁶

Dvojslabičným záložkám přisuzuje větší míru volnosti, než záložkám jednoslabičným.¹⁹⁷

Jména místa řadí k autosémantickým slovům¹⁹⁸ a označuje je v USJČ zkratkou NI.¹⁹⁹

4.6 Číslovky /shuci/ 数词

ZDx: rozlišuje následující druhy číslovek:

- a) koeficientní číslovky *xishuci* 系数词: *yi* 一, *er* 二, *san* 三, *si* 四, *wu* 五, *liu* 六, *qi* 七, *ba* 八, *jiu* 九, *shi* 十, *liang* 两, *ji* 几, *duoshao* 多少,

194 YFJY, WJ I, str. 55, čl. 4.4.3

195 HČP III, str. 96, čl. 3.1.1.2

196 ÚSHČ, str. 100, § 21.3

197 ÚSHČ, str. 99, § 21.1

198 USJČ I, str. XXVIII

199 viz 4.1 Terminologie a definice

b) číslovky řádů *weishuci* 位数词: *shi* 十, *bai* 百, *qian* 千, *wan* 万, *yi* 亿;

koeficientní číslovky a číslovky řádů se spojují ve složené číslovky, přičemž koeficientní číslovky předcházejí číslovkám řádů. Číslovka *shi* 十 patří do obou skupin.

c) neurčité číslovky: *lai* 来, *duo* 多, *haoji* 好几. Jejich typickým rysem je, že se vkládají mezi kompozitní číslovky a měrová slova a vyjadřují přibližný počet. Na jejich místě mohou stát také koeficientní číslovky. Číslovka *haoji* 好几 může stát také před číslovkami řádů, ostatní neurčité číslovky tuto schopnost nemají.

d) číslovky *haoxie* 好些 a *ruogan* 若干, které se mohou klást přímo před podstatná jména nebo měrová slova; číslovka *ruogan* 若干 navíc může tvořit složené číslovky s číslovkami *wan* 万 a *yi* 亿.

e) číslovka *ban* 半, kterou lze klást před měrové jednotky a za kombinace čísel s měrovými jednotkami, nelze je však kombinovat s číslovkami řádů.²⁰⁰

Dále rozlišuje **čísllovky základní** *jishu* 基数 a **řadové** *xushu* 序数.²⁰¹

Popisuje způsob **tvoření číslovkových struktur** *xi-wei gouzao* 系位构造 kombinací koeficientních číslovek a číslovek řádů a přirovnává jejich vztah ke vztahu činitelů při násobení. V této souvislosti upozorňuje na skutečnost, že číslovky *shi* 十 a *duoshao* 多少 mohou stát na místě koeficientních číslovek pouze v kombinaci s číslovkami řádů *wan* 万 a *yi* 亿.²⁰²

Dále se věnuje kompozitům vzniklým spojením dvou a více číslovkových struktur a přirovnává je k součtu násobků.²⁰³

Popisuje také případy, kdy se koeficientní číslovka připojuje na konec kompozit a případy, kdy se před číslovkou *shi* 十 vypouští koeficientní číslovka *yi* 一.²⁰⁴

Upozorňuje na skutečnost, že chybí-li v kompozitní číslovce některý z mezilehlých řádů, nahrazuje se číslovkou *ling* 零 a také možnost vypuštění poslední číslovky řádu v kompozitní číslovce.²⁰⁵

Dále určuje kategorii **složitých koeficientních číslovek** *fuzha de xiwei gouzao* 复杂的系位构造, u kterých určuje následující druhy:

a) jednoduchá koeficientní struktura, např. *ershi wan* 二十万,

b) koordinativum dvou koeficientních číslovek, např. *qi ba wan* 七八万,

200 YFJY, WJ I, str. 55-56, čl. 4.5

201 YFJY, WJ I, str. 56, čl. 4.6

202 YFJY, WJ I, str. 56-57, čl. 4.7

203 YFJY, WJ I, str. 57, čl. 4.8.1

204 YFJY, WJ I, str. 57, čl. 4.8.2

205 YFJY, WJ I, str. 57, čl. 4.8.3

c) kompozitní číslovka, *ershíwu wan* 二十五万,

d) číslovky s číslovkou řádu *wanwan* 万万.

Posledně jmenovanou číslovku považuje za jednoduchou číslovku, nikoliv za složenou.²⁰⁶

U číslovek **er** 二 a **liang** 两 uvádí následující použití:

- číslovka *er* 二 se používá v těchto případech:

a) jako číslovka při počítání,

b) jako koeficientní číslovka v číslech *ershí* 二十 a *erqian* 二千,

c) před měrovými jednotkami, s kterými tvoří spojení číslovky a měrového slova, nepoužívá se před ostatními měrovými slovy,

d) jako koncová část číslovkového spojení: *shí er* 十二, *yí bǎi líng er* 一百零二,

e) za slovem *dì* 第 jako řadová číslovka: *dì er* 第二.

- číslovka *liang* 两 se vyznačuje následujícími specifiky:

f) nelze ji použít v případech a), d) a e),

g) nelze ji použít před číslovkou řádu *shí* 十,

h) používá se před měrovými slovy kromě měrové jednotky *liang* 两,²⁰⁷

Věnuje také pozornost schopnosti **neurčitých číslovek** *lai* 来 a *duo* 多 vystupovat v pozici na konci spojení koeficientních číslovek a číslovek řádů. Bezprostředně předcházející jednotka však musí být jednoduchou číslovkovou strukturou.²⁰⁸

Uvedené neurčité číslovky ve spojeních koeficientních číslovek a číslovek řádů mohou stát před měrovým slovem, nebo mohou zastupovat koeficientní číslovku před číslovkami *wan* 万 a *yí* 亿. Číslovková spojení s neurčitou číslovkou *duo* 多 označuje za volné jednotky, zatímco číslovková spojení s neurčitou číslovkou *lai* 来 označuje jako jednotky vázané.²⁰⁹

OŠ: porovnává čínské číslovky s číslovkami v indoevropských a semitských jazycích, kde mají charakter jmen, a dochází k závěru, že u čínských číslovek toto platí jen u číslovek 1-9 v rámci matematických vzorců, čísel kapitol a pod. V ostatních případech vystupují v roli bližšího určení podstatných jmen, kdy přibírají ještě měrové slovo. V těchto případech lze podstatné jméno vypustit, protože číslovka s měrovým slovem má jmenný charakter.²¹⁰

Dalším srovnáním dochází k závěru, že čínský způsob vyjadřování čísel více odpovídá uspořádání čísel desítkové soustavy. Označením řádů *bǎi* 百, *qian* 千, *wan* 万 a *yí* 亿

206 YFJY, WJ I, str. 57-58, čl. 4.9

207 YFJY, WJ I, str. 58-59, čl. 4.10

208 YFJY, WJ I, str. 59, čl. 4.11.1

209 YFJY, WJ I, str. 59, čl. 4.11.2

210 HČP III, str. 106-107, čl. 3.1.6.1

přisuzuje také vlastnosti měrových jednotek, z čehož vyplývá nutnost předřazení číslovky 1 *yi* 一 (případně jiné základní číslovky), výjimkou je pouze řád *shi* 十, který označuje za přechodový mezi základními číslovkami a číslovkami řádů a před kterým se číslovka *yi* 一 neklade (u čísel 10-19), u vyšších složených čísel však už tato výjimka neplatí.²¹¹ Dalším specifikem čínských číslovek je, že chybějící řády troj- a víceciferných číslovek je třeba zastoupit číslovkou 0 *ling* 零, přičemž poslední řád na konci čísla se již vyjadřovat nemusí.²¹² Jedná-li se však o číslovku, po které následuje podstatné jméno či měrové slovo, je třeba uvést i název posledního zastoupeného řádu. Všimá si také skutečnosti, že pro 4. a 8. řád mají Číňané jednoduché číslovky, přičemž v češtině se jedná o číslovky složené, a naopak pro 6. řád mají jediné složenou číslovku. Pro 5. řád uvádí ještě variantní použití složené číslovky *wanwan* 万万. Věnuje se také způsobu přízvukování číslovek, použití arabských číslic např. pro označování stránek ve statistických tabulkách a pod., vynechávání číslic označujících řády v zápisu po vzoru arabských číslic a způsobu zápisu a čtení letopočtů bez názvů řádů.²¹³

K jednotkovým číslovkám 1-9 řadí také číslovku *ji* 几 a z části i slovo *ban* 半, které také přibírají měrové slovo, stojí-li před podstatným jménem.²¹⁴

Popisuje způsob tvoření řadových číslovek pomocí prefixu *di*- 第 a přiřazuje jim funkční charakteristiku deiktických slov. Upozorňuje však na případy, kdy v některých ustálených spojeních zůstává řadová číslovka bez prefixu *di*- 第.²¹⁵

Uvádí, že: „*Našim číslovkám násobným (dvakrát, třikrát atd.) odpovídá v čínštině spojení číslovek základních se slovesnými numerativy.*“²¹⁶

Ekvivalenty českých slov „mnoho“, „málo“ a „několik“ nachází v čínských slovech *duo* 多, *shao* 少 a *ji* 几. Upozorňuje na skutečnost, že první dvě slova často vystupují v roli predikátu a předchází jim záporka *bu* 不, adverbium nebo formální adverbium *hen* 很. Jako ekvivalenty českého „kolik“ uvádí slova *ji* 几 (pro čísla do 10, vždy s numerativem) a *duoshao* 多少 (pro čísla vyšší, nevyžaduje numerativ). Uvádí také rozdíly v tónové prominenci těchto slov v jejich různých významech a využití číslovky *ji* 几 jako součásti složených číslovek.²¹⁷

Uvádí dva způsoby určení přibližného počtu: položení dvou číslovek vedle sebe, nebo

---

211 ÚSHČ, str. 98, §20

212 HČP III, str. 107, čl. 3.1.6.2; ÚSHČ, str. 81, §5

213 ÚSHČ, str. 155-157, §62

214 HČP III, str. 108, čl. 3.1.6.3

215 HČP III, str. 108, čl. 3.1.6.5

216 HČP III, str. 108, čl. 3.1.6.6

217 ÚSHČ, str. 90-91, §13

použití slova *lai* 来 nebo slova *duo* 多 za číslovku. Druhý z uvedených způsobů se však používá jedině u složených číslovek vyjádřených v celých řádech. V ostatních případech se používá jiných obrátů a vazeb (~*yishang* ~ 以上, ~*de yangzi* ~ 的样子, *dagai*~ 大概~ a pod.).²¹⁸

Zabývá se také vyjádřením českých neurčitých číslovek „vše, všechno a všichni“, které jsou však v čínštině vyjádřeny buďto pomocí adverbia *dou* 都, nebo vazby *suo you de*~ 所有的~, v případě výrazu „všichni“ pak také výrazy *dajia* 大家 nebo *renren* 人人.²¹⁹

K otázce dvou možností pro vyjádření číslovky 2 uvádí následující případy použití slova *er* 二:

- a) při abstraktním počítání,
- b) je-li součástí kompozitních číslovek,
- c) u řadových číslovek s prefixem *di* 第,
- d) u měrové jednotky *liang* 两.

Užití slova *liang* 两 poté uvádí v případech, kdy se mluví o dvou věcech, osobách a pod. a lze je použít i u čísel vyjadřujících celé stovky, tisíce, desetitisíce či stamiliony (200, 2000, 20 000, 200 000 000).²²⁰

V USJČ řadí číslovky mezi synsémantická slova²²¹ a přiřazuje jim zkratku C.²²²

4.7 Měrová slova /*liangci*/ 量词

ZDx: definuje jako vázané jednotky, které mohou stát za číslovkami; rozděluje je na sedm kategorií:

a) **numerativy jednotlivin** - *geti liangci* 个体量词 – podstatná jména, která jsou názvy jednotlivin, mají vlastní numerativy nebo ve spojení s nimi můžeme použít numerativ *ge* 个, dále má také následující použití:

- a1) před číslovkovým koordinativem v pozici objektu vyjadřuje přibližný počet,
- a2) před adjektivem v pozici objektu vyjadřuje velkou míru vlastnosti,
- a3) před záporným tvarem slovesa v pozici předmětu vyjadřuje nedokonavost děje.²²³

b) **souborné numerativy** – *jihe liangci* 集合量词 – používají se pro kolektiva, u

218 ÚSHČ, str. 98-99, §20

219 ÚSHČ, str. 132, §44.5

220 ÚSHČ, str. 147, §57; str. 156, §62.4

221 USJČ I, str. XXVIII

222 viz 4.1 Terminologie a definice

223 YFJY, WJ I, str. 59-60, čl. 4.12 (1)

počítatelných podstatných jmen je lze použít také, ale v tomto případě mění jejich význam; u kolektiv nelze použít numerativy jednotlivin, ale jen souborné numerativy.²²⁴

c) měrové jednotky – *duliangci* 度量词 – u spojení desítkových měrových jednotek lze poslední měrovou jednotku vypustit.²²⁵

d) neurčitá měrová slova – *buding liangci* 不定量词 – jedná se o měrová slova *dianr* 点儿 a *xie* 些, která se pojí výhradně s číslovkou *yi* 一, přičemž druhé z nich vyjadřuje o něco větší míru než první. Může jim předcházet *zheme* 这么, *name* 那么 a za ně lze připojit numerativ *ge* 个.²²⁶

e) příležitostná měrová jména – *linshi liangci* 临时量词 - jedná se o použití podstatných jmen jako měrových jmen – popisuje zde kombinace těchto jmen s jednotkou *yi* 一 ve významu číslovky jedna a ve významu celý nebo plný.²²⁷

f) přechodová měrová jména – *zhunliangci* 准量词 - jedná se o použití podstatných jmen na místě měrového jména, kdy za nimi může následovat další podstatné jméno, tuto situaci však lze pokládat za případ, kdy bylo měrové jméno vypuštěno.²²⁸

g) slovesné numerativy – *dongliangci* 动量词 – jedná se o měrová slova, která se pojí se slovesy, rozlišujeme tři druhy těchto měrových slov:

g1) speciální slovesné numerativy, např. *kan yi ci* 看一次,

g2) slovesné numerativy vzniklé jako výpůjčky podstatných jmen, např. *kan yi yan* 看一眼,

g3) zdvojení slovesa, např. *kan yi kan* 看一看.

Některé slovesné numerativy mohou tvořit modifikátor podstatných jmen. Popisuje případy, kdy jmenné složky objektových sloves vystupují jako podstatná jména (mezi slovesnou a jmennou složku je vložena číslovka s numerativem), nebo kdy samy plní funkci slovesného numerativu a předchází jim číslovka.²²⁹

OŠ: jako měrová slova označuje slova jmenného charakteru, která se váží s číslovkami nebo deiktickými slovy a blíže určují podstatná jména. Zmiňuje také možnost vypuštění podstatného jména, v případech, kdy je známo z kontextu. Rozlišuje čtyři kategorie měrových slov:²³⁰

a) **Měrové jednotky** - zde řadí měrová slova, která označují skupiny jednotlivin nebo jisté

224 YFJY, WJ I, str. 60, čl. 4.12 (2)

225 YFJY, WJ I, str. 60, čl. 4.12 (3)

226 YFJY, WJ I, str. 60, čl. 4.12 (4)

227 YFJY, WJ I, str. 60-61, čl. 4.12 (5)

228 YFJY, WJ I, str. 61, čl. 4.12 (6)

229 YFJY, WJ I, str. 61-62, čl. 4.12 (7)

230 HČP III, str. 108-109, čl. 3.1.7.1

množství jmen látkových. Zmiňuje také možnost bližšího určení některých měrových jednotek adjektivy. Dále z nich vyděluje kategorie **měrové jednotky velmi obecného významu**, které se většinou nepřekládají a kategorii **fyzikálních veličin**.²³¹ V souvislosti s měrovými jednotkami ještě podotýká, že v některých případech mohou mít současně funkční charakteristiku podstatného jména, některým jednoslabičným měrovým jednotkám však odpovídá dvojslabičné podstatné jméno.²³² Měrové jednotky označuje za přechod mezi měrovými jmény a numerativy.²³³ Za blízké měrovým jednotkám označuje také číslovky řádů.²³⁴

b) **Numerativy** – označují jednotliviny a zpravidla se nepřekládají. Rozlišuje numerativy specifické, které se používají pro podstatná jména specifických vlastností, a ostatní, u kterých nelze jednoznačně najít společné rysy a nakonec široce používaný obecný numerativ *ge* 个.²³⁵

c) **Měrová jména** – většinou jednoslabičná, již za nimi nenásleduje podstatné jméno, protože mají sama jmenný charakter.²³⁶ Měrová jména jsou podle něj gramaticky vlastnostmi blízká měrovým jednotkám.²³⁷

d) **Slovesné numerativy** - již za nimi nenásleduje podstatné jméno; v pozici za slovesem udávají, kolikrát se děj udál. Dále rozlišuje **obecné** a **specifické** slovesné numerativy pro určité skupiny sloves.²³⁸ Jiným označením, které používá pro slovesné numerativy, je **komplement vidu**. Zabývá se také otázkou použití jednotlivých slovesných numerativů, kdy numerativy *hui* 回 a *ci* 次 je možné použít pro jakékoliv sloveso vyjadřující děj, zatímco numerativ *xia* 下 se používá u sloves s významem úderu, prudkého pohybu dolů apod. Připouští také možnost jejich použití společně s **řadovými číslovkami**, kdy stojí v pozici před slovesem jako časová určení a mohou také vystupovat v roli přívlastku podstatných jmen. Další použití slovesných numerativů, které uvádí, je vyjádření krátké doby trvání děje. Nepřímo zde naznačuje, že se v případech těchto numerativů jedná o **jmenné výrazy**, které zpravidla blíže určují sloveso po významové stránce. Popisuje dvě možnosti umístění předmětu: buďto mezi sloveso a slovesný numerativ s číslovkou, nebo, zvláště pak jedná-li se o určení místa, až za slovesný numerativ. Poslední typ slovesného numerativu, kterým se zabývá, je použití číslovky *yi* — společně s **reduplikovaným slovesem** ve významu

231 HČP III, str. 109, čl. 3.1.7.2

232 HČP III, str. 109, čl. 3.1.7.2.1

233 ÚSHČ, str. 88, §11

234 ÚSHČ, str. 98, §20

235 HČP III, str. 109-110, čl. 3.1.7.3

236 HČP III, str. 110, čl. 3.1.7.4

237 ÚSHČ, str. 89, §11

238 HČP III, str. 110-111, čl. 3.1.7.5

jednorázovosti děje.²³⁹

Spojením slovesných numerativů a deiktických slov přisuzuje vlastnosti jmen času.²⁴⁰

Všímá si skutečnosti, že na numerativech obvykle nespočívá přízvuk, a jsou tedy tónově oslabené, až atónické.

Upozorňuje na důležitou gramatickou funkci numerativů ve spojení s číslovkou *yi* 一, kterou je označení jednotného čísla.²⁴¹

V USJČ přiřazuje měrovým jednotkám zkratku U, numerativům U_c, měrovým jménům Nu a slovesným numerativům Nuv, všechny řadí mezi synsémantická slova.²⁴²

4.8 Spojení číslovek s měrovými slovy /*shuliangci*/ 数量词

ZDx: věnuje samostatnou kapitolu spojením číslovek nebo deiktických slov a měrových slov, vzhledem k jejich gramatické blízkosti je rozebírá společně. Popisuje následující charakteristiky těchto spojení:

a) jejich nejvýznamnější charakteristikou je, že mohou modifikovat podstatná jména, přičemž podstatné jméno může být ze vzniklého spojení za jistých okolností vypuštěno;

b) mezi modifikátor tvořený spojením číslovky a měrového slova a podstatné jméno nevkládáme slovo *de*, to můžeme použít jen za měrovými jednotkami, přechodovými měrovými jmény a měrovými slovy vyjadřujícími čas;

c) příležitostná měrová jména mohou být modifikována adjektivy a podstatnými jmény, přičemž u podstatných jmen jako názvů jednotlivin můžeme použít několik málo jednoslabičných adjektiv (*da* 大, *xiao* 小, *chang* 长, *fang* 方);

d) je-li modifikační struktura spojení číslovky s měrovým slovem a podstatného jména v pozici objektu, je možno číslovku *yi* 一 vypustit;

e) spojení číslovky s měrovým slovem je substantivním druhem, má však také predikativní charakter, a proto může, kromě subjektu, objektu a atributu, zastávat také funkci predikátu.²⁴³

OŠ: o spojení číslovek s měrovými slovy se vyjadřuje jen krátkým konstatováním, že „v čínských mluvnících se označuje termínem /*shuliangci*/“ a má vlastnosti jmenného výrazu, tudíž můžeme vynechat podstatné jméno, ke kterému se vztahuje.²⁴⁴ Nepřímo se jim věnuje v rámci výkladu o číslovkách a o měrových slovech. Uvádí příklady použití číslovkových vazeb

239 ÚSHČ, str. 153-155, §61

240 HČP III, str. 110-111, čl. 3.1.7.5

241 ÚSHČ, str. 82-83, §6

242 USJČ, str. XXVIII-XXIX

243 YFJY, WJ I, str. 62-63, čl. 4.13

244 HČP III, str. 106-107, čl. 3.1.6.1

v predikátu.²⁴⁵

4.9 Rozlišovací slova /qubieci/ 区别词

ZDx: Definuje rozlišovací slova jako slova, která mohou stát jedině před podstatnými jmény jako jejich atribut, nebo před pomocným slovem *de* 的, nelze je rozvinout spojením číslovky a měrového slova a nemohou vystupovat ve funkci objektu či subjektu.²⁴⁶

Rozlišuje jednoslabičná rozlišovací slova (nejčastěji používaná jsou: *jin* 金, *yin* 银, *nan* 男, *nü* 女, *ci* 雌, *xiong* 雄, *gong* 公, *mu* 母, *mian* 棉, *jia(ao)* 夹 (袄), *zheng* 正, *fu* 副, *fen(de)* 粉 (的), *bie(de)* 别 (的)) a dvojslabičná rozlišovací slova (např. *heibai* 黑白, *zhijie* 直接, *manxing* 慢性).²⁴⁷

Zabývá se případy, kdy některá rozlišovací slova mohou vystupovat také ve funkci adverbialního určení (*gongtong* 共同, *zidong* 自动, *changqi* 长期, *jubu* 局部). Tato slova mají dvě funkční charakteristiky: druhové slovo a adverbium. Lze-li slovo modifikovat pomocí slova *hen* 很, jedná se o adjektivum, může-li vystupovat ve funkci subjektu nebo objektu, jedná se o substantivum.²⁴⁸

男:女	西式:中式
金:银	阴性:阳性
雌:雄	民用:军用
正:副	有限:无限
正:负	双边:多边
单:双	国营:私营
棉:夹:单	绝对:相对
彩色:黑白	直接:间接
慢性:急性	首要:次要
长期:短期	大型:中型:小型:微型

Obr. 3 Seznam párů a skupin rozlišovacích slov²⁴⁹

Z hlediska struktury rozlišuje slova a slovní spojení tvořená rozlišovacími slovy. U

245 HČP I, str. 74, YD 62

246 YFJY, WJ I, str. 63-64, čl. 4.14.1

247 YFJY, WJ I, str. 64, čl. 4.14.2

248 YFJY, WJ I, str. 64, čl. 4.14.3

249 YFJY, WJ I, str. 65

slovních spojení je možno vložit mezi rozlišovací slovo a substantivum pomocné slovo *de 的*.²⁵⁰

Z hlediska významu je popisuje jako slova vyjadřující jistý druh rozlišovacích kritérií a často se vyskytující v párech antonym či ve skupinách.²⁵¹

OŠ: V USJČ řadí tato slova k synsémantickým slovům²⁵² a přiřazuje jim zkratku T²⁵³

Používá pro ně označení atributiv, atributivní slovo nebo také nepredikativní adjektivum, označuje je za většinou jednoslabičná slova, která se vyskytují výhradně v přívlastku podstatných jmen, nebo v postavení predikátu za slovesem *shi 是* před pomocným slovem *de 的*. Pokud se vyskytují jen s pomocným slovem *de 的*, považuje je za jmenné výrazy. Nemohou však samostatně (bez pomocného slova *de 的*) vystupovat v roli objektu nebo subjektu.²⁵⁴

Z atributivů vyděluje zvláštní podskupinu slov označujících barvy, která však mohou vystupovat v pozici predikativu a mohou být modifikována příslovci.²⁵⁵

4.10 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice substantivních slovních druhů

- a) ZDx definuje podstatná jména na základě možnosti jejich rozvití měrovými slovy, zatímco OŠ uvádí jen základní rozdíly v porovnání s podstatnými jmény v češtině;
- b) OŠ řadí záložky mezi jména místa jako podskupinu podstatných jmen, zatímco ZDx vyčleňuje tuto kategorii jako samostatnou skupinu tzv. lokativních slov *fangweici*;
- c) OŠ uvádí, že jména času často přibírají předložky či záložky s místním významem, ZDx tuto skutečnost opomíjí;
- d) OŠ přisuzuje číslovkám řádů vlastnosti měrových jednotek a řadové číslovky řadí mezi deiktická slova, ZDx tyto informace neuvádí;
- e) zatímco ZDx označuje číslovku *wanwan* za jednoduchou, OŠ jí považuje za číslovku složenou;
- f) OŠ upozorňuje na skutečnost, že v případech, kdy za vícemístnou číslovkou bezprostředně následuje podstatné jméno nebo měrové slovo, nelze vypustit název posledního číselného řádu, ZDx toto omezení nezmiňuje;
- g) OŠ uvádí případy použití arabských číslic v současné čínštině a také změny ve čtení

250 YFJY, WJ I, str. 64, čl. 4.14.4

251 YFJY, WJ I, str. 64-65, čl. 4.14.5

252 USJČ I, str. XXVIII

253 viz 4.1 Terminologie a definice

254 HČP III, str. 105-106, čl. 3.1.5.2

255 HČP III, str. 106, čl. 3.1.5.2.1

některých číslovek a letopočtů (bez uvedení číslovkových řádů), které z něho vyplývají; ZDx použití arabských číslic nezmiňuje;

h) OŠ věnuje pozornost také přízvukování číslovek, což ZDx nečiní;

i) OŠ zmiňuje výskyt některých řadových číslovek bez prefixu *di* 第, ZDx se tímto jevem nezabývá;

j) ZDx používá pro číslovky, které OŠ označuje jako základní, nebo pro ty, které mohou stát na jejich místě, označení koeficientní číslovky *xishuci* 系数词; výraz základní číslovky *jishu* 基数 potom používá jako označení pro číslovky jiné než řadové; uvádí zvláštní kategorii číslovek (*haoxie* 好些 a *ruogan* 若干), které nevyžadují přítomnost měrového slova před podstatným jménem;

k) ZDx rozlišuje v rámci měrových slov numerativy jednotlivin *geti liangci* 个体量词 a souborné numerativy *jihe liangci* 集合量词, druhou jmenovanou kategorii lze ztotožnit s měrovými jednotkami velmi obecného významu u OŠ; do kategorie měrové jednotky velmi obecného významu u OŠ lze bezesporu zařadit také ZDx neurčitá měrová slova *buding liangci* 不定量词 a příležitostná měrová jména *linshi liangci* 临时量词; přechodová měrová jména *zhunliangci* 准量词 u ZDx potom odpovídají měrovým jménům u OŠ;

l) ZDx používá výraz rozlišovací slova *qubieci* 区别词 pro slovní druh, který OŠ označuje názvy atributiv, atributivní slovo nebo nepredikativní adjektivum;

m) ZDx se zabývá skutečností že rozlišovací slova nemohou být dále určena číslovkou s měrovým slovem, některá z nich mohou mít současně funkční charakteristiku adverbiálního určení, nebo že se často jedná o dvojice či skupiny slov jedné významové roviny;

n) OŠ vyděluje z atributivů podskupinu slov označujících barvy, která mohou vystupovat v postavení predikátu a mohou být modifikována adverbii.

5 Predikativní slovní druhy /weici/ 谓词

5.1 Terminologie a definice

ZDx: řadí do této skupiny slovesa, adjektiva a část zájmen.²⁵⁶

OŠ: pro tyto slovní druhy používá v USJČ následující označení:

V sloveso (bez specifikujícího indexu; zpravidla je uvedeno, v jakých vazbách se vyskytuje);

Va sloveso identifikace;

---

256 YFJY, WJ I, str. 51, čl. 4

- Ve* sloveso existence (vyskytuje se ve vazbě s lokativním podmětem);
- V(e)* sloveso existence s virtuálním lokativním předmětem;
- Vi* sloveso intransitivní (včetně adjektiv);
- Vi(adj.)* adjektivum (v čínštině pododdíl funkční charakteristiky *Vi*; pouze příležitostné označení);
- Vt* sloveso tranzitivní (s předmětem přímým, lokativním, anteponovaným, předložkovým ve vazbě s prepozičním slovesem /ba/, v pasivním a kauzativním významu);
- V(t)* sloveso tranzitivní s předmětem vyjádřeným větou (tuto vlastnost ovšem mohou mít i některá slovesa *Vt*);
- Vta* sloveso tranzitivně-identifikační (zvláštní pozornost je věnována uvedení obou nominálních referentů);
- Vtc* sloveso konexní (tj. sloveso s teleskopickou vazbou);
- Vv* sloveso preverbální (modální, fázové);
- V(v)* sloveso v postavení před podmětem (tj. před větou; významově obdobné slovesu modálnímu).²⁵⁷

5.2 Rozlišení sloves a adjektiv

ZDx: řadí mezi predikativní slovní druhy verba a adjektiva a rozlišuje je podle možnosti rozvíti slovem *hen* 很 a neschopnosti přibírat objekt u adjektiv (musí být splněny obě podmínky) a možnosti přibírat objekt, nebo alespoň nemožnosti rozvíti slovem *hen* 很 u sloves (musí být splněna alespoň jedna z podmínek).

	加“很”	带宾语	例	词
1	+	+	想 怕 爱 喜欢 关心 害怕 赞成 同意 相信 怀疑 羡慕	
2	-	+	唱 念 看 切 杀 买 说 有 讨论 发展 分析 具有	
3	-	-	醒 瘫 歇 谢(花儿~了) 肿 锈 醉 咳嗽 游行 让步 地震 游泳 休息 病 化(冰~了) 死	
4	+	-	大 红 远 好 胖 累 困 乏 酸(手~了) 饱 痒 结实 干净 发达 漂亮 疲倦	

Obr. 4 Tabulka sloves a adjektiv²⁵⁸

257 USJČ, str. XXIX-XXX
258 YFJY, WJ I, str. 66

Z výše uvedeného vyplývá, že skupiny slov č. 1-3 jsou slovesa, zatímco skupina slov č. 4 jsou adjektiva. Ve skupině č. 1 a 2 jsou tranzitivní slovesa, zatímco ve skupině č. 3 jsou intransitivní slovesa.²⁵⁹

Zabývá se také otázkou slov, která náleží k oběma funkčním charakteristikám, tzn. mohou vystupovat buďto jako slovesa, nebo jako adjektiva.²⁶⁰

Rozlišuje následující druhy kvazi-objektů *zhun binyu* 准宾语, které se mohou vyskytovat ve spojení s adjektivy a intransitivními slovesy:

a) objekty vyjadřující délku trvání, četnost nebo míru děje, např. *xiuxi le yi huir* 休息了一会儿, *da le yi dianr* 大了一点儿;

b) objekty vyjadřující místo jako cíl děje, např. *lai Beijing* 来北京

c) objekty přítomnosti, objevení se nebo mizení, např. *lai le ge keren* 来了个客人, *si le fuqin* 死了父亲.

Objekty tranzitivních sloves potom nazývá pravé objekty *zhen binyu* 真宾语.²⁶¹

Další postup, jakým rozlišuje slovesa a adjektiva, je způsob, jak se některá slova těchto funkčních charakteristik zdvojují. Všimá si skutečnosti, že některá adjektiva je možno zdvojovat způsobem vlastním adjektivům, ale také způsobem, který je vlastní slovesům. Z této skutečnosti vyvozuje, že podle způsobu zdvojení se jedná buď o adjektivum, nebo o intransitivní sloveso.²⁶²

Skutečnost, že zdvojená adjektiva nelze rozvinout slovem *hen* 很, vysvětluje tím, že již samo zdvojené adjektivum v sobě zahrnuje význam míry. Kdyby tomu tak nebylo, společně se skutečností, že nemohou mít předmět, by to znamenalo, že se jedná o intransitivní slovesa. Tento druh adjektiv nazývá stavovými adjektivy *zhuangtai xingrongci* 状态形容词. Adjektiva v jejich původním, tedy nezdvoujovém tvaru, nazývá kvalitativními adjektivy *xingzhi xingrongci* 性质形容词.²⁶³

OŠ: Problematice rozlišení sloves a adjektiv se věnuje ve své dizertační práci, kde definuje různé možnosti rozlišení adjektiv a intransitivních sloves. Jako typickou vlastnost adjektiv zde uvádí možnost jejich rozvití pomocí adverbií *hen* 很 a *tai* 太 nebo pomocí komplementu míry a také nepřítomnost preverbálních určení. Zmiňuje zde také možnost příslušnosti slova k oběma funkčním charakteristikám. Zařazením adjektiv do jedné skupiny predikativních

259 YFJY, WJ I, str. 66-67, čl. 5.1.1

260 YFJY, WJ I, str. 67, čl. 5.1.2

261 YFJY, WJ I, str. 67-68, čl. 5.1.3

262 YFJY, WJ I, str. 68, čl. 5.1.4

263 YFJY, WJ I, str. 68, čl. 5.1.5

slovních druhů společně s intranzitivními slovesy poukazuje také na jejich další významnou charakteristiku, a sice že nepřibírají předmět.²⁶⁴

5.3 Tranzitivní slovesa /jiwu dongci/ 及物动词 a intranzitivní slovesa /bu jiwu dongci/ 不及物动词

ZDx: rozdíl mezi tranzitivními a intranzitivními slovesy popisuje jako rozdíl mezi druhem předmětu, s kterým se pojí. Zatímco intranzitivní slovesa mohou nést pouze kvazi-předmět, tranzitivní slovesa mohou nést jak kvazi-předmět, tak i pravý předmět. V této spojitosti upozorňuje na skutečnost, že často dochází u sloves k významovému posunu podle toho, zda nesou pravý předmět nebo jsou bez pravého předmětu. Z toho vyvozuje, že v prvním případě se jedná o tranzitivní sloveso, zatímco v druhém o sloveso intranzitivní.²⁶⁵

Všímá si sloves, u kterých je přítomnost předmětu pravidlem (diskontinuitní výskyt objektových sloves), přičemž uvádí také výjimky z tohoto pravidla: odpověď na otázku (např. *Ni daodi jie bu jie hun? Bu jie.* 你到底结不结婚? 不结。) a slovní spojení, kde se předmět slovesa vyskytuje v jiné funkci (např. *Ta li de fa hao.* 他里的发好.)²⁶⁶

OŠ: rozlišuje následující kategorie tranzitivních a intranzitivních sloves:

- a) tranzitivní slovesa s jedním předmětem,
- b) tranzitivní slovesa se dvěma předměty (přímým a nepřímým),
- c) tranzitivní slovesa s lokativním předmětem,
- d) intranzitivní slovesa.²⁶⁷

V ÚSHČ označuje tranzitivní slovesa zkratkami *Vt*, *V(t)* a *Vta*.²⁶⁸

5.4 Slovesa se substantivním předmětem /ti bin dongci/ 体宾动词 a slovesa s predikativním předmětem /wei bin dongci/ 谓宾动词

ZDx: z hlediska charakteru předmětu rozlišuje:

- a) slovesa, která mohou mít jen substantivní předmět,
- b) slovesa, která mohou mít jen predikativní předmět,
- c) slovesa, která mohou mít jak substantivní, tak i predikativní předmět.²⁶⁹

Slovesa s predikativním předmětem dále rozděluje na dva typy:

---

264 DIS, str. 40-41

265 YFJY, WJ I, str. 69, čl. 5.3.1

266 YFJY, WJ I, str. 69-70, čl. 5.3.2

267 HČP III, str. 102-103, čl. 3.1.3.1

268 viz 5.1 Terminologie a definice

269 YFJY, WJ I, str. 70, čl. 5.4.1

I. slovesa s predikativním předmětem ve formě jednoduchého slovesa, adjektiva nebo predikativní vazby (vazba subjektu s predikátem, predikátu a objektu, predikátu a komplementu, souřadného predikátu, nebo predikátu rozvitého adverbium) - nazývá je slovesy s pravým predikativním předmětem *zhen wei bin dongci* 真谓宾动词,

II. slovesa s predikativním předmětem ve formě dvojslabičného nominálního slovesa nebo modifikační struktury tvořené substantivem nebo adjektivem - nazývá je slovesy s kvazi-predikativním předmětem *zhun wei bin dongci* 准谓宾动词.²⁷⁰

OŠ: Obecně předpokládá jmenný charakter objektu.²⁷¹

5.5 Nominální slovesa /ming-dongci/ 名动词

ZDx: nominální slovesa charakterizuje jako slova, která mohou mít funkční charakteristiku slovesa a mohou vystupovat ve funkci kvazi-predikativního předmětu, nebo mohou mít funkční charakteristiku podstatného jména a lze je rozvinout podstatným jménem bez použití pomocného slova *de* 的.²⁷²

Všímá si rozdílu mezi homonymy, která se významově liší podle příslušnosti k funkční charakteristice (jako příklad uvádí slovo *suo* 锁), a nominálními slovesy, která nesou jeden význam bez ohledu na to, zda vystupují v konkrétním případě ve funkci slovesa nebo podstatného jména.²⁷³

Další způsob rozlišení nominálních sloves, který popisuje, spočívá v rozdílech ve tvoření kladného perfektního tvaru. Zatímco nominální slovesa tvoří kladný perfektní tvar ve vazbě se slovesem *you* 有, ostatní slovesa přibírají pomocné slovo *le* 了.²⁷⁴

OŠ: Tento pojem nezavádí, přistupuje k těmto případům jako ke slovům s dvěma funkčními charakteristikami.²⁷⁵

5.6 Pomocná slovesa /zhu dongci/ 助动词

ZDx: řadí pomocná slovesa mezi slovesa s pravým predikativním objektem a uvádí u nich následující charakteristiky:

- a) mohou mít jedině predikativní objekt,
- b) nelze je reduplikovat,

270 YFJY, WJ I, str. 70-71, čl. 5.4.2

271 HČP III, str. 139, čl. 5.3.1

272 YFJY, WJ I, str. 71-72, čl. 5.5.1

273 YFJY, WJ I, str. 72, čl. 5.5.2

274 YFJY, WJ I, str. 72-73, čl. 5.5.3

275 DIS, str. 41

c) nelze za ně připojovat sufixy *le* 了, *zhe* 着 a *guo* 过,

d) mohou tvořit strukturu *~bu~ ~不~*,

e) mohou vystupovat samostatně.²⁷⁶

Upozorňuje na skutečnost, že některá slovesa, která mají více významů, se v jednom z těchto významů řadí mezi pomocná slovesa, zatímco v ostatních svých významech se mezi ně neřadí (jako příklad uvádí sloveso *xiang* 想).²⁷⁷

Dále člení pomocná slovesa následovně:

a) Slovesa vyjadřující schopnost, dovednost či možnost²⁷⁸: *neng* 能, *nenggou* 能够, *keyi* 可以, *hui* 会, *keneng* 可能, *de* 得. U sloves *neng* 能 a *keyi* 可以 uvádí, že je možno je zaměnit, ale záporný tvar *bukeyi* 不可以 do této kategorie neřadí, protože jeho význam je jiný než u kladného tvaru slovesa *keyi* 可以. Rozdíl ve významu sloves *neng* 能, *keyi* 可以 a *hui* 会 vysvětluje tak, že zatímco prvně jmenovaná dvě slovesa se vztahují k běžným, na provedení náročným schopnostem, sloveso *hui* 会 se používá ve spojení se schopnostmi vyžadujícími učení nebo cvik.²⁷⁹ Slovesa *hui* 会, *neng* 能 a *keneng* 可能 charakterizuje jako slovesa, která vyjadřují objektivní možnost, přičemž slovesa *hui* 会 a *keneng* 可能 jsou zaměnitelná. Sloveso *keneng* 可能 lze použít jak ve spojení s budoucím dějem, tak i s dějem, který se již stal, sloveso *hui* 会 však lze použít jen v prvním případě. Sloveso *neng* 能 se často používá jako hovorová varianta slovesa *keneng* 可能.²⁸⁰ Slovesa *neng* 能, *nenggou* 能够, *de* 得, *keyi* 可以 popisuje jako slovesa vyjadřující možnosti dané prostředím či situací. Všimá si skutečnosti, že tvar *bude* 不得 často přibírá záporný předmět, a také existence slovesa *de* 得, které se neřadí mezi pomocná slovesa.²⁸¹

b) Slovesa *gan* 敢, *ken* 肯, *yuanyi* 愿意, *qingyuan* 情愿, *leyi* 乐意, *xiang* 想, *yao* 要.²⁸² U slovesa *gan* 敢 ve významu „odvázat se“ uvádí, že se většinou pojí s kladným objektem, a v případě záporného objektu se většinou jedná o vazbu s dvojitým záporem nebo o řečnickou otázku.²⁸³ Slovesa *ken* 肯, *yuanyi* 愿意 a *leyi* 乐意 popisuje jako slovesa vyjadřující záměr, u slovesa *ken* 肯 také souhlas.²⁸⁴ U sloves *qingyuan* 情愿 a *yuanyi* 愿意 uvádí význam

276 YFJY, WJ I, str. 73, čl. 5.6.1

277 YFJY, WJ I, str. 73, čl. 5.6.2

278 YFJY, WJ I, str. 74, čl. 5.7

279 YFJY, WJ I, str. 74, čl. 5.7.1

280 YFJY, WJ I, str. 74-75, čl. 5.7.2

281 YFJY, WJ I, str. 75, čl. 5.7.3

282 YFJY, WJ I, str. 75, čl. 5.8

283 YFJY, WJ I, str. 75, čl. 5.8.1

284 YFJY, WJ I, str. 75-76, čl. 5.8.2

preferenci, upřednostnění. U slovesa *xiang* 想 uvádí význam přání.²⁸⁵ U slovesa *yao* 要 uvádí dva možné významy: (1) přát si (lze použít záporný tvar *bu yao* 不要), (2) je třeba, mělo by se (nelze použít záporný tvar *bu yao* 不要); u záporného tvaru *bu yao* 不要 v rozkazovací větě uvádí význam zákazu a možnost jeho nahrazení staženým tvarem *bie* 别.²⁸⁶

c) Slovesa vyjadřující nutnost, potřebu: *ying* 应, *yinggai* 应该, *yingdang* 应当, *gai* 该, přičemž posledně jmenované sloveso *gai* 该 někdy vyjadřuje předpoklad, odhad.²⁸⁷

d) Slovesa vyjadřující svolení: *xu* 许 a *zhun* 准.²⁸⁸

e) Slovesa ve významu „stát za“, „zasloužit si“: *zhide* 值得 a *pei* 配.²⁸⁹

f) Slovesa vyjadřující v rozkazovacích větách zákaz: *bie* 别 (stažený tvar *bu yao* 不要) a *beng* 甬 (pokud nevystupuje ve významu zákazu, ale ve významu „není třeba“, je zaměnitelné s *bu yong* 不用 jehož je staženým tvarem). Sloveso *bu yong* 不用 může mít i substantivní předmět, zatímco sloveso *beng* 甬 může mít jedinečně predikativní předmět.²⁹⁰ Slovesu *bie* 别 přisuzuje silnější významový nádech zákazu a slovesu *beng* 甬 významový nádech nutnosti.²⁹¹

OŠ: Používá pro tato slovesa označení modální a fázová slovesa. Modálním slovesům přisuzuje tyto charakteristiky:

- jedná se o pomocná slova,
- stojí před přísudkovým nebo prepozičním slovesem,
- bývají určovány adverbii,
- mohou tvořit otázku reduplikací se záporkou *bu* 不,
- nepojí se s vidočasovými ukazateli,²⁹²
- zápor tvoří rovněž se záporkou *bu* 不, zápor u děje, který se odehrál v minulosti však tvoří opisem, např. s použitím fráze *mei banfa*~ 没办法~, upozorňuje však i na výjimky, kdy u některých modálních sloves (*neng* 能 a *ken* 肯) se používá také záporka *mei* 没,
- z hlediska významu se jedná o slovesa, která nevyjadřují děj, ale možnost, nutnost či přání uskutečnit nějaký děj,
- jádrem přísudku je teprve sloveso, které za modálním slovesem následuje.²⁹³

285 YFJY, WJ I, str. 76, čl. 5.8.3

286 YFJY, WJ I, str. 76, čl. 5.8.4

287 YFJY, WJ I, str. 76, čl. 5.9

288 YFJY, WJ I, str. 76, čl. 5.10

289 YFJY, WJ I, str. 77, čl. 5.11

290 YFJY, WJ I, str. 77, čl. 5.12.1

291 YFJY, WJ I, str. 77-78, čl. 5.12.2

292 HČP III, str. 104, čl.3.1.4.1

293 ÚSHČ, str. 116, §32.1

Řadí zde např. slovesa *yao* 要, *hui* 会, *neng* 能, *keyi* 可以. Upozorňuje na rozdíl u významově podobných modálních sloves *neng* 能 a *keyi* 可以, kdy u prvního z nich uvádí význam „moci, být s to, mít schopnost“, zatímco u druhého význam „moci, smět“.²⁹⁴

Příslušnost sloves k této kategorii a jejich přesné použití podrobně uvádí v USJČ.

Používá také kategorii fázových sloves, která mají obdobné vlastnosti jako slovesa modální. Patří mezi ně slovesa *lai* 来, *qu* 去, *kaishi* 开始 nebo *jixu* 继续.²⁹⁵

5.7 Adjektiva s funkcí pomocných sloves

ZDx: mezi tato adjektiva řadí: *hao* 好, *nan* 难, *rongyi* 容易, *haoyisi* 好意思.

Zabývá se skutečností, že když *hao* 好 vystupuje ve funkci modálního slovesa, nelze je reduplikovat s vložením zápornky *bu* 不. Možné to je pouze v pekingském dialektu, kde má v tomto případě význam slova *rongyi* 容易.²⁹⁶

U slova *nan* 难 si všímá rozdílů ve způsobu jeho vazby s blíže neurčenými slovesy (obzvláště jednoslabičnými), kdy je lze použít samostatně, a v kombinaci s blíže určenými slovesy, u kterých je lze použít jedině společně s adverbialním určením *hen* 很.²⁹⁷

OŠ: Věnuje se použití těchto slov (kromě slova *haoyisi* 好意思) individuálně v rámci jednotlivých hesel v USJČ.²⁹⁸

5.8 Slovesné sufixy

ZDx: mezi slovesné sufixy řadí:

a) **Sufix *le* 了** značící ukončenost děje; srovnává jej se sufixy indoevropských jazyků značícími minulý čas a upozorňuje na skutečnost, že se nevztahuje jen k ději v minulosti, ale i budoucímu či plánovanému ději. Věnuje také pozornost skutečnosti, že sufix *le* 了 je možno umístit jak za blíže neurčené sloveso, tak za spojení predikátu a komplementu.²⁹⁹

Dále se věnuje případům, kdy za slovesem se sufixem *le* 了 následuje předmět určující časovou míru. Uvádí, že význam těchto spojení se liší podle toho, zda se jedná o imperfektivum, nebo o perfektivum. V prvním případě má časové určení význam délky trvání děje, ve druhém pak doby, která uplynula od dané události.³⁰⁰

294 HČP III, str. 104, čl.3.1.4.2

295 HČP III, str. 104, čl.3.1.4.2

296 YFJY, WJ I, str. 78, čl. 5.13.1

297 YFJY, WJ I, str. 78, čl. 5.13.2

298 *hao* 好 USJČ I, str. 102, heslo 105; *nan* 难 USJČ II, str. 426, heslo 400; *rongyi* 容易 USJČ III, str. 1210, heslo 1266

299 YFJY, WJ I, str. 81, čl. 5.15.1

300 YFJY, WJ I, str. 81-82, čl. 5.15.2

Neponechává bez povšimnutí také případy, kdy se sufix *le* 了 připojuje za adjektiva a následuje po něm předmět tvořený spojením numerativu a číslovky nebo spojení *hen duo* 很多, *haoduo* 好多, či *bu shao* 不少. V těchto případech sufix *le* 了 značí, že děj se již uskutečnil. Suffix *le* 了 lze také vypustit, ale vypustíme-li jej, může se jednat jak o již uskutečněný, tak i o ještě neuskutečněný děj.³⁰¹

Zabývá se také záporným tvarem k sufixu *le* 了, kterým je *mei (you) ~ 没(有)~*. Předchází-li substantivnímu členu, značí jeho neexistenci, nepřítomnost či nevlastnění a odpovídá znaku *wu* 无 v klasické čínštině; předchází-li predikativnímu členu, značí neukončení nebo neuskutečnění děje a odpovídá znaku *wei* 未 v klasické čínštině.

Zmiňuje také skutečnost, že v některých dialektech je kladným tvarem k *mei (you)+V 没(有)+V* tvar *you+V 有+V*.³⁰²

Upozorňuje na existenci větné částice *le* 了, která se vyskytuje jedině na konci věty a značí vznik nové situace.³⁰³

b) **suffix zhe** 着 - sufix sloves značící průběh děje, setrvání v poloze či pozici nebo stav vzniklý po ukončení děje. Všimá si skutečnosti, že tak jako se sufix *le* 了 často pojí s větnou částicí *le* 了, tak se sufix *zhe* 着 často pojí s větnou částicí *ne* 呢.³⁰⁴

c) **suffix guo** 过 - sufix sloves značící uskutečnění děje v minulosti. Uvádí jeho záporný tvar *mei (you) ~ guo 没(有) ~ 过*, a také se zmiňuje o skutečnosti, že se sufix *guo* 过 připojuje i za adjektivní predikáty.³⁰⁵ Odlišuje sufix *guo* 过, za který již nelze připojit sufix *le* 了, a sloveso *guo* 过, u kterého toto omezení není.³⁰⁶

OŠ: Řadí tato slova mezi atónová³⁰⁷ pomocná slova, konkrétně mezi tzv. vido-časové gramatické ukazatele. Řadí zde:

I. ***le* 了** : ukazatel uskutečnění, dovršení děje; nepoužívá se po záporkách *bu* 不 a *mei* 没³⁰⁸

Zabývá se také způsobem, jakým překládat slovesa opatřená pomocným slovem *le* 了. V případech, kdy se děj uskutečnil v daném okamžiku či době, případně v minulosti, nebo není-li doba určena a nejedná se o vedlejší větu, používá pro překlad dokonavého slovesa v minulém čase, je-li však uvedena délka trvání děje, používá pro překlad slovesa nedokonavá. Uvádí také případy, kdy ve vedlejších větách může být sloveso s pomocným slovem *le* 了

301 YFJY, WJ I, str. 82, čl. 5.15.3

302 YFJY, WJ I, str. 82-83, čl. 5.15.4

303 YFJY, WJ I, str. 83-84, čl. 5.15.5; str. 235-236, čl. 16.2

304 YFJY, WJ I, str. 84-85, čl. 5.15.6

305 YFJY, WJ I, str. 85, čl. 5.15.7

306 YFJY, WJ I, str. 85, čl. 5.15.8

307 HČP III, str. 114, čl. 3.1.11.1

308 HČP III, str. 114, čl. 3.1.11.2

překládáno časem budoucím nebo přítomným. Podotýká, že slovesa s prázdným předmětem pomocné slovo *le 了* nepřibírají.³⁰⁹

Kromě pomocného slova *le 了* uvádí také **větnou částici *le 了*** ve významu změny stavu, která se umísťuje na konec věty. Všimá si skutečnosti, že u některých sloves (např. *you 有*) má pomocné slovo *le 了* stejný význam jako větná částice *le 了*.³¹⁰

Popisuje dva případy, kdy se pomocné slovo *le 了* vyskytuje na konci věty:

a) Následuje bezprostředně za slovesem a předchází větě, která navazuje na ukončený děj věty první.

b) Kromě funkce vido-časového gramatického ukazatele má rovněž funkci větné částice, následuje bezprostředně po adjektivu či slovesu a nejedná se o případ, kdy nemůže jít o ukončený děj (jmenný predikát, věta s modálním slovesem, přítomnost záporky *bu 不*, predikát ve formě číselného výrazu).

V ostatních případech se nejedná o vido-časový ukazatel *le 了*, ale o větnou částici *le 了*.³¹¹

Dále se věnuje konkrétnímu způsobu použití pomocného slova *le 了* a větné částice *le 了* v závislosti na různých syntaktických vztazích:

a) vypuštění větné částice *le 了* u vět s předmětem vyjádřeným složitějším výrazem;

b) použití větné částice *le 了* u vět s nerozvitým předmětem ve funkci dotvrzení výpovědi a současné vypuštění pomocného slova *le 了* za slovesem;

c) použití pomocného slova *le 了* za slovesem u vět s nerozvitým předmětem a současné vypuštění větné částice *le 了*, jedná-li se o první větu souvětí.³¹²

U modifikovaných sloves uvádí pomocné slovo *le 了* jako fakultativní, v případě, že není vypuštěno, uvádí následující možnosti:

a) u předmětu vloženého mezi sloveso a modifikátor *lai 来* nebo *qu 去*, klade se bezprostředně za sloveso, pokud je daný předmět určením místa, klade se *le 了* na konec věty.

b) u předmětu vloženého mezi sloveso a dvojslabičný směrový modifikátor se klade pomocné slovo *le 了* bezprostředně za sloveso.

c) u předmětu vloženého mezi jednotlivé složky dvojslabičného modifikátoru se nepoužívá ani pomocné slovo *le 了*, ani větné částice *le 了*. Tento druh vět potom odkazuje do minulosti, nebo k ději právě dokončovanému.³¹³

309 ÚSHČ, str. 103-104, §23.2

310 ÚSHČ, str. 104, §23.3

311 ÚSHČ, str. 105, §23.4

312 ÚSHČ, str. 105, §23.4 Poznámky

313 ÚSHČ, str. 106, §23.5

II. **zhe 着** : ukazatel trvání děje, děje, který přešel ve stav, nebo trvání děje současně s jiným dějem³¹⁴; v záporu se pojí se záporkou *mei 没*.³¹⁵

Různá použití tohoto ukazatele charakterizuje následovně:

- a) zdůraznění trvání děje u sloves, která trvání děje předpokládají;
- b) současnost dvou dějů – pomocné slovo *zhe 着* se zde klade za první sloveso;
- c) trvání stavu po jednoslabičných slovesech označujících stav;
- d) přechod děje ve stav.

Není-li ve větě určen čas, ani není jasný z kontextu, předpokládá děj odehrávající se v přítomnosti.³¹⁶

III. **guo 过** : ukazatel uskutečněného děje, nebo děje opakovaně uskutečněného v minulosti; v záporu se pojí se záporkou *mei 没*.³¹⁷

U tohoto pomocného slova používá přepis *go*, který naznačuje silné zkrácení finály tohoto slova.³¹⁸

5.9 Kvalitativní adjektiva /*xingzhi xingrongci*/ 性质形容词 a stavová adjektiva /*zhuangtai xingrongci*/ 状态形容词

ZDx: rozlišuje dva druhy adjektiv:

- a) **kvalitativní adjektiva** *xingzhi xingrongci* 性质形容词, mezi která řadí jednoslabičná adjektiva a běžná dvojslabičná adjektiva (která se zdvojují ve struktuře AABB);
- b) **stavová adjektiva** *zhuangtai xingrongci* 状态形容词, mezi tato adjektiva řadí zdvojená jednoslabičná adjektiva se sufixem *er 儿* (např. *xiaoxiaor de 小小儿的*), zdvojená dvojslabičná adjektiva (např. *ganganjingjing (de) 干干净净 (的)*), adjektiva zdvojevaná ve struktuře ABAB, adjektiva zdvojená ve struktuře ABB, A里BC nebo A不BC a adjektiva ve struktuře f+adj+的 (f zde značí adverbialní určení míry, jako např. *hen 很, ting 挺* nebo *guai 怪*).³¹⁹

Konstatuje, že z hlediska gramatického významu vyjadřují kvalitativní adjektiva příslušnost k jisté vlastnosti, zatímco stavová adjektiva mají přesný popisný charakter. Z hlediska gramatické funkce rozlišuje obě kategorie adjektiv podle jejich volnosti, kdy míra volnosti stavových adjektiv je daleko větší, než je tomu u adjektiv kvalitativních, a to ať už

314 ÚSHČ, str. 125, §40.1

315 HČP III, str. 114, čl. 3.1.11.2

316 ÚSHČ, str. 125-126, §40

317 HČP III, str. 114, čl. 3.1.11.2

318 ÚSHČ, str. 103, §23.1

319 YFJY, WJ I, str. 85-86, čl. 5.16.1

tvoří atributiv nebo adverbialní určení. Zatímco kvalitativní adjektiva mohou tvořit atributiv podstatných jmen jen v omezené míře, u stavových adjektiv toto omezení není.³²⁰

Obdobně popisuje i adjektiva ve funkci adverbialních určení, kdy možnost použití kvalitativních adjektiv je omezená, zatímco stavová adjektiva toto omezení nemají. Všimá si také skutečnosti, že v knižní čínštině se ve funkci adverbialních určení uplatňují spíše kvalitativní adjektiva, zatímco v hovorové čínštině vystupují ve funkci adverbialních určení vždy adjektiva stavová.³²¹

Věnuje se významovým rozdílům kvalitativních a stavových adjektiv ve funkci predikátu. U samostatného použití kvalitativního adjektiva ve funkci predikátu uvádí, že vyjadřuje srovnání nebo kontrast, které vznikají buďto postavením dvou výpovědí vedle sebe, nebo kontextem, např. otázky a odpovědi.³²²

U stavových adjektiv ve funkci predikátu uvádí, že nemají význam ani srovnání, ani kontrastu,³²³ a zatímco kvalitativní adjektiva v tomto případě vyjadřují trvalou příslušnost k jisté kvalitě a statický stav, tak stavová adjektiva vyjadřují dočasnou změnu a dynamický stav. To vnímá jako důvod, proč se pro naraci používají stavová adjektiva.³²⁴

Zabývá se také použitím adjektiv ve funkci komplementu. Rozlišuje dva druhy komplementu stavu:

- a) Komplement stavu tvořený slovem *de 得* a jednoduchým adjektivem – jedná se o prohlášení, které zachycuje statický stav a nezahrnuje určení míry.
- b) Komplement stavu tvořený slovem *de 得* adverbialním určením míry a adjektivem, nebo slovem *de 得* a stavovým adjektivem – jedná se o popis, který zachycuje dynamický stav a zahrnuje v sobě určení míry. Na rozdíl od typu a) jej lze modifikovat adverbialními určeními *zaojiu 早就*, *yijing 已经*, *lianmang 连忙* a *mashang 马上*, může vytvářet vazby s předložkami *ba 把*, *bei 被* a *gei 给* a může také vystupovat v pozici adverbialního určení.³²⁵

OŠ: Toto rozčlenění nepoužívá.

5.10 Slova s funkční charakteristikou podstatného jména a adjektiva /*mingxingci*/ 名形词

ZDx: tato slova vyčleňuje jako zvláštní kategorii adjektiv, která mohou mít také funkční

320 YFJY, WJ I, str. 86-87, čl. 5.16.2

321 YFJY, WJ I, str. 87-88, čl. 5.16.3

322 YFJY, WJ I, str. 118-119, čl. 7.7.1

323 YFJY, WJ I, str. 119, čl. 7.7.2

324 YFJY, WJ I, str. 119, čl. 7.7.3

325 YFJY, WJ I, str. 153-154, čl. 9.8.4

charakteristiku podstatného jména.³²⁶

OŠ: Přistupuje k těmto případům individuálně jako ke slovům s dvěma funkčními charakteristikami.³²⁷

5.11 Substantifikace predikátů /*weici de ticihua*/ 谓词的体词化

ZDx: Jako hlavní prostředek substantivizace predikátu uvádí použití pomocného slova *de* 的 v postavení za predikátem. Kromě substantivizace popisuje ještě další změnu, ke které vede použití pomocného slova *de* 的, a to je změna významu, k níž dochází také při jeho použití u podstatných jmen.³²⁸

Upozorňuje také na skutečnost, že kromě pomocného slova *de* 的 existuje také sufix *de* 的 stavových adjektiv nebo adverbíí.³²⁹

Pomocné slovo *de* 的 v substantivizační funkci srovnává se znaky *zhe* 者 a *suo* 所 klasické čínštiny. Znak *zhe* 者 slouží k substantivizaci sloves a adjektiv, kdy je v postavení za nimi a znak *suo* 所 se klade před tranzitivní slovesa. Všimá si skutečnosti, že u pomocného slova *de* 的 nelze rozlišit, jedná-li se o činitele děje nebo o objekt děje, v klasické čínštině se znak *zhe* 者 používá většinou u činitele děje, zatímco znak *suo* 所 u objektu děje.³³⁰

Oba uvedené znaky se používají i v současné čínštině, jejich použití je však rozdílné. Znak *zhe* 者 se používá už jen jako sufix podstatných jmen, zatímco znak *suo* 所 ve struktuře 所+V+的 si ponechává význam objektu děje. Výklad o znacích *zhe* 者 a *suo* 所 doplňuje tím, že znak *suo* 所 substantivizuje celou vazbu subjektu a predikátu. V současné čínštině musí však být celá tato struktura zakončena pomocným slovem *de* 的.³³¹

Celkem uvádí tři způsoby substantivizace struktury subjektu a predikátu:

- a) struktura S+V+ 的;
- b) struktura 所+S+V+的;
- c) S+ 的 +V – tento způsob se od předešlých liší jak po stránce struktury, tak i po stránce významové. Je možné na něj nahlížet jako na modifikační strukturu s predikátem v pozici modifikovaného slova, nebo jako na substantivizovanou strukturu subjektu a predikátu.³³²

OŠ: Nezabývá se substantivizací predikátu samostatně, uvádí pouze použití predikátu ve

326 YFJY, WJ I, str. 88-89, čl. 5.17

327 DIS, str. 41

328 YFJY, WJ I, str. 90-91, čl. 5.19.1

329 YFJY, WJ I, str. 91, čl. 5.19.2

330 YFJY, WJ I, str. 91, čl. 5.19.3

331 YFJY, WJ I, str. 92, čl. 5.19.4

332 YFJY, WJ I, str. 92, čl. 5.19.5

funkci přívlastku s použitím přípony *de* 的.³³³ Použití jednotek *suo* 所 a *zhe* 者 v současné čínštině popisuje v USJČ.³³⁴

5.12 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice predikativních slovních druhů

a) ZDx zavádí v souvislosti s intranzitivními slovesy a adjektivy pojem tzv. kvazi-objektů *zhun binyu* 准宾语, mezi které lze zařadit také kategorii komplementů míry, které OŠ zmiňuje ve spojitosti s adjektivy. Pro objekty tranzitivních sloves potom zavádí pojem pravý objekt *zhen binyu* 真宾语.

b) ZDx si všímá možnosti rozlišení sloves a adjektiv na základě rozdílů ve způsobu, jakým se zdvojují a v této souvislosti zdůvodňuje nemožnost rozvití zdvojených adjektiv adverbiem *hen* 很.

c) Kategorie tranzitivních sloves s lokativním předmětem u OŠ odpovídá kategorii intranzitivních sloves s kvazi-objektem vyjadřujícím cíl děje u ZDx.

d) OŠ nezavádí kategorii nominálních sloves, přistupuje k nim jako ke sloům s dvěma funkčními charakteristikami.

e) OŠ se otázce použití adjektiv ve funkci pomocných sloves věnuje pouze individuálně v rámci USJČ.

f) Slovesa s „predikativním předmětem“ u ZDx lze u OŠ ztotožnit s modálními a fázovými slovesy³³⁵ a „predikativní předmět ve formě predikativní vazby“ s vedlejší větou předmětnou.³³⁶

g) ZDx uvádí u pomocných sloves, že je nelze reduplikovat (kromě reduplikace s vložením zápornky *bu* 不), stejně tak OŠ uvádí některé charakteristiky modálních sloves, které nenajdeme u ZDx, jako např. že tato slovesa bývají určována adverbii, přímo se váží výhradně se zápornkou *bu* 不 a že jádrem přísudku je teprve sloveso, které za nimi následuje.

h) ZDx řadí mezi modální slovesa i zápornku *bie* 别, kterou OŠ řadí mezi adverbia.

i) Zatímco ZDx nazývá jednotky *le* 了, *zhe* 着 a *guo* 过 slovesnými sufixy, OŠ je označuje jako pomocná slova, konkrétně jako vido-časové gramatické ukazatele, ale někdy používá i označení přípony³³⁷.

j) OŠ provádí rozbor významu jednotky *le* 了 na konci věty, kdy kromě funkce větné částice připouští také možnost, že se za jistých podmínek jedná o slovesnou příponu, nebo že plní obě

333 ÚSHČ, str. 122-123, §38

334 USJČ II, *suo* 所 položka 272, *zhe* 者 položka 780

335 HČP III, str. 104, čl. 3.1.4

336 ÚSHČ, str. 150-151, §60

337 ÚSHČ, str. 124, §40

funkce současně. Podrobně rozebírá použití jednotky *le* 了 v obou jejich funkcích v různých syntaktických situacích.

k) OŠ uvádí, že pomocné slovo *le* 了 je u modifikovaných sloves fakultativní a popisuje také způsob jejího použití, pokud zde k jejímu vypuštění nedochází.

l) OŠ nepoužívá rozčlenění na kvalitativní a stavová adjektiva.

6 Zástupná slova /*daici*/ 代词

6.1 Terminologie a definice

ZDx: Řadí zástupná slova *daici* 代词 mezi plnovýznamová slova se zástupnou funkcí,³³⁸ která dělí na substantivní a predikativní a dále na osobní, ukazovací a tázací. V níže uvedené tabulce si odpovídají skupiny zástupných jmen B1 a A1, B2 a A2.³³⁹ Uvádí, že v některých případech mohou primárně substantivní zástupná slova zastupovat i predikativní obsah a naopak.³⁴⁰

OŠ: Upozorňuje na rozdíl oproti zájmenům ve flektivních indoevropských a semitských jazycích, kde zastupují jmenné výrazy. V čínštině totiž ukazovací a některá další zástupná slova nemohou sama o sobě zastupovat jmenné výrazy, ale vyžadují doplnění měrovým slovem. Proto definuje dvě funkční charakteristiky, zájmeno a deiktické slovo.³⁴¹

V USJČ používá pro zájmena a deiktická slova následující zkratky:

D deiktické slovo (včetně číslovek řadových)

Np zájmeno (zastupuje slova funkční charakteristiky *N*)³⁴²

338 YFJY, WJ I, str. 93, čl. 6.1.1

339 YFJY, WJ I, str. 93-94, čl. 6.1.2

340 YFJY, WJ I, str. 94, čl. 6.1.3

341 HČP III, str. 98-99, čl. 3.1.2

342 USJČ I, str. XXVIII-XXIX

		疑问代词	
		什么	
人称代词	我 咱 你(您) 他 我们 咱们 你们 他们 人家 别人 大家 大伙儿	谁	体词性
指示代词	(A ₁)这 那 这儿(里) 那儿(里) 这会儿 那会儿	(B ₁)哪 哪儿(里) 多会儿	
	(A ₂)这么 那么 这样 那样 这么样 那么样	(B ₂)怎么 怎么样	谓词性

Obr. 5 Tabulka rozdělení zástupných slov³⁴³

6.2 Osobní zájmena /*rencheng daici*/ 人称代词

ZDx: Řadí je mezi substantivní zástupná slova, která mají shodný význam jako podstatná jména, která zastupují, pouze se liší tím, že nemohou mít přívlástek.³⁴⁴ Podotýká, že čínská osobní zájmena nerozlišují rod. U osobních zájmen v postavení předmětu uvádí, že se čtou jako atónická.³⁴⁵

Podrobně rozebírá jednotlivá osobní zájmena:

wo 我 – zastupuje mluvčího; v množném čísle *women* 我们, v některých dialektech zahrnuje také adresáta promluvy,

ni 你 – zastupuje adresáta promluvy, v množném čísle *nimen* 你们, zdvořilostní forma *nin* 您,³⁴⁶

ta 他 – zastupuje 3.osobu mužského pohlaví, v množném čísle *tamen* 他们, zdvořilostní forma *tan* 您;³⁴⁷

ta 她 – zastupuje 3.osobu ženského pohlaví,

ta 它 – zastupuje 3. osobu – věc nebo zvíře;³⁴⁸ upozorňuje na skutečnost, že zájmeno *ta* v pozici podmětu označuje v hovorové čínštině výhradně osobu, zatímco v pozici předmětu se může jednat o označení věci; jde-li o označení věci, v množném čísle nepřibírá sufix 们 *men*;³⁴⁹

343 YFJY, WJ I, str. 93

344 YFJY, WJ I, str. 94, čl. 6.2

345 YFJY, WJ I, str. 95, čl. 6.3.3

346 YFJY, WJ I, str. 95, čl. 6.3.4

347 YFJY, WJ I, str. 95, čl. 6.3.4

348 YFJY, WJ I, str. 95, čl. 6.3.1

349 YFJY, WJ I, str. 95, čl. 6.3.2

zanmen 咱们 – v pekingském dialektu zastupuje 1. osobu plurálu, zahrnuje také adresáta promluvy,³⁵⁰

ziji 自己 – v hovorové řeči *ziger 自个儿*, samostatně v obecném významu „sám“, nebo za osobním zájmenem v konkrétním významu např. „on sám“;³⁵¹ v postavení předmětu odkazuje na osobní zájmeno v postavení podmětu;³⁵² často tvoří modifikační strukturu v postavení za osobním zájmenem; může se pojít s osobním zájmenem jako součást podmětu, nebo s predikátem,³⁵³ v oficiální mluvě se používá také ve významu *wo 我*,³⁵⁴

bieren 别人 – označuje třetí osobu nebo osoby ve vztahu k adresátovi promluvy, někdy se vztahuje obecně na „ostatní“, v tomto případě nelze zaměnit za *renjia 人家*;

renjia 人家 – označuje třetí osobu nebo osoby ve vztahu k adresátovi promluvy, může za ním následovat jmenný apozitiv;³⁵⁵

dajia 大家 – v hovorové řeči *dahuor 大伙儿*, zastupuje skupinu lidí, lze před ně vložit apozitiv *women 我们*, *nimen 你们*, *tamen 他们* nebo *zanmen 咱们*.³⁵⁶

OŠ: Charakterizuje je jako slova určitá, která nepřibírají přívlastek, ale mohou přibírat přístavek. Věnuje pozornost také jejich prozodickým vlastnostem, zejména pak jejich enklitichnosti v postavení předmětu, kdy dochází k oslabení jejich tónu, a proklitichnosti v postavení přívlastku, případně i podmětu.

Všímá si také skutečnosti, že v případě, že označují místo, přijímají záložku *zher 这儿* nebo *nar 那儿*.

Poukazuje na fakt, že v čínštině se nepoužívá expletivní zájmeno „to“, a v případě potřeby se nahrazuje zájmeny *zhe 这* nebo *na 那*.³⁵⁷

6.3 Deiktická slova /*zhishi daici*/ 指示代词

ZDx: Uvádí dvě funkce deiktických slov, ukazovací a referenční, pro věci blízké *zhe 这*, pro věci vzdálené *na 那*, kterým odpovídá tázací zástupné slovo *na 哪*.³⁵⁸ Kromě jejich samostatného použití uvádí také jejich použití společně s měrovým slovem nebo spojením měrového slova a číslovky. Dochází tak k jejich významové modifikaci. Vznikají tak

350 YFJY, WJ I, str. 96, čl. 6.4

351 YFJY, WJ I, str. 96, čl. 6.5.1

352 YFJY, WJ I, str. 96-97, čl. 6.5.2

353 YFJY, WJ I, str. 97, čl. 6.5.3

354 YFJY, WJ I, str. 98, čl. 6.5.4

355 YFJY, WJ I, str. 98, čl. 6.6

356 YFJY, WJ I, str. 98, čl. 6.7

357 HČP III, str. 99-101, čl. 3.1.2.1

358 YFJY, WJ I, str. 99, čl. 6.8.1

deiktická slova s významem času (1), místa (2), způsobu (3) a míry (4).³⁵⁹

1. 时间:	这会儿	那会儿	〔多会儿〕
2. 处所:	这儿	那儿	〔哪儿〕
	这里	那里	〔哪里〕
3. 方式:	这么(办)	那么(办)	〔怎么(办)〕
	这样(办)	那样(办)	〔怎样(办)〕
	这么样	那么样	〔怎么样〕
4. 程度:	这么(大)	那么(大)	〔多(大), 多么(大)〕
	这样(大)	那样(大)	

Obr. 6 Rozdělení složených deiktických slov³⁶⁰

Popisuje dvě možnosti čtení *zhe* a *zhei* 这, pro věci vzdálené *na* a *nei* 那 a jejich použití, přičemž druhé čtení popisuje jako stažení původního spojení s číslovkou *yi* 一. Všímá si skutečnosti, že v pozici subjektu lze použít obě verze, zatímco v pozici objektu jediné verzi základní.³⁶¹

Popisuje použití deiktického slova *na* 那 v pozici subjektu na začátku věty ve významu „v tom případě“ a upozorňuje, že v tomto případě je přípustné pouze čtení *na*.³⁶²

Věnuje pozornost také použití *zhe* 这 a *na* 那 společně s číslovkou a měrovým slovem buďto samostatně, nebo jako atributu podstatných jmen.³⁶³

Uvádí také použití *zhe* 这, *na* 那, *zhei ge (fen)* 这个(份), *nei ge (fen)* 那个(份) jako bližšího určení predikátu a dodává, že se často pojí s použitím větné částice *a* 啊.³⁶⁴

Slova *zhehui* 这会儿 a *nahui* 那会儿 řadí mezi jména času, slova *zher* 这儿 a *nar* 那儿 pak mezi jména místa, obě skupiny slov potom řadí mezi deiktická zástupná slova.³⁶⁵ Slovo *zhehui* 这会儿 se vztahuje k přítomnosti nebo k minulosti, nelze je použít ve vztahu k budoucnosti, slovo *nahui* 那会儿 se vztahuje k minulosti nebo k budoucnosti a nelze je použít ve vztahu k přítomnosti.³⁶⁶ U zástupných slov *zher* 这儿 a *nar* 那儿 uvádí alternativy *zheli* 这里 a *nali* 那里, a také možnost jejich použití v pozici před slovesem ve významu

359 YFJY, WJ I, str. 99, čl. 6.8

360 YFJY, WJ I, str. 99

361 YFJY, WJ I, str. 99-100, čl. 6.9.2

362 YFJY, WJ I, str. 100, čl. 6.9.3

363 YFJY, WJ I, str. 100, čl. 6.9.4

364 YFJY, WJ I, str. 100, čl. 6.9.5

365 YFJY, WJ I, str. 100, čl. 6.10.1

366 YFJY, WJ I, str. 100, čl. 6.10.2

průběhovosti děje.³⁶⁷

Ukazovací slova s významem způsobu a míry řadí mezi ukazovací slova predikativního charakteru, jedná se o *zeme* (*zheme*) 这么, *name* 那么, *zheiyang* (*zheyang*) 这样, *nayang* 那样, *zemeyang* (*zhemeyang*) 这么样 a *nameyang* 那么样. U *zheiyang* (*zheyang*) 这样, *nayang* 那样, *zemeyang* (*zhemeyang*) 这么样 a *nameyang* 那么样 uvádí možnost připojit sufix *-r* 儿.³⁶⁸

Všechna tato slova mohou zastávat funkci subjektu nebo predikátu, *zheiyang* 这样, *nayang* 那样, *zemeyang* 这么样 a *nameyang* 那么样 mohou zastávat funkci komplementu nebo objektu, a připojí-li se za ně *de* 的, také funkci atributu. I slova *zeme* 这么 a *name* 那么 mohou zastávat funkci atributu podstatných jmen, následuje-li za nimi spojení číslovky a měrového slova. Tato dvě slova vyjadřují způsob jako bližší určení sloves, míru jako bližší určení adjektiv a malý počet jako bližší určení spojení číslovky a měrového slova, ale před slovy *bantian* 半天 a *xie* 些 značí velký počet. *Zeme* 这么 a *name* 那么 ve funkci predikátu mohou přibírat sufix *zhe* 着.³⁶⁹

OŠ: Deiktická slova definuje jako bližší určení podstatných jmen, která se zpravidla pojí s měrovým slovem, čímž se společně s číslovkovými určeními liší od ostatních bližších určení podstatných jmen. Upozorňuje na výjimky, kdy se pojí s podstatnými jmény přímo.³⁷⁰ Upozorňuje na skutečnost, že některá deiktická slova se řadí také mezi zájmena. Např. *zhe* 这 (ve významu „tento“, „tato“, „toto“) a *na* 那 (ve významu „tamten“, „tamta“, „tamto“), mají jako zájmena význam „toto“, „to“, respektive „tamto“, „to“. Obdobně tázací deiktické slovo *shenme* 什么 (ve významu „který“, „která“, „které“) se řadí také mezi tázací zájmena ve významu „co?“. Mezi deiktická slova řadí také řadové číslovky s prefixem *di* 第.³⁷¹

Popisuje také určení času tvořená spojením řadové číslovky se slovy *ci* 次, *hui* 回, *xia*

下 nebo *xia* 下儿.³⁷²

V USJČ používá pro funkční charakteristiku deiktické slovo zkratku D.³⁷³

367 YFJY, WJ I, str. 101, čl. 6.10.3

368 YFJY, WJ I, str. 101, čl. 6.11.1

369 YFJY, WJ I, str. 101-103, čl. 6.11.2

370 ÚSHČ, str. 83, §7

371 HČP III, str. 101-102, čl. 3.1.2.2

372 ÚSHČ, str. 153, §61.1 Poznámka

373 viz 6.1 Terminologie a definice

6.4 Tázací zástupná slova /*yiwen daici*/ 疑问代词

ZDx: Rozlišuje použití tázacích zástupných slov čtených přízvučně v tázací větě a nepřízvučně v oznamovací větě.³⁷⁴ Rozděluje tázací zástupná slova na tři skupiny:

a) substantivní tázací zástupná slova³⁷⁵ – mohou tvořit subjekt, objekt a atribut,

shenme 什么 – jako atribut podstatných jmen tvoří otázku na charakter nebo druh věci, je-li za ně připojeno *de* 的, tvoří genitivní otázku; použije-li se samostatně, vztahuje se jen na věci, v modifikační struktuře se může vztahovat i na lidi; spojením *shenme ren* 什么人 zjišťujeme, o jakého člověka se jedná, nebo jeho příslušnost;

shei 谁 – je-li součástí modifikační struktury, která tvoří samostatnou větu, je nutné připojit k ní *de* 的, jako součást věty to nevyžaduje; zjišťujeme jím, o koho se jedná.

Uvádí také následující spojení těchto tázacích slov:

wei shenme 为什么 – používá se v otázkách na příčinu či cíl, může tvořit první část struktury konsekutivního predikátu, může stát před podmíněm

zuo (gan) shenme 做 (干) 什么 – používá se v otázkách na příčinu či cíl, může tvořit první část struktury konsekutivního predikátu, může stát také v konečné pozici,

ganma 干嘛 (hovorová varianta *zuo (gan) shenme 做 (干) 什么*) může tvořit jak první, tak i konečnou část struktury konsekutivního predikátu;³⁷⁶

b) substantivní deiktická tázací slova

na (nei, nai) 哪 – v kombinaci s měrovým slovem nebo číslovkou a měrovým slovem značí výběr;

nar 哪儿 (nali 哪里) – tvoří otázku na místo; v rétorické otázce značí zdůraznění popření, při tomto jeho použití lze použít pouhé *na* 哪;³⁷⁷

c) predikativní deiktická tázací slova

zenme 怎么 – může tvořit predikát, subjekt nebo objekt, lze za ně připojit sufix *zhe* 着; může tvořit také adverbialní určení v otázkách na způsob, kde stojí za subjektem a je přízvučné; v otázkách na příčinu může stát jak před, tak i za subjektem, přičemž přízvuk zde spočívá na následujícím autosémantiku; může tvořit první větu v souvětí, kde vyjadřuje rozpor s očekáváním;

zenmeyang 怎么样 – knižní varianta *zenyang* 怎样; může tvořit predikát, komplement,

374 YFJY, WJ I, str. 103, čl. 6.12

375 YFJY, WJ I, str. 103, čl. 6.13

376 YFJY, WJ I, str. 103-105, čl. 6.13

377 YFJY, WJ I, str. 105, čl. 6.14

subjekt nebo objekt, může tvořit také adverbialní určení v otázkách na způsob.³⁷⁸

Zmiňuje se o dvou způsobech **použití tázacích zástupných slov ve významu jiném než tázacím**:

a) ve funkci totalizační – často ve spojení s adverbii *ye* 也 nebo *dou* 都 a někdy také společně se spojky *wulun* 无论 či *buguan* 不管, v této funkci na nich spočívá přízvuk; u kladných vět má silnější postavení použití *dou* 都 než *ye* 也, u záporných vět je tomu naopak; opakování stejného tázacího slova v jedné větě vyjadřuje shodu nebo totalizaci (např. *shei...shei... 谁.....谁....., shei...ta... 谁.....他.....*), v některých případech se opakující se tázací slova nevztahují k témuž člověku;³⁷⁹

b) ve funkci neurčitě – dochází zde k jejich tónové neutralizaci.³⁸⁰

OŠ: Poukazuje na nepřítomnost ekvivalentů českých zájmen neurčitých, záporných, souvztažných, apod. a na kompenzaci tohoto nedostatku použitím tázacích zájmen v dalších funkcích, tj. ve funkci neurčitě a záporné. Popisuje prostředky, pomocí kterých odlišujeme různá použití tázacích zájmen. Jsou to prostředky prozodické (zdůraznění či oslabení prominence tázacího slova), syntaktické (použití záporky či adverbia u predikátu), nebo kombinace obou.³⁸¹

Zájmena a slova tázací jsou:

誰 /šéi ?/	„kdo ?“	
什么 /šěm ³ ?/	„co ?“	(tázací zájmeno)
什么 /šěm ³ ... ?/	„jaký ?“	(tázací deiktické slovo)
誰的 /šéi ¹ ?/	„čí ?“	
哪 /nǎ ... ?/	„který ?“	

Obr. 7 Zájmena a slova tázací³⁸²

6.5 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice zástupných slov

a) zatímco OŠ vyčleňuje deiktická slova jako samostatnou funkční charakteristiku (činí tak na základě skutečnosti, že nemohou, na rozdíl od zájmen, samostatně zastupovat podstatná jména; významnou roli tu sehrála komparace s českými zájmeny), ZDx je řadí jako podkategorii zástupných slov a upozorňuje na jejich specifika;

378 YFJY, WJ I, str. 105-107, čl. 6.15

379 YFJY, WJ I, str. 107-108, čl. 6.16.1

380 YFJY, WJ I, str. 108, čl. 6.16.2

381 HČP III, str. 102, čl. 3.1.2.3

382 ÚSHČ, str. 87, §10

- b) OŠ začleňuje mezi deiktická zástupná slova také řadové číslovky, ZDx je takto nezařazuje;
 c) OŠ sice nerozvádí použití konkrétních zástupných slov, jsou však obsaženy v souboru exemplifikačních vět HČP nebo v USJČ.

7 Adverbia /fuci/ 副词

7.1 Terminologie a definice

ZDx: charakterizuje adverbia jako synsémantická slova, která mohou vystupovat jedině v postavení adverbialního určení. Srovnává je s adjektivy, která jsou autosémantická a kromě adverbialního určení mohou zastávat funkci atributu, predikátu a komplementu.³⁸³ Upozorňuje však také na skutečnost, že v pozici atributu mají adjektiva jiný význam než v pozici adverbialního určení a dochází tedy k závěru, že se jedná o jinou funkční charakteristiku, tedy adverbium.³⁸⁴

OŠ: k pojmu adverbium uvádí:

„Latinský termín ad-verbium (srov. termín verbum „sloveso“) místo „příslovce“ dobře vystihuje skutečnost, že adverbia se v čínštině vyskytují jen v bezprostředním spojení s (následujícím) slovesem nebo jiným slovem predikativního charakteru, tj. adjektivem, modálním slovesem nebo prepozičním slovesem (mohou ovšem stát i před jinými adverbii).“³⁸⁵

V USJČ řadí adverbia mezi synsémantická slova a používá pro ně následující zkratky:

A adverbium (příslovce)

Ang adverbium - záporka³⁸⁶

7.2 Jednotka de 地 adverbialních určení

ZDx: ve spojitosti s jednotkou de 地, kterou označuje za adverbialní sufix uvádí následující:³⁸⁷

a) jednoslabičná adverbia nepřibírají adverbialní sufix de 地, z dvojslabičných adverbí jej přibírají jen některá;³⁸⁸

b) některá víceslabičná podstatná jména a slovesa v psaném jazyce přibírají adverbialní sufix

383 YFJY, WJ I, str. 217, čl. 14.1.1

384 YFJY, WJ I, str. 217-218, čl. 14.1.2

385 HČP III, str. 111, čl. 3.1.8.1

386 USJČ I, str. XXVIII

387 v textu používá znak 的, v YFJY, WJ I, str. 162, čl. 10.3 však uvádí, že u adverbialních určení se tento sufix zapisuje znakem 地, proto je zde používán v rozporu s originálním textem

388 YFJY, WJ I, str. 218, čl. 14.2.1

de 地 a stávají se tak adverbii, jednoslabičná podstatná jména a slovesa tuto schopnost nemají;³⁸⁹

c) některá dvojslabičná adjektiva mohou vystupovat v pozici adverbálního určení jedině s adverbálním sufixem *de* 地, u jiných je její připojení volitelné, bez něj zůstává adjektivem, s ním se mění v adverbium.³⁹⁰

OŠ: charakterizuje *de* 地 jako pomocné slovo, gramatický ukazatel, který se připojuje „k dvojslabičným a víceslabičným výrazům ve funkci adverbálního určení“.³⁹¹

7.3 Zdvojená adverbia

ZDx: ve spojitosti se zdvojenými adverbii konstatuje, že zatímco zdvojené adverbium zůstává adverbium, zdvojíme-li adjektivum, získáme tím adverbium, přičemž některá zdvojená adjektiva mohou vystupovat jako samostatná slova jedině s připojením sufixu *de*.³⁹²

OŠ: považuje zdvojená adjektiva s pomocným slovem *de* 地 za určení způsobu, aniž by je považoval nutně za adverbia. Uvádí možnost použití adverbia *hen* 很 v pozici před spojením dvojslabičného adjektiva s pomocným slovem *de* 地. Uvádí také některá jednoslabičná a víceslabičná adjektiva, která nevyžadují v postavení adverbálního určení připojení pomocného slova *de* 地.³⁹³

7.4 Rozsahová adverbia /*fanwei fuci*/ 范围副词

ZDx: charakterizuje rozsahová adjektiva jako určení rozsahu:

a) následující za predikátem; řadí zde adverbia *dou* 都, *ye* 也 ve významu zahrnutí;

b) předcházející predikátu *shi* 是 který lze vypustit; řadí zde adjektiva *guang* 光, *jiu* 就, *dan* 单, *zhi* 只 a *fan* 凡 ve významu omezení;³⁹⁴

OŠ: tuto kategorii nedefinuje, zabývá se ale jednotlivými adverbii v této funkci, např. adverbium *dou* 都 ve zevšeobecnující funkci³⁹⁵ nebo dalšími výše uvedenými adverbii především v USJČ.

7.5 Adverbia míry /*chengdu fuci*/ 程度副词

ZDx: adverbii míry přisuzuje schopnost rozvíti adjektiv, několika málo sloves a vazeb

389 YFJY, WJ I, str. 218, čl. 14.2.2

390 YFJY, WJ I, str. 218-219, čl. 14.2.3

391 HČP III, str. 115, čl. 3.1.11.3

392 YFJY, WJ I, str. 219-220, čl. 14.3

393 ÚSHČ, str. 112-113, §29.1

394 YFJY, WJ I, str. 220-222, čl. 14.4

395 ÚSHČ, str. 133, §45.2

predikátu a objektu. Řadí zde adverbia *hen* 很, *ting* 挺, *guai* 怪, *geng* 更, *zui* 最, *tai* 太, *tui* 忒, *hao* 好, *zhen* 真, *jiao* 较, *bijiao* 比较, *feichang* 非常, *shifen* 十分, *tebie* 特别, *youqi* 尤其, *shaowei* 稍微, *buda* 不大 atd. Uvádí následující charakteristiky adverbií míry:

a) většina adverbií míry v pozici modifikátoru adjektiv může přibírat pomocné slovo *de* 的 a substantivizovat tak celé toto spojení; konstrukce 很/挺/怪+adj.+的 není jmenného charakteru a může proto vystupovat v pozici predikátu, adverbialního určení či komplementu, přičemž *de* 的 zde není pomocným slovem, nýbrž sufixem stavových adjektiv;

b) adverbia *hao* 好 a *zhen* 真 modifikují adjektiva v postavení predikátu v samostatných zvolacích větách, konstrukce 好+adj.+的 se uplatňuje jako atribut v modifikační struktuře samostatných zvolacích vět;

c) adverbium *zui* 最 může, kromě modifikace adjektiv, modifikovat také lokativní slova (např. *zui houbian* 最后边).³⁹⁶

OŠ: tuto kategorii nedefinuje, zabývá se ale konkrétním použitím výše uvedených adverbii především v USJČ.

7.6 Časová adverbia /*shijian fuci*/ 时间副词

ZDx: řadí zde adverbia *mashang* 马上, *like* 立刻, *gang* 刚, *ganggang* 刚刚, *yijing* 已经, *zengjing* 曾经, *you* 又, *zai* 再, *hai* 还, *chong* 重, *chongxin* 重新, *jiu* 就, *cai* 才, *chang* 常, *changchang* 常常, *shichang* 时常, *shishi* 时时, *huran* 忽然, *lianmang* 连忙, *lao* 老, *zong* 总, *wangwang* 往往, *yizhi* 一直, *yongyuan* 永远, *rengjiu* 仍旧, *ouer* 偶尔, *conglai* 从来 atd.³⁹⁷

Zvláštní pozornost věnuje následujícím časovým adverbiím:

you 又 – značí opakování děje v minulosti, lze za ně připojit slovesný sufix *le* 了,

zai 再 – značí opakování děje v budoucnosti, nelze za ně připojit slovesný sufix *le* 了,

hai 还 – může značit opakování děje v budoucnosti, zahrnuje v sobě také význam pokračování děje;

chong 重 / *chongxin* 重新 – značí opakování děje v budoucnosti, přičemž naznačuje, že předchodí pokus se nepočítá;

zong 总 – ve významu „stále“;

lao 老 – ve významu „stále“, „opakovaně“;

cai 才 – může značit vztah současnosti nebo následnosti dějů, podmíněnosti dějů, příčinnosti dějů či účel děje; v konstrukci 才+určení času má význam „už“, (brzo), v konstrukci určení

396 YFJY, WJ I, str. 222-224, čl. 14.5

397 YFJY, WJ I, str. 224, čl. 14.6

času+才 má význam „teprve“, (pozdě); v konstrukci 才+číslovka+měrové slovo má význam „pouze“, (málo), v konstrukci číslovka+měrové slovo+才 má význam „už“, (hodně).³⁹⁸

OŠ: tuto kategorii nedefinuje, zabývá se ale konkrétním použitím výše uvedených adverbíí, jednak v USJČ, dale pak také v ÚSHČ. Zvláštní pozornost věnuje použití následujících adverbíí která souvisí s časem:

zai 在 – ve významu „právě“ pro označení právě probíhajícího děje, který se však může odehrávat také v budoucnosti nebo v minulosti, pojí se se záporkou *mei* 没;³⁹⁹

zhengzai 正在 – v obdobném významu jako *zai* 在, ale s větším důrazem na průběh děje právě v danou chvíli,

zheng 正 – jako *zhengzai* 正在, ale může se spojovat s modifikovanými slovesy;⁴⁰⁰

you 又 – značí opakování děje v minulosti, lze použít i pro budoucí děj, je-li jistota že nastane,

zai 再 – značí opakování, pokračování nebo uskutečnění děje v budoucnosti, zpravidla v kladných větách, rozdíl významu je dán změnami tónové prominence; vystupuje také v záporných větách v postavení bezprostředně před slovesem ve významu „už“, „už více“, „dál“,

hai 还 – značí opakování děje v budoucnosti, může se použít v záporné větě pro děj v budoucím čase ve významu „zase“, v tomto případě se však vyslovuje opravdu přízvučně aby nedošlo k záměně významu za „ještě“.⁴⁰¹

cai 才 – v časovém souvětí před predikátem hlavní věty značí, že děj nastane až po skončení děje předchozí věty.

7.7 Záporná adverbia /*fouding fuci*/ 否定副词

ZDx: mezi záporná adverbia řadí pouze záporku *bu* 不, ostatní záporky považuje za slovesa.

Záporce *bu* 不 přisuzuje následující funkce:

- a) vyjadřuje nevoli něco dělat nebo nepřítomnost záměru,
- b) vyjadřuje nepřítomnost zvyku či záliby,
- c) vyjadřuje hypotézu,
- d) používá se samostatně v odpovědi.⁴⁰²

398 YFJY, WJ I, str. 224-226, čl. 14.6

399 ÚSHČ, str. 92, §15.5

400 ÚSHČ, str. 125-126, §40.6

401 ÚSHČ, str. 129-130, §43

402 YFJY, WJ I, str. 226-227, čl. 14.7

OŠ: Mezi adverbia řadí zápornky *bu* 不, *mei* 没 a *bie* 别.⁴⁰³ Záporce *bu* 不 přisuzuje také funkční charakteristiku R – responze. Záporkám *mei* 没 a *bie* 别 přisuzuje také některé z funkčních charakteristik V – sloveso.

V USJČ používá pro zápornky zkratku A a Ang.⁴⁰⁴

7.8 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice adverbíí

- a) Zatímco ZDx jednotku *de* 地 připojovanou k adverbialním určením označuje za adverbialní sufix, OŠ ji řadí do kategorie pomocná slova, konkrétně mezi syntagmatické gramatické ukazatele;
- b) ZDx mluví ve spojitosti s použitím zdvojených adjektiv se sufixem *de* 地 o jejich změně na adverbium; OŠ je stále považuje za adjektiva, s čímž souvisí také skutečnost že jednotku *de* 地 nepovažuje za sufix, nýbrž za pomocné slovo;
- c) OŠ nedefinuje kategorii rozsahových adverbíí, adverbíím v této funkci se však věnuje individuálně především v USJČ;
- d) OŠ nedefinuje kategorii adverbíí míry, adverbíím v této funkci se však věnuje individuálně především v USJČ;
- e) OŠ nedefinuje kategorii časových adverbíí, adverbíím v této funkci však věnuje pozornost jak v ÚSHČ, tak i v USJČ;
- f) OŠ věnuje pozornost adverbíím vztahujícím se k právě probíhajícímu ději, ZDx tak nečiní;
- g) OŠ u adverbia *you* 又 uvádí možnost jeho použití i pro budoucí děj, je-li jistota že nastane, ZDx tuto možnost neuvádí.
- h) OŠ popisuje možnosti změny významu adverbíí vztahujících se k času na základě jejich různé tónové prominence;
- i) u záporných adverbíí se oba autoři liší v přiřazení funkčních charakteristik jednotlivým záporkám, zatímco ZDx uvádí jako jediné pravé záporné adverbium zápornku *bu* 不 a ostatní zápornky řadí ke slovesům, OŠ záporkám *mei* 没 a *bie* 别 přisuzuje jak funkční charakteristiku adverbia, tak i slovesa;
- j) ZDx uvádí u zápornky *bu* 不 jako jednu z jejích funkcí samostatné použití v odpovědi, OŠ zavádí pro tuto funkci samostatnou funkční charakteristiku R- responze.

---

403 viz USJČ 不, heslo č. 352; 没, heslo č. 75 a 别, heslo č. 231

404 viz 7.1 Terminologie a definice

8 Prepoziční slovesa /jieci/ 介词

8.1 Terminologie a definice

ZDx: rozlišuje dvě základní skupiny prepozičních sloves:

a) **čistá prepoziční slovesa** – vyskytují se jedině ve vazbě konsekutivního predikátu, a nemohou sama tvořit predikát; řadí sem *ba* 把, *bei* 被, *duiyu* 对于, *guanyu* 关于;

b) **prepoziční slovesa kterým přísluší rovněž funkční charakteristika sloveso** – vystupují-li ve funkci slovesa, lze je zdvojovat a připojovat k nim slovesné sufixy, zatímco když vystupují ve funkci prepozičního slovesa, nelze je ani zdvojovat ani k nim připojovat slovesné sufixy; řadí sem *zai* 在, *dao* 到, *gei* 给, *gen* 跟 a *bi* 比.⁴⁰⁵

OŠ: Upozorňuje na nevhodnost termínu předložka, který je často ve spojitosti s prepozičními slovesy používán, což zdůvodňuje jejich slovesným charakterem, který je takto zakrýván. V této spojitosti poukazuje na fakt, že českým předložkám v čínštině odpovídají spíše čínské záložky.⁴⁰⁶ Prepoziční sloveso charakterizuje následovně:

*„Prepoziční sloveso se svým objektem jako blíže určující výraz stojí vždy před přísudkovým slovesem nebo adjektivem a původně s nimi tvoří spojený sled dvou predikativních vazeb, kde vazba na prvním místě je blíže určujícím členem predikativního výrazu na místě druhém.“*⁴⁰⁷

Poukazuje také na formální význam prepozičních sloves, který je v přímém kontrastu s významem téže jednotky *yusu* ve funkci predikativního tranzitivního nebo konexního slovesa.⁴⁰⁸

V USJČ používá pro prepoziční slovesa následující zkratky:

Vp sloveso předložkové (prepoziční)

V(p) nepravé předložkové (prepoziční) sloveso (vazba s *V(p)* může stát před podmětem)⁴⁰⁹

8.2 Funkce prepozičních sloves

ZDx: Rozlišuje několik možných funkcí prepozičních sloves:⁴¹⁰

a) uvádějí agens děje, *bei* 被, *jiao* 叫, *rang* 让, *you* 由;

405 YFJY, WJ I, str. 198, čl. 13.1

406 HČP III, str. 112, čl. 3.1.9.1

407 HČP III, str. 112, čl. 3.1.9.2

408 HČP III, str. 112, čl. 3.1.9.2

409 USJČ I, str. XXX

410 YFJY, WJ I, str. 199, čl. 13.2

- b) uvádějí pasivní subjekt děje, *ba* 把;
- c) uvádějí participanta děje, *gen* 跟, *gei* 给, *dui* 对, *wei* 为, *bi* 比;
- d) uvádějí nástroj děje, *yong* 用, *yi* 以;
- e) uvádějí určení místa nebo času, *zai* 在, *dao* 到, *cong* 从, *yu* 于;

Ve spojitosti s prepozičním slovesem *ba* 把 odmítá pohled na objekt tohoto prepozičního slovesa jako na anteponovaný předmět, argumentuje tím, že jej nelze umístit zpět za hlavní sloveso věty. Označuje proto tuto vazbu za vazbu s pasivním podmětem. Tyto případy podmiňuje určitostí předmětu a použitím víceslabičného či rozvitého hlavního slovesa.⁴¹¹

OŠ: uvádí následující použití prepozičních sloves:

- a) stojí před slovesem označujícím původce děje, řadí sem prepoziční slovesa *jiao* 叫 / 教, *rang* 让, *bei* 被 a *ai* 挨,⁴¹²
- b) uvádějí místo u sloves s významem trvání někde, *zai* 在,
- c) uvádějí místo u sloves s významem pohybu někam, *dao* 到, *shang* 上, *zai* 在, *cong* 从, *wang* 往;⁴¹³
- d) uvádějí určení času, *cong...dao* 从.....到, *cong...qi* 从.....起,

V případech, kdy prepoziční sloveso *ba* 把 přibírá přímý předmět, upozorňuje na to, že se vždy jedná o předmět určitý mnohdy opatřený deiktickým slovesem či přívlástkem. Je-li věta s prepozičním slovesem *ba* 把 záporná, klade se záporka před toto prepoziční sloveso. Vazbu s prepozičním slovesem *ba* 把 nelze použít u sloves která neoznačují skutečnou činnost.⁴¹⁴

8.3 Hlavní rozdíly v přístupu k problematice prepozičních sloves

- a) zatímco OŠ označuje strukturu s prepozičním slovesem *ba* 把 jako vazbu s přímým předmětem, ZDx v tomto případě označuje předmět prepozičního slovesa *ba* 把 za pasivní subjekt věty.

411 YFJY, WJ I, str. 213-214, čl. 13.7.3

412 ÚSHČ, str. 140-141, §52

413 ÚSHČ, str. 97, §19.5

414 ÚSHČ, str. 124, §39

Závěr

Je třeba podotknout, že mé porovnání obou gramatických systémů není úplné a zasloužilo by si další podrobnější srovnání prací obou gramatiků které zde nebyly zohledněny nebo jsou citovány jen příležitostně. Největší pozornost je v mé práci věnována problematice morfologie a funkčních charakteristik, syntaktické jevy jsou pojednány jen okrajově. Z gramatických prací ZDx byla nejvíce citována jeho práce *Yufa jiangyi* 语法讲义, ale další jeho práce jako *Yufa da wen* 语法问答 a *Dingyu he zhuangyu* 定语和状语, které dále řeší problematiku gramatiky čínštiny, již do této práce nebyly zapracovány. Podobně u OŠ by bylo možno ve větší míře zohlednit jeho disertační práci a Učební slovník jazyka čínského.

Na základě srovnání obou gramatických systémů je možné spatřovat největší jejich rozdíly či shody v několika následujících oblastech:

1. Definice a argumentace

Definice jednotlivých gramatických jevů u ZDx jsou zpravidla velmi podrobné, ke svým závěrům dokládá náležitou argumentaci. Pokouší se dospět ke konečnému řešení každé otázky a opakovaně se k nim vrací a přehodnocuje je ve svých pozdějších pracích. Definice gramatických jevů a případná argumentace u OŠ se přidržují stěžejních prvků a jsou do jisté míry suplovány bohatým exemplifikačním materiálem. Jeho práce si nekladou za cíl poskytnout vyčerpávající popis gramatiky čínštiny, ale více než stabilní základ pro studium čínského jazyka.

2. Komparace s dalšími jazyky

OŠ vychází ze své bohaté znalosti dalších jazyků a často ji využívá ke komparaci. V největší míře využívá srovnání gramatických jevů čínštiny s češtinou, což odpovídá primárnímu zacílení jeho učebních materiálů na české studenty čínštiny. ZDx uvádí srovnání s dalšími jazyky v daleko menší míře, což vyžaduje obsírnější výklad celé jazykové reality gramatiky čínštiny.

3. Prozódie

Jelikož prozódie představuje ústřední oblast vědecké práce OŠ, věnuje jí značnou pozornost a využívá ji také jako prostředek syntaktického členění a určení hranice slova. Jeho poznatky v této oblasti představují pro studenty čínštiny jako cizího jazyka nedocenitelnou pomůcku. ZDx se prozódickým jevům věnuje okrajově jen v nezbytné míře, což odpovídá pohledu rodilého mluvčího a zacílení jeho učebních materiálů primárně na rodilé mluvčí čínštiny.

4. Terminologie

U obou autorů je možno sledovat jistou variabilitu v oblasti pojmosloví, větší pak u OŠ, který musel hledat ekvivalenty pro čínské gramatické pojmy. U ZDx se nejvýrazněji projevuje u sufixu *de*, kde se většinou přidržuje logiky mluveného jazyka a původního způsobu zápisu a používá pro ně pouze znak 的. Tato skutečnost se odráží také ve výkladu souvisejících gramatických jevů. Různým podobám sufixu *de* v psaném jazyce se pak věnuje v samostatné kapitole.⁴¹⁵

5. Jednotky *yusu*

U obou gramatiků hraje významnou roli jednotka *yusu* jako základní gramatická jednotka.

6. Funkční charakteristiky

Oba autoři člení slovní druhy podle jejich funkčních charakteristik, přičemž v některých případech se zcela neshodují v jejich členění. Jedná se však zpravidla jen o formální rozdíly, které většinou vycházejí z rozdílné míry využití komparativního přístupu u obou autorů.

7. Synchronní a diachronní přístup

Oba gramatici se v zásadě drží synchronního přístupu, ZDx příležitostně využívá také přístup diachronní, považuje-li to za přínosné pro osvětlení některého gramatického jevu.

8. Hovorový a psaný jazyk

OŠ se věnuje téměř výhradně problematice hovorové čínštiny, zatímco ZDx se částečně zaměřuje i na knižní čínštinu.

9. Dialekty čínštiny

ZDx příležitostně popisuje gramatické odchylky u některých dialektů čínštiny. OŠ se ve svém výkladu gramatiky dialektům čínštiny věnuje zcela okrajově.

10. Exemplifikace

OŠ používá poskytuje bohatý exemplifikační materiál, zatímco ZDx uvádí příklady v menší míře.

11. Problematika překladu

OŠ musí kromě výkladu samotných gramatických jevů řešit také otázku vhodného způsobu jejich překladu do češtiny. Překlady jsou opatřeny také všechny jeho exemplifikace.

12. Strukturalistický přístup

Oba gramatici se svým přístupem ke gramatice čínštiny hlásí ke strukturalistické škole. ZDx

---

415 YFJY, WJ I, str. 162, čl. 10.3

se v YFDW přímo odvolává na Bloomfielda⁴¹⁶ a Jespersena⁴¹⁷ a u OŠ lze předpokládat že navazuje na Pražský lingvistický kroužek.

Obecně lze tedy konstatovat, že gramatické systémy Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho, nakolik je možné to posoudit na základě provedeného srovnání, a rozdíly, které vykazují, jsou spíše formálního charakteru. Rámcové rozdíly, které jsou dány vnějšími okolnostmi vzniku obou systémů a byly uvedeny v úvodu této práce, se srovnáním obou gramatických systémů potvrdily.

---

416 YFDW, WJ I, str. 327

417 YFDW, WJ I, str. 293

Resumé:

This work is focused on comparison of Oldrich Svarny and Zhu Dexi's grammatical systems of modern Chinese. Its aim is to find main differences of these systems. Grammatical issues are described from the point of view of both authors and compared consequently. This comparison proved high-level similarity in attitude to Chinese grammar of both authors. It seems to be based by big part on tradition of structural linguistic school which both authors follow. The differences in their approach correspond to some extent to the different circumstances forming their systems (such as language environment or target group of their works). Because the comparison is made only partially, it should be clarified by further research.

Seznam pramenů:

LIU, Xun; DENG Enming; LIU, Shehui. *Shiyong Hanyu Keben, Di yi ce - Practical Chinese Reader, Elementary Course, Book I*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 1986. 551 s.

ŠVARNÝ, Oldřich. *K otázce morfému a slova v moderní hovorové čínštině* [CSc. disertace], Orientální ústav, Praha 1963, 198 s.

ŠVARNÝ, Oldřich; UHER, David. *Úvod do studia hovorové čínštiny*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1997, 230 s.

ŠVARNÝ, Oldřich; UHER, David. *Hovorová čínština v příkladech I-IV*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, díl I., 1998, 237 s., díl II., 1998, 237 s., díl III., 1998, 251 s., díl IV., 1998, 313 s.

ŠVARNÝ, Oldřich. *Učební slovník jazyka čínského I-IV*. Olomouc: Univerzita Palackého, díl I., 1999, 289 s., díl II., 1999, s. 290-799, díl III., 1999, s.800-1311, díl IV., 2000, s. 1312-1731.

ZHU, Dexi. *Zhu Dexi wenji I*. Beijing: Shangwu yinshuguan, 1999. 390 s.

Seznam literatury:

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda, Přehled a slovníky*. Praha: Karolinum, 2011. 380 s. ISBN 978-80-246-1946-0.

ČERNÝ, Jiří. *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia, 1996. 517 s. ISBN 80-85885-96-4.

FILIPSKÝ, Jan, ed. *KDO BYL KDO: Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. Praha: Libri, 1999. 624 s. ISBN 80-85983-59-1.

LOTKO, Edvard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 128 s. ISBN 80-244-0720-5.

朱德熙. Dostupné na: <http://baike.baidu.com/view/65154.htm> (Staženo 28.11.2011).

Seznam příloh

Příloha č. 1 Bibliografie Zhu Dexiho

Příloha č. 2 Bibliografie Oldřicha Švarného

Příloha č. 3 Seznam slovních druhů podle učebnice Practical Chinese Reader I

Přílohy

Příloha č. 1 Bibliografie Zhu Dexiho⁴¹⁸

Monografie

- 《语法修辞讲话》(吕叔湘, 著/朱德熙, 著) (开明书店 1951)
- 《作文指导》(中国青年出版社, 1951) (开明书店 1952)
- 《语法修辞正误练习》(吕叔湘, 著/朱德熙, 著) (中国青年出版社 1953)
- 《现代汉语形容词研究: 形容词的性质范畴和状态范畴》(朱德熙, 著) (北京大学中国语言文学系 1956)
- 《现代汉语语法: 1956-1957学年》(朱德熙, 编) (北京大学汉语教研室 1957)
- 《定语和状语》(朱德熙, 著) (新知识出版社 1957)
- 《语法修辞讲话》(吕叔湘, 著/朱德熙, 著) (中国青年出版社 1979)
- 《文章评改》(1979)
- 《现代汉语语法研究》(朱德熙, 著) (商务印书馆 1980)
- 《语法讲义》(朱德熙, 著) (商务印书馆, 1982年)
- 《语法·修辞·作文》(朱德熙, 著) (上海教育出版社 1984)
- 《语法答问》(朱德熙, 著) (商务印书馆, 1985)
- 《语法丛稿》(朱德熙, 著) (上海教育出版社 1990)
- 《马王堆一号汉墓遗策补释》《朱德熙古文字论集》(朱德熙著, 裘锡圭、李家浩整理, 中华书局 1995)
- 《朱德熙文集》(朱德熙, 著) (商务印书馆 1999)
- 《朱德熙选集》(朱德熙, 著) (东北师范大学出版社 2001)
- 《语法修辞讲话》(吕叔湘, 著/朱德熙, 著) (辽宁教育出版社 2002)

Články

- 《寿县出土楚器铭文初步研究》(《历史研究》1954年第1期)
- 《洛阳金村出土方壶之较量》(《北京大学学报(人文科学)》1956年第4期)
- 《战国记容铜器刻辞考释四篇》(《语言学论丛》1958年第2辑)
- 《战国文字研究六种》(合作, 《考古学报》1972年第1期)
- 《信阳楚简考释》(《考古学报》1973年第3期)
- 《战国铭文中的私官》(合著, 《文物》1973年第12期)
- 《平山中山王墓铜器铭文初步研究》(《文物》1979年第1期)

---

418 <http://baike.baidu.com/view/65154.htm>

《望山楚简里的“𣪠”和“墨”》（《古文字研究》第十七辑，页194-197，中华书局1989）

《望山一、二号墓竹简释文与考释》（朱德熙·裘锡圭·李家浩合著）（湖北省文物考古研究所·北京大学中文系合编《望山楚简》，页68 - 133，1995年6月，北京·中华书局。又湖北省文物考古研究所《江陵望山沙冢楚墓》附录三，页237-309，北京·文物出版社1996年4月，）

《望山一号墓竹简的性质和内容》（朱德熙·裘锡圭·李家浩合著）（《望山楚简》，页134-135。又湖北省文物考古研究所《江陵望山沙冢楚墓》附录二，页310-312，北京·文物出版社1996年4月）

《江陵望山楚墓竹简考释》（合著）

《银雀山汉墓竹简》（集体编著）

Publikace o Zhu Dexim

《长相思——朱德熙其人》（何孔敬，著）（中华书局2007年10月）

Příloha č. 2 Bibliografie Oldřicha Švarného⁴¹⁹

Prosodické vlastnosti slabiky v čínštině a jejich modifikace v řeči souvislé [PhDr. disertace], Charles University, Prague 1952, 131 s., 99 s. příl. [diagramy melodií];

(s K. Ohnesorgem), *Études expérimentales des articulations chinoises*. Rozpravy ČSAV 65 (1955), řada Společenské vědy, sešit 5, NČSAV, Praha 1955, 75 s., 127 s. příl. [rentgenogramy a palatogramy];

K otázce morfému a slova v moderní hovorové čínštině [CSc. disertace], Orientální ústav, Praha 1963, 198 s.;

(s J. Bartůškem, J. Kalouskovou a Ťing-jü Rotterovou), *Úvod do hovorové čínštiny*, SPN, Praha 1967, sv. I., 458 s., sv. II., 606 s.;

(s O. Lomovou a Tchang Jün-ling Ruskovou), *Gramatika hovorové čínštiny v příkladech* [skriptum], Vydavatelství Univerzity Komenského, Bratislava, díl I., 1991, 307 s., díl II., 1993, 567 s.;

Rok 2000, jazyk jako most i propast. "Edice Prameny" sv. 46, Mladá fronta, Praha 1992;

Učební slovník jazyka čínského I., Univerzita Palackého, Olomouc 1998, 289 s.

(s K. Zvelebilem), Some remarks on the articulation of the "cerebral" consonants in Indian languages, especially in Tamil, *ArOr* **23** (1955): 374-434;

Reforma písma v Číně, *NO* **20** (1965), 7: 214-215;

Je čínština těžká? *NO* **21** (1966), 4: 116;

The reform of script in China, *NOB* **5** (1966), 2: 44-47;

(s Kuan Ming-če), Zum Problem der Differenzierung der unbetonten Silben in Peking Dialect, *ArOr* **34** (1966): 165-211;

(s Kuan Ming-če), Zur Frage der Reduktion der Vokalelemente in den atonischen Silben im Pekinger Dialekt, *Wissenschaftliche Zeitschrift des Karl-Marx-Universität, Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe* **16** (1967), Heft 1/2: 249-250;

(s B. Kronesem a R. Hansonem), Prosodic features and their functioning in modern Chinese, in: *Papers of the CIC Far Eastern Language Institute*, Ann Arbor 1968: 77-80;

Grammatikalische und phonetische Anzeigen im Chinesischen Wörterbuch, in: *Probleme der Lexikografie*, Akademie-Verlag, Berlin 1970: 53-58;

Pekinese tones - proposal of a new approach, in: *Acta Universitatis Carolinae, Philologica I*,

---

419 FILIPSKÝ, Jan, ed. *KDO BYL KDO: Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*. heslo ŠVARNÝ Oldřich.

Phonetica Pragensia III, UK, Praha 1972: 257-260;

Variability of tone prominence in Chinese (Pekinese), in: L. Hřebíček (ed.), *Asian and African languages in social context*, Academia, Praha 1974: 127-186;

Vývoj a možnosti znakového písma, in: *Kulturní tradice Dálného východu*, Odeon, Praha 1980: 139-182;

The functioning of the prosodic features in Chinese (Pekinese), *ArOr* **59** (1991), 2: 208-216;
(s Tchang Jün-ling Ruskovou), Prosodic features in Chinese (Pekinese): prosodic transcription and statistical tables, *ArOr* **59** (1991), 3: 234-254;

Rhythmical features of spoken Chinese: quantitative and grammatical analysis methodology, *Rocznik Orientalistyczny* **47** (1991), 2: 131-137.

词类简称表

Abbreviations

1. (名) 名词	míngcí	noun
(专名) 专有名词	zhuānyǒu	
	míngcí	proper name
2. (代) 代词	dàicí	pronoun
3. (动) 动词	dòngcí	verb
4. (能动) 能愿动词	néngyuàn dòngcí	optative verb
5. (形) 形容词	xíngróngcí	adjective
6. (数) 数词	shùcí	numeral
7. (量) 量词	liàngcí	measure word
8. (副) 副词	fùcí	adverb
9. (介) 介词	jiècí	preposition
10. (连) 连词	liáncí	conjunction
11. (助) 助词	zhùcí	particle
动态助词	dòngtài zhùcí	aspect particle
结构助词	jiégòu zhùcí	structural particle
语气助词	yǔqì zhùcí	modal particle
12. (叹) 叹词	tàncí	interjection
13. (象声) 象声词	xiàngshēngcí	onomatopoeia
(头) 词头	cítóu	prefix
(尾) 词尾	cíwěi	suffix